POLSKA AKADEMIA NAUK · INSTYTUT SŁOWIANOZNAWSTWA

ATLAS GWAR BOJKOWSKICH

Opracowany
głównie na podstawie zapisów Stefana Hrabca
przez Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN

pod kierunkiem
JANUSZA RIEGERA

Tom I

Część 2. Wstęp, wykazy i komentarze do map 1—80

WROCŁAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ATLAS GWAR BOJKOWSKICH

POLSKA AKADEMIA NAUK · INSTYTUT SŁOWIANOZNAWSTWA

Prace Slawistyczne

13

Komitet Redakcyjny

Redaktor
JANUSZ SIATKOWSKI

Członkowie
MIECZYSŁAW BASAJ, BAZYLI BIAŁOKOZOWICZ, WIESŁAW BORYŚ, HALINA JANASZEK-IVANIČKOVÁ, HANNA POPOWSKA-TABORSKA

ATLAS GWAR BOJKOWSKICH

Tom I — część 2

WROCŁAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

POLSKA AKADEMIA NAUK · INSTYTUT SŁOWIANOZNAWSTWA

ATLAS GWAR BOJKOWSKICH

Opracowany
głównie na podstawie zapisów Stefana Hrabca
przez Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN
(Wanda Łukasik-Szulowska, Janusz Rieger, Ewa Wolnicz-Pawłowska)

pod kierunkiem
JANUSZA RIEGERA

Tom I

Część 2. Wstęp, wykazy i komentarze do map 1—80

WROCŁAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK
1980

Redaktor naukowy i konsultant
ZDZISŁAW STIEBER

Publikację opiniował do druku
KAROL DEJNA

Mapy i komentarze opracowali:

W. Łukasik-Szulowska 1, 3–5, 23, 25–32, 61–65, 67–80, J. Rieger 2, 6, 7, 15, 18–22, 33–41, 50, 52 (także Wstęp i Zakończenie), E. Wolnicz-Pawłowska 8–14, 16, 17, 24, 42–49, 51, 53–60 oraz E. Rudolf-Ziółkowska 66 (także Indeks wyrazów).

Opracowanie graficzne map
Krzysztof Dulkowski, Urszula Pastuszka-Łopatka
oraz
Jolanta Bylicka, Danuta Jacaszek, Joanna Łącka, Jolanta Uchman

Praca wykonana w ramach programu międzyresortowego nr MR III. 13

© *Copyright by Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1980*

PL ISSN 0208-4058
ISBN 83-04-00310-4 całość
ISBN 83-04-00454-2

Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo. Wrocław 1980.
Nakład: 700 egz. Objętość: ark. wyd. 22,40, ark. druk. 6,63+82 mapy.
Papier druk. sat. kl. IV, 70g, 70×100. Oddano do składania 25 VIII 1979.
Podpisano do druku 11 VI 1980. Druk ukończono w czerwcu 1980.
Wrocławska Drukarnia Naukowa. Zam. 1014/79 – B-13.
Cena cz. 1–2 zł 90.–

SPIS TREŚCI

Przedmowa (*Zdzisław Stieber*) 7
I. Wstęp 8
Zasady transkrypcji 14
Wykaz punktów Atlasu 15
Wykaz punktów Atlasu w porządku alfabetycznym 17
Wykaz skrótów 19
Literatura i materiały 19
Inne skróty 23
II. Komentarze do map (1—80) 24
III. Zakończenie 85
Атлас бойковского диалекта, т. I (Резюме) 90
Atlas of Boikovian Dialects, vol. I (Summary) 95
Indeks wyrazów 99
Spis map 105

PRZEDMOWA

Kiedy w r. 1935 dostałem zaproszenie do objęcia Katedry Filologii Słowiańskiej UJK we Lwowie, zwróciłem się do Komisji Badań Ziem Wschodnich przy Prezydium Rady Ministrów (która poprzednio finansowała moje badania nad gwarami Łemków) o subwencję na zbieranie materiału do atlasu językowego Bojkowszczyzny. Subwencję tę dostałem jeszcze przed nominacją, która nastąpiła dopiero we wrześniu 1937 r. Wcześnie więc wszedłem w kontakt z drem Stefanem Hrabcem, wtedy asystentem (nie obsadzonej czasowo) Katedry, który podjął się z zapałem roli eksploratora. Zaczęliśmy oczywiście od ułożenia kwestionariuszy. Głównym autorem był S. Hrabec; oparł się on w dużej mierze na doświadczeniach z badań nad dialektami Hucułów, które prowadził już dawniej pod kierunkiem prof. J. Janowa. Ponieważ miałem już wtedy zebrany cały materiał do przyszłego „Atlasu językowego dawnej Łemkowszczyzny" mogłem dorzucić do kwestionariusza sporo pytań dotyczących pogranicza gwarowego łemkowsko-bojkowskiego.

Pierwszą wyprawę (w dolinę Oporu) odbyliśmy wspólnie już w listopadzie 1937 r. W wielu punktach Atlasu byliśmy razem, np. we wszystkich punktach na terenie dawnego powiatu turczańskiego. Odpowiedzi na pytania notował S. Hrabec, ja zaś zapisywałem fakty dotyczące głównie fonetyki i morfologii z tego, co mówił (z reguły w swoim dialekcie) informator. Niestety wszystkie notesiki z tymi moimi zapisami gdzieś zaginęły w czasie wojennych i powojennych przeprowadzek.

Po wojnie materiały bojkowskie złożyłem w Katedrze Języka Polskiego w Łodzi, którą w r. 1952 objął po mnie prof. S. Hrabec. Niestety nadmiar zajęć administracyjnych i posuwająca się choroba nie pozwoliły mu na podjęcie żmudnej pracy nad atlasem gwar bojkowskich. Po śmierci S. Hrabca rektor Uniwersytetu Łódzkiego przekazał w r. 1973 materiały bojkowskie Instytutowi Słowianoznawstwa PAN, na który spadł obowiązek opracowania Atlasu.

Kierownictwo Instytutu Słowianoznawstwa PAN powierzyło opracowanie atlasu gwar bojkowskich Pracowni Języka Ukraińskiego pod kierownictwem doc. dra hab. Janusza Riegera.

S. Hrabec rozpoczął też zbieranie materiału do atlasu gwar nadsańskich nad środkowym Sanem. W tych wyprawach towarzyszyłem mu już tylko wyjątkowo. Również materiały nadsańskie znajdują się dziś w Instytucie Słowianoznawstwa PAN.

Zdzisław Stieber

I. WSTĘP

Dialekty ukraińskie w Karpatach i na pogórzu od dawna zwracały na siebie uwagę historyków, etnografów i językoznawców. Dotyczy to także gwary bojkowskiej — wystarczy powiedzieć, że bibliografia zamieszczona w słowniku M. Onyszkiewicza, a dotycząca głównie samej tylko gwary Bojków, zajmuje 30 stron maszynopisu. Słownictwo dialektu po północnej stronie Karpat najpełniej przedstawił M. Onyszkiewicz[1], ważne są tu także dane, które przynosi atlas karpacki[2]. Przebiegi niektórych izofon zmapowano już przed wojną[3], a publikacje z ostatnich trzech dziesięcioleci przynoszą cały szereg opracowań z zakresu fonologii i morfologii bojkowskiej (zwykle na szerszym tle)[4]; część tych prac jest oparta na materiałach zebranych dla potrzeb atlasu języka ukraińskiego. Systematyczne badania nad dialektem bojkowskim zapoczątkował Z. Stieber ustalając wschodnią granicę dialektu Łemków[5] i prowadził je dalej w latach 1937—1939 wspólnie z S. Hrabcem (wówczas asystentem przy kie-

---

[1] М. Й. Онишкевич, Словник бойківського діалекту. У четирьох томах. Львів 1967. Rękopis liczy 1475 stron maszynopisu. Literę „Б" opublikowano w: Славянская лексикография и лексикология, Москва 1966, s. 61—105, zaś literę „К" w: Карпатская диалектология и ономастика, Москва 1972, s. 300—410. Tenże autor ogłosił ponad 15 artykułów poświęconych głównie leksyce bojkowskiej.

[2] С. Б. Бернштейн, В. М. Иллич-Свитыч, Г. П. Клепикова, Т. В. Попова, В. В. Усачева, Карпатский диалектологический атлас, t. I—II, Москва (bez roku wydania). Jeszcze przed wojną próbę kartograficznego ujęcia słownictwa bojkowskiego dała M. Parypa w artykule З географії бойківських слів, LB 1938, nr 9, s. 117—123.

[3] Z. Rabiej, Dialekt Bojków, SPAU XXXVII, 1934, s. 15—29; Я. Рудницький, До бойківсько-наддністрянської мовної межи, LB VI, 1935; tenże, З фонетики бойківського говору, LB VII, 1936; tenże, Важливіші ізофони на півночі центральної Бойківщини, LB X 1938, s. 92—99; tenże, Kilka izofon ze wschodnich obszarów Bojkowszczyzny, LS IV 1A, 1938, s. 102—110.

[4] Z publikacji książkowych można tu przytoczyć np.: Д. Г. Бандрівський, Говірки Підбузького району Львівської области, Київ 1960; Л. Э. Калнинь, Опыт моделирования системы украинского диалектного языка. Фонологическая система, Москва 1973; А. М. Залеський, Вокалізм південно-західних говорів української мови, Київ 1973. Wymienienie ważniejszych tylko artykułów zajęłoby zbyt wiele miejsca.

[5] Z. Stieber, Wschodnia granica Łemków, SPAU XL 1935, s. 246—249.

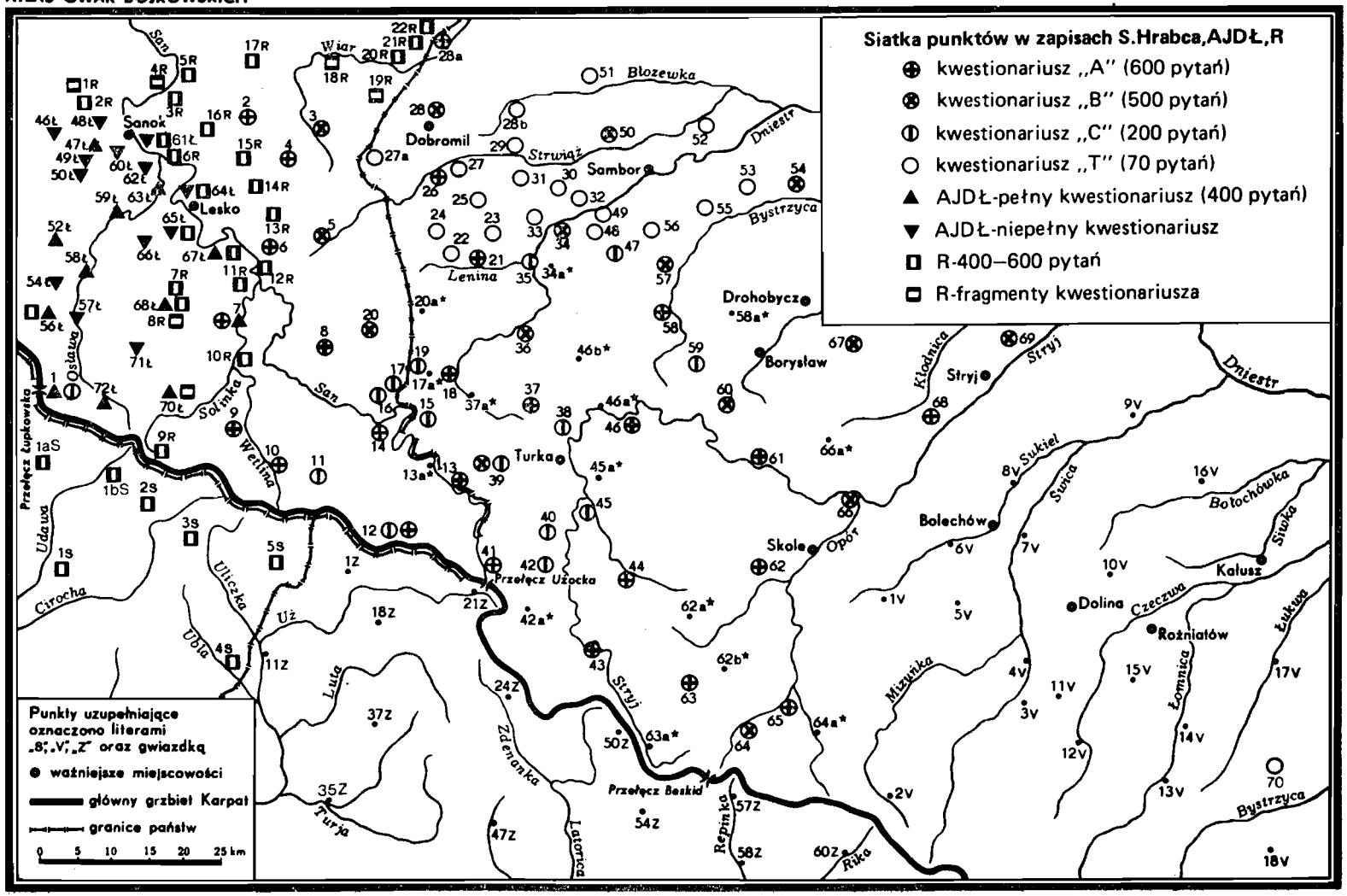
Siatka punktów w zapisach S.Hrabca,AJDŁ,R
kwestionariusz „A" (600 pytań)
kwestionariusz „B" (500 pytań)
kwestionariusz „C" (200 pytań)
kwestionariusz „T" (70 pytań)
AJDŁ-pełny kwestionariusz (400 pytań)
AJDŁ-niepełny kwestionariusz
R-400–600 pytań
R-fragmenty kwestionariusza
Punkty uzupełniające oznaczono literami „S", „V", „Z" oraz gwiazdką
ważniejsze miejscowości
główny grzbiet Karpat
granice państw
0 5 10 15 20 25 km
Sanok
Lesko
Dobromil
Sambor
Drohobycz
Borysław
Stryj
Turka
Skole
Bolechów
Dolina
Rożniatów
Kałusz
Przełęcz Użocka
Przełęcz Beskid
Przełęcz Łupkowska
San
Wiar
Błozewka
Strwiąż
Dniestr
Bystrzyca
Lenina
Oslawa
Solinka
Wetlina
Udawa
Cirocha
Uliczka
Uż
Ubla
Luta
Turja
Zdenanka
Latorica
Repinka
Rika
Mizuńka
Opór
Sukiel
Świca
Kłodnica
Czeczwa
Łomnica
Łukwa
Bołochówka
Siwka

rowanej przez Z. Stiebera Katedrze Filologii Słowiańskiej UJK we Lwowie). Wyniki tych badań zostały częściowo opublikowane w roku 1938 [6]. Wybuch wojny w r. 1939 przerwał te badania, uniemożliwiając objęcie nimi terenów na wschód od Oporu.

W roku 1973 zespół nasz otrzymał do opracowania pozostałe po zmarłym profesorze Stefanie Hrabcu zapisy z lat 1937—1939 z 69 punktów z terenów zachodniej i środkowej Bojkowszczyzny (na północ od głównego grzbietu Karpat); na zachód sięgają one po Solinkę, na wschód — po Opór i Stryj, na północ — nieco poza Strwiąż. Materiały te zebrał S. Hrabec pod kierownictwem Z. Stiebera według czterech opracowanych wspólnie kwestionariuszy: pierwszy z nich zawierał 500 pytań i został odpytany w 15 wsiach, drugi kwestionariusz był obszerniejszy i zawierał 600 pytań (faktycznie nieco więcej, bo niektóre pytania wymagały kilku odpowiedzi), a odpytano go w 23 miejscowościach; ten sam kwestionariusz skrócony obejmował 200 pytań (15 wsi), wreszcie kwestionariusz „targowy" zawierał 70 pytań (odpytano go na targu u informatorów z 17 wsi). Kwestionariusze sporządzono z myślą o atlasie językowym. Nieco później otrzymaliśmy także materiały do atlasu gwary nadsańskiej, również zapisane przez S. Hrabca, według nieco zmodyfikowanego kwestionariusza. Z materiałów tych trzy punkty wprowadzono na mapy AGB.

Kartografia lingwistyczna dotycząca gwar ukraińskich ma już poważne osiągnięcia; dla samych tylko terenów bojkowskich (jednakże głównie po południowej stronie Karpat) i bezpośrednio z Bojkowszczyzną sąsiadujących dysponujemy już atlasem łemkowskim Z. Stiebera (AJDŁ), atlasem gwarowym Zakarpacia J. Dzendzeliwskiego (DzLAZ), atlasem karpackim Instytutu Słowianoznawstwa i Bałkanistyki AN ZSRR (KDA), atlasem zapożyczeń węgierskich P. Łyzancia (ŁMK), wreszcie w druku znajduje się wielki narodowy atlas języka ukraińskiego (AUM). „Atlas gwar bojkowskich" (obejmujący także tereny pograniczne gwar: łemkowskiej, nadsańskiej i naddniestrzańskiej) najbliższy będzie atlasowi łemkowskiemu Z. Stiebera tak pod względem doboru leksyki i zjawisk fonetycznych, jak i ze względu na czas eksploracji materiału w terenie.

Obszar objęty zapisami S. Hrabca obejmuje w zasadzie zachodnią i centralną Bojkowszczyznę na północ od głównego grzbietu Karpat, z jednej strony bez pogranicza bojkowsko-łemkowskiego, a z drugiej — wybiega dalej na północ i pokazuje częściowo pogranicze gwar nadsańskiej i naddniestrzańskiej. Dla pełnego ukazania gwary należało obszar ten

[6] Z. Stieber, Gwary ruskie na zachód od Oporu, Warszawa 1938 (Drugi Zjazd Sprawozdawczo-Naukowy poświęcony Środkowym i Wschodnim Karpatom Polskim w Krakowie dnia 30 i 31 października 1938, Sekcja Humanistyczna 10, Komisja Naukowych Badań Ziem Wschodnich). Tegoż autora atlas łemkowski (AJDŁ) obejmuje także pogranicze bojkowsko-łemkowskie. Por. też Z. Stieber, S. Hrabec, Przyczynki do słownictwa gwar ukraińskich w Karpatach, RKJ ŁTN IV 1956, s. 43—53, oraz Z. Stieber, Małoruskie $ʒ \leqq dj$ i czesko-słowackie $ʒ \leqq dj$, BPTJ VII, 1938, s. 66—75.

rozszerzyć na zachodzie i na wschodzie, na północy (w okolicach Sanoka), a także na południu. Dla pogranicza łemkowsko-bojkowskiego sięgamy do danych AJDŁ, przy czym wykorzystujemy także notatki terenowe Z. Stiebera, które nie zostały uwzględnione w jego atlasie; za zgodą Autora 25 punktów AJDŁ znalazło się w AGB. Jednakże kwestionariusz AGB jest obszerniejszy, a szereg interesujących nas punktów AJDŁ został odpytany według kwestionariusza skróconego, podjęto więc próbę przeprowadzenia badań uzupełniających. Okazało się, że nasze zapisy z lat 1974—1975 nie różnią się w zasadzie od zapisów Z. Stiebera i S. Hrabca z lat 1936—1939, może tylko tzw. ukanie (tj. zwężona wymowa nieakcentowanego *o*) zaznaczyło się nieco silniej; znaczniejsze różnice obserwujemy dopiero w wymowie najmłodszego pokolenia. Stara leksyka również nie uległa zmianom, choć ze względu na zmianę realiów nie wszystko już można wydobyć, np. w 68Ł Z. Stieber notował jeszcze *juhas* jako wyraz znany (nie używany), a dziś nikt nazwy *juhas* nie pamięta (tradycja wspólnych wypasów na połoninie miała tam zaniknąć kilkadziesiąt lat temu). Ten archaizm gwary łatwo objaśnić: na skutek powojennych migracji dialekt bojkowski czy łemkowski okolic Sanoka i Leska w większości wsi bądź przestał być żywym, bądź używany jest prawie wyłącznie w domu, mamy tu więc do czynienia z dialektem izolowanym od wpływów innych gwar i ukraińskiego języka literackiego, niejako zakonserwowanym przed trzydziestu laty i dziś — nie bez trudu — odtwarzanym. Nierzadko informatorami byli już tylko Polacy, przed wojną dwujęzyczni. Przechodząc z języka na język swobodnie zmieniają oni fonetykę, zastępując *ы* przez *y*, spółgłoski miękkie przez twarde itd. W ten sposób na pograniczu bojkowsko-łemkowsko-nadsańskim uzupełniono 7 punktów AJDŁ i zbadano 22 nowe punkty: zebrano materiał według pełnego kwestionariusza w 14 wsiach, według kwestionariusza skróconego do ok. 400 pytań — w 7, według kwestionariusza liczącego ok. 200 pytań — w 7, wreszcie na kilkadziesiąt pytań uzyskano odpowiedzi w jednej miejscowości. Przewiduje się dalsze uzupełnianie materiału w tych wsiach. W badaniach tych brała także udział mgr Ewa Wolnicz-Pawłowska oraz mgr Donata Mierzejewska i mgr Teresa Pluskota.

Obszar wschodniej Bojkowszczyzny i pogranicza bojkowsko-huculskiego został przedstawiony w Atlasie w sposób mniej pełny, a czasem wręcz fragmentaryczny. Podczas kolejnych pobytów we Lwowie w r. 1973 i 1975 wyekscerpowałem rękopiśmienny słownik i materiały słownika bojkowskiego M. Onyszkiewicza (OSB) oraz mapy i materiały II tomu atlasu języka ukraińskiego, obejmującego gwary zachodnioukraińskie (AUM); dodatkowo wykorzystano też różne inne dane (ParBoj, SD, KDA, U i in.). Znajdziemy tam zapisy o różnej wartości, dokonywali ich bowiem i profesorowie uniwersytetu, i studenci I roku studiów; dla pokazania zasięgów leksykalnych będą one zapewne wystarczające, dla faktów fonetycznych mogą okazać się nie zawsze pewne, ponadto w sto-

sunku do zapisów S. Hrabca z lat 1937—1939 dadzą one zapewne obraz nieco zmieniony ze względu na żywe tam wzajemne wpływy między dialektami, a zwłaszcza wobec wpływu na gwarę ukraińskiego języka literackiego (oczywiście nie dotyczy to zapisów sprzed wojny). Należy też pamiętać, że zapisujący dialekt alfabetem cyrylickim (tzw. grażdanką) na ogół nie odróżniają *l* od *ľ*, *n'* od *ń*, *v* od *w* i *u̯*. Jedynie punkt 70 ma zapisy S. Hrabca (do JSH).

Wąski pas północnego Zakarpacia pokazano na mapach nanosząc dane — niekompletne zresztą — DzLAZ i H (ewentualnie ŁMK, KDA, ASJ). Dopiero podczas pobytu w Użhorodzie w r. 1978 mogłem wykorzystać materiały dialektologiczne Katedry Języka Ukraińskiego i Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Słowiańskiego tamtejszego Uniwersytetu (głównie prace dyplomowe — U), zaś podczas badań terenowych na terenach wschodniej Słowacji w styczniu 1979 r. zebrałem odpowiedzi według kwestionariusza „A" w siedmiu punktach (na mapy tomu pierwszego można było wprowadzić tylko najistotniejsze uzupełnienia z tych materiałów, gdyż tom był już przekazany do druku).

Dzięki tym uzupełnieniom Atlas pokaże nie tylko samą gwarę bojkowską i jej wewnętrzne podziały, lecz także nawiązania do gwar sąsiednich w zakresie leksyki, fonetyki i gramatyki. Celowi temu służą zarówno mapy jak i komentarz, w którym wykorzystano również zapisy z gwary nadsańskiej S. Hrabca (HrN), specjalnie przeprowadzone przeze mnie badania kontrolne najpierw na środkowej, a później na całej Łemkowszczyźnie (po obu stronach Karpat — RiŚŁ, R) i na południowym skraju gwary nadsańskiej (RiHł, Kaln.), rękopiśmienny słownik huculski J. Janowa, który w najbliższym czasie zespół nasz przygotuje do druku (JSH) i in. Wykorzystanie tych prac pozwala lepiej określić zasięgi leksykalne, fonetyczne i morfologiczne „łemkowskie", „zakarpackie", „huculskie" czy wreszcie „bojkowskie", choć nie należy się tu spodziewać zbyt wiele: w źródłach wyżej wymienionych, w szczególności w atlasach, często brakuje odpowiedników dla pytań Atlasu gwar bojkowskich. Stąd też biorą się znaczne niekiedy różnice w poszczególnych komentarzach.

Materiał przedstawiony w Atlasie w punktach zapisanych przez S. Hrabca, w punktach „Ł", a także „R", pokazuje dawną gwarę bojkowską. Punkty „V", „Z", „S" oraz oznaczone gwiazdką to punkty uzupełniające, pokazujące stan nowszy, jednakże dla badań leksykalnych (w znacznej mierze także fonetycznych i morfologicznych) przynoszą one dane porównywalne. Jest to wynik umieszczenia w kwestionariuszu pytań dotyczących takich przedmiotów i pojęć, które na ogół pozostają w użyciu zachowując starą nazwę albo giną wraz z nazwą. Właśnie dla zachowania „archaiczności" Atlasu nowsze materiały ze słownika bojkowskiego M. Onyszkiewicza dla terenów objętych zapisami S. Hrabca wykorzystywano tylko wówczas, gdy w istotny sposób uzupełniały te zapisy, a więc zwykle wtedy, gdy zbierano materiał tylko według kwestionariusza „A" lub gdy

odpowiedzi przynosiły więcej danych niż oczekiwano i pozwalały na opracowanie nie przewidzianych map (np. w przypadku części wozu, cierlicy itp.). Z reguły nie uwzględniano tu odpowiedzi najmłodszego pokolenia, jeśli różniły się one od odpowiedzi pokolenia najstarszego.

W materiałach AGB można wyróżnić następujące grupy leksykalne: dom i zagroda (około 65 pytań), narzędzia gospodarcze (35), rolnictwo (15), hodowla i gospodarka pasterska (30), rośliny (65), zwierzęta (70), pożywienie (20), rodzina i stopnie pokrewieństwa (35), zawody (20), topografia terenu (50), czas i zjawiska atmosferyczne (35), inne (100). Wśród „innych" znajdują się m. in. odpowiedzi na pytania dotyczące fonetyki i gramatyki, choć podstawowe wiadomości z zakresu fonetyki przynoszą odpowiedzi na pytania „leksykalne". Na podstawie tych materiałów zostanie opracowanych 450—500 map.

Atlas przyniesie wiele nowych danych w zakresie leksyki (wraz ze słowotwórstwem) i fonetyki, pozwoli uściślić i skorygować istniejące dotychczas poglądy. Przewiduje się, że pierwsze tomy Atlasu obejmować będą słownictwo; uwzględniono tu również słowotwórstwo, integralnie ze słownictwem związane, a także fonetykę tych wyrazów, które nie obejmują całego obszaru AGB. Niestety w szeregu wypadków nie można dziś ściśle określić znaczenia niektórych wyrazów zapisanych jeszcze przed wojną. W takich przypadkach bądź rezygnujemy z przedstawienia materiału na mapie, bądź też mapujemy wyraz niezależnie od jego znaczenia, zwracając uwagę na jego zasięg (co ma znaczenie np. przy określeniu archaizmów czy też wpływów obcych na gwarę) i na jego fonetykę; takie podejście uwidacznia sformułowanie tytułu mapy. To drugie rozwiązanie wydaje się konieczne zwłaszcza wtedy, gdy prezentowane wyrazy zostały w podobny sposób pokazane w atlasie łemkowskim Z. Stiebera. Dalsze tomy pokażą zjawiska fonetyczne (w tym także stabilizację akcentu w zachodniej części obszaru AGB) i szereg zjawisk morfologicznych. W dalszych naszych planach leży ujęcie syntetyczne.

Wyniki, jakie może przynieść Atlas w zakresie leksyki, fonetyki, fleksji, słowotwórstwa i etymologii, zasygnalizowano w osobnym artykule[7]; perspektywy te ukazuje również rozdz. III, w którym zebrano wyniki prac nad niniejszym tomem.

*

Zespół nasz otrzymał do opracowania niezwykle cenne i ciekawe materiały. Dano nam do wykonania zadanie żmudne wprawdzie, ale najbardziej efektowne: przygotowanie atlasu do druku. Staraliśmy się nie tylko nic nie uronić z przekazanych nam zbiorów, ale wzbogaciliśmy je

[7] J. Rieger, O przyszłym atlasie językowym gwary Bojków, SFPS XV, 1976, s. 233—241.

znacznie, wykorzystując zarówno własne zapisy jak i materiały obce. Pierwszy tom Atlasu został opracowany przez szczupły zespół w ciągu niespełna trzech lat; był to jednocześnie okres wypracowywania koncepcji Atlasu i stałego (aż do połowy 1976 roku) powiększania jego obszaru oraz okres własnych badań terenowych. Z początkowych 69 punktów Atlas rozrósł się do 163 punktów stałych; nierzadko wprowadzamy też punkty dodatkowe. Niech choć w części usprawiedliwi to usterki i niedociągnięcia niniejszego tomu.

Ostateczny swój kształt Atlas zawdzięcza nie tylko zespołowi opracowującemu. Słowa podziękowania chciałbym skierować do tych, którzy służyli nam pomocą, radą, wskazówką — w szczególności do prof. dra Zdzisława Stiebera i prof. prof. Josypa Dzendzeliwskiego, Jarosławy Zakrewskiej, Pawła Czuczki, dr Zuzany Hanudelowej, p. Walentyny Czerniak oraz do Kierownictwa Instytutu Nauk Społecznych AN USRR we Lwowie, którego uprzejmości zawdzięczamy możliwość wykorzystania materiałów Atlasu językowego Ukrainy. Uwagi prof. dra Karola Dejny, recenzenta tomu, pomogły nam dokładniej i bardziej przejrzyście przedstawić szereg zagadnień. Z przyjemnością spełniam też obowiązek odnotowania, że w pracach technicznych nad Atlasem brały także udział w różnych okresach: mgr Katarzyna Lubaczewska, mgr Elżbieta Rudolf-Ziółkowska, Anna Sułkowska i mgr Zofia Tabaka; mgr Donata Mierzejewska i mgr Teresa Pluskota rozpisały taśmy magnetofonowe z nagraniami odpowiedzi z trzech punktów.

Janusz Rieger

ZASADY TRANSKRYPCJI

W legendach map i w komentarzu zastosowano transkrypcję fonetyczną, stosowaną w polskich pracach językoznawczych, m. in. w Atlasie językowym dawnej Łemkowszczyzny Z. Stiebera. Wymagają objaśnienia:

ы — samogłoska płaska, wysoka, zbliżona do rosyjskiego *y*,

ω — samogłoska płaska, wysoka lub półwysoka, tylna, w brzmieniu przypominająca *o*,

ï — szerokie *i*,

ÿ — *i* jeszcze szersze niż *ï*, bliskie polskiemu *y*,

ó ė — zwężone (podwyższone) *o* i *e*,

w — spółgłoska dwuwargowa, szczelinowa,

ļ ł — tzw. średnie *l*, twardsze niż polskie *l* przed samogłoską tylną, ale nie tak welarne, jak *ł*.

Samogłoski pośrednie między *y* i *e*, *o* i *u* itd. zaznaczono w zależności od możliwości technicznych drukarni bądź za pomocą liter nadpisanych, bądź też umieszczonych obok w górnej frakcji, np. *ý*, o^{u}.

Miękkość spółgłosek oznaczono bądź kreską nad literą: *ć, ǵ, ś, ź, ṕ, b́, ḿ, ŕ, ḱ, ǵ, x́, ĺ*, bądź przecinkiem: *l', t', d'*. W przypadku *c, z, s, z* rozróżnia się pełną miękkość oznaczaną kreską nad literą: *ć, ź, ś, ź* i półmiękkość, oznaczaną przecinkiem za literą: *c', z', s', z'*. Słabą miękkość oznaczono za pomocą kropki: *t·, d·, s·, z·* itd.

Osłabioną dźwięczność spółgłosek oznaczono za pomocą kombinacji dwóch liter, np. d^t, z^s, h^x.

Przy transkrypcji z alfabetu cyrylickiego (tzw. grażdanki) na łaciński *в* oddajemy przez *v*, a na końcu wyrazu lub sylaby przez *u̯*, *л'* oddajemy przez *l*, *н'* — przez *ń*, *э* — przez e^y. Należy przy tym pamiętać, że niektóre źródła uzupełniające nie uwzględniają odmianek fonetycznych wyrazów.

W „Uwagach ogólnych" komentarza, w „Zakończeniu" i w indeksie wyrazów zastosowano transkrypcję uproszczoną.

WYKAZ PUNKTÓW ATLASU

Punkty w zapisach S. Hrabca

1. Łupków, 2. Kuźmina, 3. Wojtkowa, 4. Ropienka, 5. Ustrzyki Dolne, 6. Łobozew, 7. Wołkowyja, 8. Polana, 9. Kalnica, 10. Wetlina, 11. Berehy Górne (dziś Brzegi Górne), 12. Wołosate, 13. Tarnawa Niżna, 14. Stuposiany, 15. Boberka, 16. Żurawin, 17. Krywka, 18. Łomna, 19. Łopuszanka Lechniowa, 20. Czarna, 21. Ławrów, 22. Wołoszynowa, 23. Bilicz, 24. Libuchowa, 25. Suszyca Wielka, 26. Starzawa, 27. Bąkowice, 27a. Michowa, 28. Lacko, 28a. Niżankowice, 28b. Błozew Górna, 29. Grodowice, 30. Wola Rajnowa, 31. Stara Ropa, 32. Torhanowice, 33. Strzelbice, 34. Sozań, 35. Spas, 36. Łopuszanka Chomina, 37. Rozłucz, 38. Jawora, 39. Jabłonka Niżna, 40. Borynia, 41. Sianki, 42. Butelka Niżna, 43. Matków, 44. Zawadka, 45. Ilnik, 46. Jasionka Masiowa, 47. Błażów, 48. Kobło Stare, 49. Bereżnica, 50. Wykoty, 51. Rajtarowice, 52. Piniany, 53. Dublany, 54. Łąka Rustykalna, 55. Horodyszcze, 56. Olszanik, 57. Łukawica, 58. Podbuż, 59. Opaka, 60. Schodnica, 61. Podhorodce, 62. Korostów, 63. Tucholka, 64. Ławoczne, 65. Sławsko, 66. Synowódzko Wyżne, 67. Stebnik, 68. Koniuchów, 69. Uherskie, 70. Kosmacz (koło Sołotwiny).

Punkty „Ł"

(wg AJDŁ, a punkty 56Ł, 61Ł, 64Ł, 65Ł, 67Ł, 68Ł, 70Ł także wg R)

46Ł Nowosielce, 47Ł Sanoczek, 48Ł Czerteż, 49Ł Prusiek, 50Ł Zboiska, 52Ł Karlików, 54Ł Jawornik, 55Ł = 1 (Łupków), 56Ł Komańcza, 57Ł

Prełuki, 58Ł Szczawne, 59Ł Morochów, 60Ł Stróże, 61Ł Olchowce, 62Ł Zahutyń, 63Ł Wielopole, 64Ł Jankowce, 65Ł Huzele (w zapisach R — Weremień), 66Ł Łukowe, 67Ł Hoczew, 68Ł Mchawa, 69Ł = 7 (Wołkowyja), 70Ł Cisna i Dołżyca, 71Ł Rabe, 72Ł Wola Michowa.

Punkty „R"
(wg R)

1R Pakoszówka, 2R Jurowce, 3R Tyrawa Solna, 4R Hłomcza, 5R Dobra Szlachecka, 6R Załuż, 7R Żernica Niżna, 8R Baligród, 9R Solinka, 10R Polanki (i Terka), 11R Myczków, 12R Solina, 13R Stefkowa, 14R Wańkowa, 15R Paszowa, 16R Tyrawa Wołoska, 17R Leszczawa Dolna, 18R Borysławka, 19R Makowa, 20R Huwniki, 21R Aksmanice, 22R Młodowice.

Punkty uzupełniające z gwiazdką
(głównie wg OSB)

13a* Dźwiniacz Górny, 17a* Chaszczów, 20a* Mszaniec, 34a* Suszyca Rykowa, 37a* Żukotyn, 42a* Butla, 45a* Łosiniec, 46a* Isaje, 46b* Turze, 58a* Jasienica Solna, 62a* Orawczyk, 62b* Pławie, 63a* Żupanie, 64a* Różanka Niżna, 66a* Orów.

Punkty uzupełniające „V"
(Varia — wg OSB, AUM, SD, KDA, U i in.)

1V Kozakiwka (dawn. Brzaza — głównie wg U w zapisach O. Sztumf), 2V Wyszków, 3V Pidliski (dawn. Niagryn), 4V Szewczenkowe (dawn. Wełdzirz), 5V Rotoczki, 6V Cisów (m. in. wg U w zapisach J. Puja), 7V Podbereż, 8V Lisowice, 9V Sulatycze, 10V Nadziejów (m. in. wg U w zapisach J. Puja), 11V Ilemnia, 12V Suchodół, 13V Jasień (m. in. wg U w zapisach J. Hałaja), 14V Niebyłów, 15V Iwaniwka (dawn. Janówka), 16V Zbora, 17V Grabówka, 18V Maniawa (m. in. wg U w zapisach J. Puja).

Punkty uzupełniające „S"
(Słowacja — wg H i R)

1S Pichne, 1aS Svetlice (punkt wykorzystywany dodatkowo), 1bS Hostovice (punkt wykorzystywany dodatkowo), 2S Zvala, 3S Vel'ka Pol'ana, 4S Ubl'a, 5S Zboj.

Punkty uzupełniające „Z”
(Zakarpacie — głównie wg DzLAZ i U)

1Z Stara Stużyca (wg U w zapisach M. Puchanycz), 11Z Zabrod (wg U w zapisach M. Dużeja), 18Z Wyszka, 21Z Użok, 24Z Bukoweć, 35Z Turji-Remety (punkt wykorzystywany dodatkowo), 37Z Bukiwcewa, 47Z Rudnykiwka-Izwor, 50Z Nowa Roztoka, 54Z Wołoweć, 57Z Werchni Studeny, 58Z Izki (wg U w zapisach P. Kałabiszki), 60Z Toruń.

WYKAZ PUNKTÓW ATLASU W PORZĄDKU ALFABETYCZNYM

Aksmanice 21R
Baligród 8R
Bąkowice 27
Berehy Górne zob. Brzegi Górne
Bereźnica 49
Bilicz 23
Błażów 47
Błozew Górna 28b
Boberka 15
Borynia 40
Borysławka 18R
Brzaza zob. Kozakiwka
Brzegi Górne 11
Bukiwcewa 37Z
Bukoweć 24Z
Butelka Niżna 42
Butla 42a*
Chaszczów 17a*
Cisna 70Ł
Cisów 6V
Czarna 20
Czerteż 48Ł
Dobra Szlachecka 5R
Dołżyca 70Ł
Dublany 53
Dźwiniacz Górny 13a*
Grabówka 17V
Grodowice 29
Hłomcza 4R
Hoczew 67Ł
Horodyszcze 55
Hostovice 1bS
Huwniki 20R
Huzele 65Ł
Ilemnia 11V
Ilnik 45
Isaje 46a*
Iwaniwka (dawn. Janówka) 15V
Izki 58Z
Izwor 47Z
Jabłonka Niżna 39
Jankowce 64Ł
Janówka zob. Iwaniwka
Jasienica Solna 58a*
Jasień 13V
Jasionka Masiowa 46
Jawora 38
Jawornik 54Ł
Jurowce 2R
Kalnica 9
Karlików 52Ł
Kobło Stare 48
Koniuchów 68
Komańcza 56Ł
Korostów 62
Kosmacz (k. Sołotwiny) 70
Kozakiwka (dawn. Brzaza) 1V
Krywka 17
Kuźmina 2
Lacko 28
Leszczawa Dolna 17R
Libuchowa 24
Lisowice 8V
Ławoczne 64

Ławrów 21
Łąka Rustykalna 54
Łobozew 6
Łomna 18
Łopuszanka Chomina 36
Łopuszanka Lechniowa 19
Łosiniec 45a*
Łukawica 57
Łukowe 66Ł
Łupków 1 (= 55Ł)
Maniawa 18V
Matków 43
Mchawa 68Ł
Michowa 27a
Michowa, Wola- 72Ł
Młodowice 22R
Morochów 59Ł
Mszaniec 20a*
Myczków 11R
Nadziejów 10V
Niagryn zob. Pidliski
Niebyłów 14V
Niżankowice 28a
Nowa Roztoka 50Z
Nowosielce 46Ł
Olchowce (dziś część Sanoka) 61Ł
Olszanik 56
Opaka 59
Orawczyk 62a*
Orów 66b*
Pakoszówka 1R
Paszowa 15R
Pichne 1S
Pidliski (dawn. Niagryn) 3V
Piniany 52
Pławie 62b*
Podbereż 7V
Podbuż 58
Podhorodce 61
Polana 8
Pol'ana Vel'ka 3S
Polanki 10R
Prełuki 57
Prusiek 49Ł
Rabe 70Ł
Rajnowa, Wola- 30
Rajtarowice 51
Ropa, Stara- 31
Ropienka 4
Rozłucz 37
Roztoczki 5V
Roztoka, Nowa- 50Z
Różanka Niżna 64a*
Rudnykiwka 47Z
Sanoczek 47Ł
Schodnica 60
Sianki 41
Sławsko 65
Solina 12R
Solinka 9R
Sozań 34
Spas 35
Stara Ropa 31
Stara Stużyca 1Z
Starzawa 26
Stebnik 67
Stefkowa 13R
Stróże 60Ł
Strzelbice 33
Studeny, Werchni- 57Z
Stuposiany 14
Stużyca Stara 1Z
Suchodół 12V
Sulatycze 9V
Suszyca Rykowa 34a*
Suszyca Wielka 25
Svetlice 1aS
Synowódzko Wyżne 66
Szczawne 58Ł
Szewczenkowe (dawn. Wełdzirz) 4V
Tarnawa Niżna 14
Terka 10R
Torhanowice 32
Toruń 60Z
Tucholka 63
Turji-Remety 35Z
Turze 46b*
Tyrawa Solna 3R

Tyrawa Wołoska 16R
Ubl'a 4S
Uherskie 69
Ustrzyki Dolne 5
Użok 21Z
Vel'ka Pol'ana 3S
Wańkowa 14R
Wełdzirz zob. Szewczenkowe
Werchni Studeny 57Z
Weremień 65Ł
Wetlina 10
Wielopole 63Ł
Wojtkowa 3
Wola Michowa 72Ł
Wola Rajnowa 30
Wołkowyja 7 (= 69Ł)
Wołosate 12
Wołoszynowa 12
Wołoweć 54Z
Wykoty 50
Wyszka 18Z
Wyszków 2V
Zabrod 11Z
Zahutyń 62Ł
Zawadka 44
Zboiska 50Ł
Zboj 5S
Zbora 16V
Zvala 2S
Żernica Niżna 7R
Żukotyn 37a*
Żupanie 63a*
Żurawin 16

WYKAZ SKRÓTÓW

Literatura i materiały

A — podstawowy kwestionariusz AGB (ok. 600 pytań)
AGB — Atlas gwar bojkowskich
AJDŁ — Z. Stieber, Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny, z. I—VIII, Łódź 1956—1961. Tym skrótem oznaczono również materiały do Atlasu. Por. też J. Rieger, Indeks wyrazów do „Atlasu językowego Łemkowszczyzny" Z. Stiebera, Łódź 1966.
AJK — Atlas językowy kaszubszczyzny i dialektów sąsiednich. Opracowany przez zespół Zakładu Słowianoznawstwa PAN. Wrocław—Warszawa—Kraków 1964 i n.
AJPP — M. Małecki i K. Nitsch, Atlas językowy polskiego Podkarpacia, Kraków 1934.
AJŚ — A. Zaręba, Atlas językowy Śląska, Kraków 1970 i n.
ASJ — Atlas slovenského jazyka, I, Bratislava 1968.
AslPh „Archiv für slavische Philologie", Berlin 1876—1929.
AUM — Лінгвістичний атлас української мови, t. II. Rkps w Instytucie Nauk Społecznych AN USRR (Інститут суспільних наук АН УРСР) we Lwowie. Tom II obejmuje m. in. gwary pd.-zach. Tym skrótem oznaczono również materiały do atlasu. W tytule map i komentarzy podano numer kwestionariusza AUM, a w komentarzu — nr mapy AUM.
B — próbny kwestionariusz AGB (500 pytań).
BPTJ — Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Kraków 1929 i in.
BrSE — A. Brückner, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1927.
BTerm — J. Basara, Terminologia budownictwa wiejskiego w dialektach polskich, cz. I — Dom mieszkalny, Wrocław 1964, cz. II — Pomieszczenia gospodarskie, ogrodzenia, zamknięcia, Wrocław 1965.

BUI — Беларуска-украінскія ізалексы, Мінск 1971.
BuSP — W. Budziszewska, Słowiańskie słownictwo dotyczące przyrody żywej, Wrocław—Warszawa—Kraków 1965.
C — Skrócony kwestionariusz podstawowy AGB (200 pytań).
CzSR — S. Czambel, Slovenská reč, Turč. Martin 1906.
DAB — Дыялекталагічны атлас беларускай мовы, Мінск 1963.
DM — Дослідження і матеріали з української мови, t. I—VI, Київ 1959—1964.
DP UżDU — Доповіді та повідомлення Ужгородського державного університету. Серія філологічна, Ужгород 1957—1961.
DZal — K. Dejna, Leksykalne zróżnicowanie gwar w Zaleszczyckiem, RKJ ŁTN V 1957, s. 77—129.
DzLAZ — Й. О. Дзендзелівський, Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР, I—II, Ужгород 1958—1960. Tym samym skrótem oznaczono dane nie wydanych dotychczas tomów atlasu i materiały.
DzLP — Й. О. Дзендзелівський, Українсько-західнослов'янські лексичні паралелі, Київ 1969.
ESRJ — Этимологический словарь русского языка, Москва 1963 i n.
FalŁB — J. Falkowski, B. Pasznycki, Na pograniczu łemkowsko-bojkowskim, Lwów 1935.
FalZH — J. Falkowski, Zachodnie pogranicze Huculszczyzny, Lwów 1937.
H — zapisy Z. Hanudel'owej z pn.-wsch. Słowacji z r. 1976.
HorO — О. Горбач, Західньо-поліська говірка села Остромичі, кол. повіту Кобрин, Мюнхен 1973.
HorR — О. Горбач, Північно-наддністрянська говірка й діялектний словник с. Романів Львівської области, Мюнхен 1965.
HorS — О. Горбач, Південноволинська говірка й діялектний словник села Ступно, кол. повіту Здовбунів, Мюнхен 1973.
HorT — О. Горбач, Говірки й словник діялектної лексики Теребовельщини, Мюнхен 1971.
HrinS — Б. Д. Гринченко, Словарь украинского языка, t. I—IV, Киев 1907—1909.
HrN — Rękopiśmienne materiały S. Hrabca do gwary nadsańskiej (w Instytucie Słowianoznawstwa PAN).
JGM — J. Janów, Gwara małoruska Moszkowiec i Siwki Naddniestrzańskiej z uwzględnieniem wsi okolicznych, Lwów 1926.
JP — „Język Polski", Kraków 1913 i in.
JSH — J. Janów, Słownik huculski. Rękopis w Instytucie Słowianoznawstwa PAN.
Kaln. — wieś Kalników w pow. przemyskim — zapisy J. Riegera i E. Wolnicz-Pawłowskiej z r. 1974.
KarDO — Карпатская диалектология и ономастика, Москва 1972.
KDA — С. Б. Бернштейн, В. М. Иллич-Свитыч, Г. П. Клепикова, Т. В. Попова, В. В. Усачева, Карпатский диалектологический атлас, t. I—II, Москва 1967.
KiPUK — Культура і побут населення українських Карпат (Матеріали республіканської наукової конференції), Ужгород 1973.
KlepPT — Г. П. Клепикова, Славянская пастушеская терминология. Ее генезис и распространение в языках карпатского ареала, Москва 1974.
KmSB — Ю. Кміт, Словник бойківського говору, A—K, LB 3—11, Самбір 1934—1939.

KPN — A. Petrov, Karpatoruské pomístní názvy z pol. XIX a z poč. XX st. V Praze 1929.
LB — Літопис Бойківщини, Самбір 1932 і n.
LS — „Lud Słowiański," Kraków 1929—1934.
ŁMK — P. M. Lizanec, Magyar-ukrán nyelvi kapcsolatok (П. М. Лизанець, Угорсько-українські міжмовні контакти), Uzshorod 1970.
ŁukPR — S. Łukasik, Pologne et Roumanie. Aux confins des deux peuples et des deux langues, Paris—Varsovie—Cracovie 1938.
ŁysPol — П. С. Лисенко, Словник поліських говорів, Київ 1974.
MachES — V. Machek, Etymologický slovník jazyka českého, wyd. II, Praha 1968.
MAGP — Mały atlas gwar polskich, t. I—XIII, Kraków 1957—1970.
MaLN — J. Matejčík, Lexika Novohradu. Vecný slovník, Martin 1975.
MaSB — S. Makowiecki, Słownik botaniczny łacińsko-małoruski, Kraków 1936.
MorTP — W. Herniczek-Morozowa, Terminologia polskiego pasterstwa górskiego. Cz. I, Wrocław 1975.
M—P — zapisy D. Mierzejewskiej i T. Pluskoty z r. 1975.
OLA 1971 — Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1971, Москва 1974.
OLA 1972 — Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1972, Москва 1974.
OPE — М. О. Онышкевич, Польские элементы в диалекте бойков. Исследования по польскому языку. Сборник статей, Москва 1969, s. 229—253.
OSB — М. О. Онишкевич, Словник бойківського діалекту у четирьох томах, Львів 1967. Rkps w Bibliotece Uniwersyteckiej we Lwowie. Literę „Б" opublikowano w: Славянская лексикография и лексикология, Москва 1966, s. 61—105, zaś literę „К" — w KarDO, s. 300—410.
PalNT — K. Palkovič, Nárečová terminológia súvisiaca s dojeniu a spracovaniu mlieka, „Jazykové štúdie" X, 1969, s. 162—176.
ParBoj — М. Парипа, З географії бойківських слів, LB 1938, cz. 9, s. 117—123.
PNH — М. Пшепюрська, Надсянський говір, Варшава 1938.
PP — М. Пшепюрська-Овчаренко, На пограниччях надсянського говору, ZNTSz t. 162, 1954.
R — zapisy J. Riegera z r. 1974 i n.
RED — J. B. Rudnyc'kyj, An Etimological Dictionary of the Ukrainian Language, Winnipeg 1962 i n.
RGB — J. Rudnicki, Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny. Lwów 1939 (wyd. 2: J. B. Rudnyc'kyj, Geographical Names of Boikovia 1962).
RiHł — zapisy J. Riegera ze wsi Hłudno (na zach. od Dubiecka — płd.-zach. skraj gwary nadsańskiej) z 1975 r.
RiPŁB — zapisy J. Riegera z pogranicza łemkowsko-bojkowskiego znad Hoczewki i Osławy z lat 1974—1975.
RiŚŁ — J. Rieger, Leksyka środkowej Łemkowszczyzny (materiały do słownika łemkowskiego). Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Seria I, z. 51, s. 97—130.
RiZR — J. Rieger, O kilku zapożyczeniach rumuńskich w gwarach zach. ukr. Karpat i Podkarpacia, ZN UJ DIV, 1979, s. 83—96.
RPLU — R. Richhardt, Polnische Lehnwörter im Ukrainischen, Berlin 1957
RS — „Rocznik Slawistyczny", Kraków 1908 i n.

S — punkty AGB na Słowacji.

SBH — Матеріали до словника буковинських говірок, вип. I—III, Чернівці 1971—1972.

SD — Studia nad dialektologią ukraińską i polską (z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ). Opracował i przygotował do druku Mieczysław Karaś, Kraków 1975. Zawierają materiały do atlasu językowego gwar zachodnioukraińskich, zebrane pod kierunkiem I. Ziłyńskiego w latach 1935—1939.

SFPS — „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej", Warszawa 1954 i n.

SG — Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. I—XV, Warszawa 1880—1902.

SGP — J. Karłowicz, Słownik gwar polskich, t. I—VI, Kraków 1900—1911.

SłSE — F. Sławski, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1952 i n.

Słstp — Słownik staropolski, Warszawa 1953 i n.

SmUR — E. Smułkowa, Słownictwo z zakresu uprawy roli w gwarach wschodniej Białostocczyzny na tle wschodniosłowiańskim, Wrocław—Warszawa—Kraków 1968.

SP XVI w. — Słownik polszczyzny XVI wieku, Wrocław 1966 i n.

SPAU — „Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności", Kraków 1890 i n.

SSJ — Slovník slovenského jazyka, t. I—VI, Bratislava 1959—1968.

StSJS — Z. Stieber, Świat językowy Słowian, Warszawa 1974.

SUM — Словник української мови, Київ 1970 і n.

SW — J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, Słownik języka polskiego, I—VIII, Warszawa 1908—1927 (tzw. Słownik warszawski).

SWM — Studia Warmińsko-Mazurskie pod red. W. Doroszewskiego, Wrocław 1958 i in.

T — Kwestionariusz uzupełniający („targowy") AGB (70 pytań).

TarSP — J. Tarnacki, Studia porównawcze nad geografią wyrazów (Polesie—Mazowsze), Warszawa 1939.

U — materiały dialektologiczne Katedry Języka Ukraińskiego oraz Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Słowiańskiego (głównie prace dyplomowe) Uniwersytetu w Użhorodzie.

VasmES — М. Фасмер, Этимологический словарь русского языка, t. I—IV, Москва 1964—1967.

WerB — І. Верхратський, Говір батюків, Збірник фільольогічної секції Наукового товариства ім. Шевченка, t. XV, Львів 1912.

WerD — І. Верхратський, Про говор долівський, ZNTSz XXXV—XXXVI, Львів 1900.

WerL — I. Verchrats'kyj, Die Mundart der Gegend von Uherci bei Lisko, AslPh XXV, s. 407—424.

WerŁ — І. Верхратський, Про говор галицьких лемків, Львів 1902.

WerZn — І. Верхратський, Знадоби до словаря южноруського, Львів 1877.

WerZam — І. Верхратський, Говор замішанців, ZNTSz III, Львів 1894, s. 153—210.

ZNTSz — „Записки Наукового товариства ім. Шевченка", Львів—Нью Йорк.

Żel — Є. Желеховський, Малорусько-німецький словарь, t. I—II, Львів 1886 (t. II przy współpracy S. Niedzielskiego).

Inne skróty

brus. — białoruski
bułg. — bułgarski
cerk. — cerkiewny
coll. — collectivum
czes. — czeski
dem. — deminutivum
dial. — dialekt, dialektalny
dln. — dolny
f — femininum
gb. — górny bieg (rzeki)
grn. — górny
gw. — gwarowy
jęz. — język
lit. — literacki
litew. — litewski
łuż. — łużycki
m — masculinum
n — neutrum
nm. — niemiecki
p. — punkt
pd. — południe, południowy
pl — pluralis
pl tant — plurale tantum
pn. — północ, północny
pol. — polski
pref. — prefiks
ps. — prasłowiański
ros. — rosyjski
rum. — rumuński
rz. — rzeka
sch. — serbsko-chorwacki
scs. — staro-cerkiewno-słowiański
sg — singularis
słc. — słowacki
słow. — słowiański
słoweń. — słoweński
stczes. — staroczeski
stpol. — staropolski
strus. — staroruski
suf. — sufiks
śrdk. — środkowy
ts. — to samo
ukr. — ukraiński
węg. — węgierski
wsch. — wschód, wschodni
zach. — zachód, zachodni

II. KOMENTARZE DO MAP (1—80)

Komentarz zawiera numer i tytuł mapy, określenie kwestionariusza, według którego S. Hrabec zbierał materiał i numer pytania (np. A 136, B 92) oraz inne ważniejsze źródła (AJDŁ, DzLAZ itp.), wykorzystane przy sporządzaniu mapy, a ponadto:

w „Punktach dodatkowych" — nazwy miejscowości nie uwzględnione na podkładzie mapy (a zatem i w wykazie punktów w rozdz. I),

w „Zapisach" — wskazanie obcych zapisów w punktach S. Hrabca, „Ł", „R" i „Z", uwagi eksploratorów dotyczące fonetyki, rodzaju gramatycznego itp. oraz warianty (formy) nie uwzględnione na mapie,

w „Uwagach do poszczególnych punktów" — uwagi informatorów i eksploratorów odnoszące się do rzeczy (desygnatów),

w „Uwagach ogólnych" — zwięzłe omówienie zmapowanych wyrazów (form), o ile to możliwe, na tle sąsiednich dialektów ukraińskich. Wyrazy występujące tylko na Zakarpaciu w zasadzie nie są komentowane.

Uwaga. Strzałka → w legendzie mapy oznacza: „warianty wyrazu w poszczególnych punktach Atlasu omówiono w komentarzu".

1. Chałupa (wiejski dom mieszkalny) — ukr. хата. — A 1, B 367, C 1, T 1, AJDŁ 1, AUM 2, DzLAZ 15

Zapisy

Xałupa: *-u̯u-* 18R. *Xыža*: *-z'-* 6, 19, 20, 37a*; *χ'ýża* (zapis z wykrzyknikiem) 42, *χ'eža* 48.

Uwagi do poszczególnych punktów

16R *χыža* — najstarsi; 2 *χał'upa* — starzy, *χ'ata* — młodzi; 6 *χ'ыža*, ale *na χat'i*, *t χ'at'i*, *u̯ χ'at'i*; 19 *χ'ыža*, *do χыš* (G pl, z wykrzyknikiem); 20 *χ'ыža* — rzadko, starzy; obok: *t χat'i*; 23 *χał'upa* — *dekotŕi*; 24 *χ'ata*, ale uwaga w nawiasie: *u̯ Terl'i* (wieś ok. 4,5 km na pn.-zach.) — *χał'upa*; 27 *χał'upa*, *f χał'upi* ‖ *f χat'i*; 41 *χ'ata*, ale *s'ered χ'yžy*; 50 *χał'upa* = 'dom', *χ'ata* = 'izba'; 64 *χыža* — *dau̯no*; 65 *χ'ыška* — *nad selom maie dvi*, *abo zym'iu̯ka*, ale we wsi — *χ'ata*; 67 *χ'ata*, ale w Orowie (66a*) — *χ'yža*.

Uwagi ogólne

Polonizm *χałupa* (OPE, SłSE, VasmES) występuje również w gwarze nadsańskiej (HrN, PNH); w gwarach naddniestrzańskich oznacza przede wszystkim zabudowania folwarczne (HorR, HorT). Spotykana jest na Zakarpaciu, ale w znaczeniu pejoratywnym (DzLAZ 15), także w gwarach huculskich obserwujemy przesunięcie znaczenia: *chałupka* 'kryjówka, jama' (JSH).

Xata występuje też na Huculszczyźnie i dalej na wsch. (AUM 278). Pod wpływem ukraińskiego języka literackiego nazwa ta wypiera *χałupę* i *χyžę*.

Xyža. Zasięg jej obejmuje też Zakarpacie (bez krańca wsch.).

Mapa uściśla zasięgi podane w StSJS 480.

2. Przyzba (ława pod ścianą chałupy usypana z ziemi) — ukr. призьба. — A 3, B 100, AJDŁ 4, DzLAZ

Punkty dodatkowe

42b* Libuchora wg OSB; 10aV Łopianka.

Zapisy

Pryspa 56Ł wg R. *Pryspa* i *pryśpa*: *-ý-* 3R, 14R; *-e^{y}-* 5R, 19R; *-ы^{e}-* 14V; *-ê-* 10aV, 18V. *Ławka* itp.: *l'au̯ka* 58Ł, 64Ł, 8, 13, 18; *l'awka* 52Ł, 9R; *łau̯k'ý* 41, 43, 44; *łau̯k'ы* 9, 14; *łavyčkы* 13; *łavičk'ы* 12; *łavyčk'ý* 41; *pr'yłavok* 10. Nie zmapowano *ł'afka* (na słomę i liście) 14R. *Zahata*. Nie zmapowano: *z'ahata* „zagacone z boku" 9R, *zah'ata* 64Ł 'osłona od wiatru', 13R (wg informatora to po polsku), 14R (na słomę i liście), 16R (na liście — magazynek na ściółkę, też pomieszczenie na wóz), 4V — 'z liści, dla ocieplenia chałupy'.

Uwagi do poszczególnych punktów

17a* i 20a* *pryspa* jest z desek; 61 *dau̯no robiły*; 64 *pr'ys'inok* = 'ganek'; 65 *pryś'inok* — po dawnemu, dziś *pr'yspa*; 2V *pryspa* to obłożenie fundamentu (z gliny), zaś *pryśinok* to to, po czym się chodzi wzdłuż chaty lub na czym się siedzi.

Uwagi ogólne

Zahata (por. też mapa 19) skupia się w zach. części obszaru, ale sięga niewiele dalej na zach. na tereny łemkowskie, ustępując określeniu *zasyp*, potem *zaspa* i *zasypa* (AJDŁ). Chodzi tu rzeczywiście o przyzbę, np. w 2R

zahata była ulepiona z gliny i na tym się siadało (wyrazu używano tylko w tym znaczeniu; „po polsku — *na zagaci*").

Pryspa panuje w gwarze nadsańskiej (HrN), wyraz notuje też na Huculszczyźnie JSH w znaczeniu 'drewniana lub kamienna ławka przed chałupą'. Forma *pryśpa*, która w AGB zajmuje zwarty obszar, występuje jeszcze w pn. części gwary nadsańskiej koło Lubaczowa (HrN).

Ławky i *ławyčky* występujące wzdłuż głównego grzbietu Karpat związane są może z formą budownictwa; dotyczy to zapewne także określenia *prysinok*, występującego w okolicach Sławska: w 64 i wg HrinS to ganek na podwyższeniu; dla chat bojkowskich, w górach, charakterystyczne są takie galeryjki przed chatą.

Nie zmapowano *ganok* 17R, bo tam z całą pewnością chodziło o 'ganek', a nie o 'przyzbę'.

3. Podłoga w chałupie — ukr. підлога (поміст) у хаті. — A 21, B 174, C 8, DzLAZ 17

Punkty dodatkowe

43a* Dołżki; 12aV Lipowica.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. Nie zmapowano *pòmist* 59 (*pòmist na spòd'i musyt buty*); *pud'ešva* (*abu dau̯ym sy pud'ešvu u̯ χałupi*) 50.

Uwagi do poszczególnych punktów

43 *mist u̯ χat'i*; 47 *pos'ačka teper, m'alo*; 58 *pos'ačka — teperišne*; 65 *pidłoha typ'yr, mist dau̯no*; 66 *pomist dau̯no*; 69 *pos'acka* dawn.; *pidł'oha* nowsze; 2V *pi.ł'oha* — z desek; 2V, 58Z i 60Z *nat'ik* — ubita glina (nie zmapowano).

Uwagi ogólne

Nazwa *pidłoha* występuje też w gwarach naddniestrzańskich (HorR, HorT) i huculskich (JSH). ŁMK podaje *pidłoha*, ale w znaczeniu 'podwaliny' na pd. od punktów 42—64 AGB.

Nazwa *posacka* (*-č-*) używana bywa też niekiedy w gwarze nadsańskiej (HrN w kilku wsiach koło Przemyśla) obok rozpowszechnionej tam *pidłohy* (HrN). W gwarach polskich *posadzka* w tym znaczeniu notowana jest wyjątkowo (AJPP 43).

Nazwy *mist* i *pomist* oznaczają zwykle 'podłogę w stajni' (mapa „podłoga w stajni" znajdzie się zapewne w drugim tomie AGB), ale w kilku

wsiach na pd.-wsch. AGB używane były także w znaczeniu 'podłoga w chacie', podobnie jak w pn.-wsch. części gwary nadsańskiej (HrN). Znaczenie to dla obu nazw podaje JSH jako znane w gwarach huculskich oraz HrinS (z guberni czernihowskiej, a także bez lokalizacji). DzLAZ 17 notuje *mist* na pd. stokach Karpat, a *pomist* na wsch. krańcach Zakarpacia.

Nie mapowana *pudešva* w 50 znajduje analogię w gwarze nadsańskiej: *pid'ošva* (PNH).

Dyla. O *dylach* w gwarach polskich por. SWM I s. 20.

4. Tragarz (główna belka pod sufitem) — ukr. сволок. — A 6, B 179, C 4, DzLAZ 130

Punkty dodatkowe

67aŁ Kalnica; 18aV Huta.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Dragar*: 56Ł, 61Ł, 5R *-rå-*. *Dragań*: 8 *-ń* lekko palatalne; 9 *-rä-*. *Tragar*: 2R *-h-*. *Gerenda*: *ǵer'enda* 4S.

Uwagi do poszczególnych punktów

6R „po polsku *dr'eŋgar*"; 9R *dr'agar* (też *kómar*, *kós'ar*, ale *p'ysań*, *tvań*, *ịań*); 3 *dr'agar* dawniej; 15 *słoụp*; 21 *-r*, ale jeden informator *-ń* (ten sam *tvań*); 41 *gragań* lub *ǵragań* częściej; 47 *lub ịe dva lub try*; 69 *sv'ołok* dawniej.

Uwagi ogólne

Polonizm *dragar*, *gragar* (w pol. z niemieckiego, DzLP i RED) nie jest notowany w ukr. zabytkach pisanych. Znany jest natomiast także w gwarach Zakarpacia (*gragań*) i Huculszczyzny (*dragań* — też w dorzeczu Czarnej Cisy; DzLAZ 130, JSH). W gwarze nadsańskiej *dragar* (rzadziej *gragar*) występuje powszechnie (HrN, PNH). Wariant *tragań* dla punktu łemkowskiego notuje AJPP 45; *tragar* jest szeroko znany w gwarach małopolskich (występuje też na pd. Śląsku i sporadycznie w Polsce pn., MAGP 7, AJŚ III 346, SWM I s. 29—30). Wg BrSE *tragarz* || *tragar* znany w Polsce od XV w.

Nazwa *svołok* używana jest też na Huculszczyźnie (JSH) oraz w gwarach Tarnopolszczyzny (HorT).

Balok występuje też w gwarze naddniestrzańskiej (HorR, HorT) i pn.-wsch. części gwary nadsańskiej (HrN), por. polskie gwarowe *bal(e)k* na Śląsku (obok *tragarz*, AJŚ III 346).

5. Strych (w chałupie) — ukr. горище. — A 31, B 168, C 10, AJDŁ 2, AUM 3, DzLAZ

Punkty dodatkowe

59a* Stary Kropiwnik, 60a* Rybnik, 12aV Lipowica.

Zapisy

61Ł i 65Ł wg R; 59a* i 60a* wg SD. *Pit*: 67Ł AJDŁ *pit*, R *pit*; 68Ł AJDŁ *pit*, R *na pit*; 1 AJDŁ *pït*, AGB *pit*. *Pid*: *-dt* 59, 60, 63, 64a*, 68, 8V, 11V, 17V, 18V. *Hora*: 61Ł *hur'a*.

Uwagi do poszczególnych punktów

56Ł *na pu̯od'i*, *h nas*; 50 *na stryχ'u abu na hur'i*; *na hor'u pol'is*, *w Woi̯utyču̯χ* (wieś ok. 3 km na zach. od 50) *kažut na v'yšku*; 67 *pit*, *a teras stryχ*; 4V *pid* (nad chatą); 8V *stryχ* — *raniše*; 9V *pid* — *nad χ'atou̯*; 13V *pid* (*nad χatoi̯u*, *velykoi̯u stai̯nei̯u*); 14V *pid* (*nad χatoi̯u*); 16V *pid*, *stryχ* (ostatni wyraz nowszy); 17V *pid* (*stryχ* — najmłodsi).

Uwagi ogólne

Pid 'strych' znany jest na Łemkowszczyźnie, Bojkowszczyźnie i na Zakarpaciu oraz na Słowacji (AUM 279, AJDŁ, JSH, HrinS), por. też ros. *pod* (VasmES) i czes. *půda*, słc. *pôda* (MachES, tamże tło ogólnosłowiańskie i etymologia). W znaczeniu 'sufit' nazwa ta notowana jest na Zakarpaciu, w centralnej części obszaru (ŁMK).

Hora i *stryχ* to wyrazy zapożyczone z polszczyzny (tak też OPE o wyrazie *strych*, starej pożyczce z niemieckiego), por. *góra* i *strych* (obocznie) na całym terytorium Polski (MAGP 6). *Hora* jest powszechna w gwarze nadsańskiej (HrN), występuje też w gwarze naddniestrzańskiej (HorR), na Polesiu (HorO, TarSP), w pn. części Zaleszczyckiego (DZal), por. też *horyšče* HrinS. *Stryχ* występuje na tym samym terytorium co *pid*, ale znacznie rzadziej (AUM 279); notuje go HorR, SD.

Wyška występuje głównie w pasie między Dniestrem i działem wodnym między Dniestrem i Prypecią (po Seret — AUM 279). W znaczeniu 'strych nad chlewem, oborą' *wyšky* (w. pluralis) spotykamy w gwarze zachodniopoleskiej (HorO), na pd. Wołyniu (DZal).

6—7. *Barłih* (6. Znaczenie wyrazu; 7. Fonetyka wyrazu). A 27, B 193, AJDŁ 407, DzLAZ

Zapisy

Punkty 47Ł, 52Ł i 70Ł wg AJDŁ, pozostałe punkty „Ł" wg R. W 28 w *barlih* podkreślono *-h* (dźwięczne *-h* w zach. części AGB trzeba chyba tłumaczyć „wyraźną", tj. dobitną wymową informatora w przypadku wyrazu, który trudno wydobyć). W 10 i 60 nie zaznaczono akcentu. W *barl'ʼiχ* jest *-l-* w 67Ł, 9R, 18R, 21R, 13, 57, 67, 1S.

Uwagi do poszczególnych punktów

Znaczenie 'legowisko świni', 'dla świń', *'de bezrohy spịat'* zanotowano w 9, 10, 14, 17a*, 18, 41, 43, 44, 46, 67, 1V. Poza tym zapisano: 2 'śmieci'; 4, 6 i 7 'miejsce do spania', 8 'nieporządek', 17a* 'nieład, nieporządek'; 20 *'žinka ịak porodyt d'itynu — ležyt ụ barlozi'*; 28a 'śmiecie w chacie'; 37 *'de ležat l'ude — brudno'*; 57 'śmieci'; 58 *'nečystot'a, śmit'ʼe'*; 60 'śmieci w chałupie'; 61 *'nečystość'*; 64 *'močar taka šo ne mož pereịty — bahno'*; 17R 'trawa, chwasty'; 1V 'miejsce błotniste, gdzie kąpią się dziki', 'zimowe leże niedźwiedzia'.

Uwagi ogólne

Znaczenie 'legowisko zwierząt' wyraźnie obejmuje tereny górskie AGB (na terenach, gdzie zebrano materiał). W gwarze nadsańskiej *barl'ʼiχ* to przede wszystkim 'śmieci', 'nieporządek', ale też *'sino nezdałe'*, 'trawa', 'śmieci ze słomy' (por. w 17R 'trawa, chwasty'), natomiast znaczenie 'legowisko zwierząt (de svyni)' występuje tam wyjątkowo (HrN). Na środkowej Łemkowszczyźnie odnotowano znaczenie 'nieporządne, rozesłane łóżko', 'nieczystość gdzie bądź' RiŚŁ.

Forma *barliχ* (*barliχ*) obejmuje też gwarę nadsańską i przeważa na całej Łemkowszczyźnie, zaś *barłoχ* spotykamy jeszcze w kilku punktach na zach. skraju dialektu łemkowskiego i raz koło Dukli (AJDŁ) oraz na pd.-zach. skraju gwary nadsańskiej (RiHł). Ponadto na środkowej Łemkowszczyźnie RiŚŁ notuje też formę *barłoha*.

8. Poduszka — ukr. подушка. — A 25, B 192, AJDŁ 12, DzLAZ 157

Zapisy

Punkty 61Ł, 65Ł, 67Ł i 68Ł wg R; 48 wg OSB. *Z'ahołovok*: *z'ahəłovok* 4R, *-wok* 47Ł, 52Ł, 53Ł, 59Ł, 63Ł, 64Ł, 70Ł, 34; *-vók* 17R. *Z'ahółovok*: *-huł-* 61Ł, 67Ł, *-hółó-* 15R, *-hułu-* 1R, 2R; *-wok* 5R, *-wók* 3R, *-wuk* 61Ł, 2R, *-vuk* 1R, *-ụok* 68Ł, *-ụuk* 2R, 20R. *Zahoł'ovok*: *-ł-* 10, 12. *Z'ahówok*: *-łók* 16R, *-łuk* 65Ł. *Pód'uška*: *pu-* 61Ł. Inne: *kapustr'ak* 64, *p'arna* 60Z, *parn'yna* 58Z, *śinnyč'ok* 61.

Uwagi do poszczególnych punktów

W punktach 61Ł, 68Ł, 5R, 9R, 22R, 20, 41 (wywołane) i 67 *z'ahołovok* itp. to 'mniejsza poduszka, jasiek'; 47Ł i 63Ł *z'ahołowok* częstsze; 70Ł *pod'uška* częstsze; 17a* *p'oduška* 'poduszka' i 'pierzyna'; 58 *z'ahołovok* dawniej; 61 *śinnyč'ok s soł'omy*; 64 *p'oduška s' piŕa, kapustr'ak ys sołomy*; 65 *p'oduška typ'yrkŷ*; 11Z i 50Z *z'ahołovok* częstsze; 58Z *parn'yna* rzadkie.

Nie zmapowano: *poduška* 'pierzyna' w 59Ł, 65Ł, 1R, 2R, 3R, 4R, 16R, 20R, 57 i *zahoł'ovok* 'pierzyna' (!) 43.

Uwagi ogólne

Zarówno *poduška* jak i *zahołowok* oznaczają zwykle przedmioty zrobione z pierza (puchu), natomiast *sołomńanyk*, *sinnyčok* i *kapustrak* — nazwy, być może, podane tu mylnie — przedmioty wypchane słomą, por. *słomjanyk* (*-mń-*) 'siennik' OSB z 17a* i Libuchory (zach. 43) i ts. ŁMK w 18Z.

Poduška to nazwa znana także na Huculszczyźnie (JSH, DzLAZ w dorzeczu Cisy) i — obocznie z *z'ahołowok* — w gwarze nadsańskiej (HrN). Na pograniczu łemkowsko-bojkowsko-nadsańskim zapisano znaczenie 'pierzyna' (por. uwagi wyżej), notowane też przez HrN.

Nazwa *zahołowok* (może polonizm-słowacyzm, por. zasięgi podane w DzLP) obejmuje zach. gwary zakarpackie po Latoricę (DzLAZ), Łemkowszczyznę (AJDŁ), gwarę „Zamieszańców" (SD) i nadsańską (HrN, PNH, DzLP). Formy typu *zahłowok* na pograniczu łemkowsko-bojkowskim, a także w pn.-zach. gwarach zakarpackich można objaśniać jako skrócenie wywołane silnym akcentem dynamicznym (por. np. *werteno* z *wereteno*) i jako formy powstałe pod wpływem polskim.

Kapustrak został zapewne zasłyszany w czasie służby wojskowej, por. SGP i SW *kapustrak*, *kapuzdrak* (w wojsku) 'podgłówek, słomiany worek pod głowę' (por. nm. *Kaputrock* 'kapota, surdut').

Parna itp. na Zakarpaciu to pożyczka z węgierskiego *párna* (ŁMK).

9. Nakrycie łóżka — ukr. покривало на ліжко. — A 70, B 188, AUM 133, DzLAZ

Punkty dodatkowe

60a* Jamielnica, 63b* Hutar, 64b* Wołosianka.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Ver'eta*: *we-* 62. Nie zmapowano 14R: *pl'axta* 'prześcieradło', 'płachta na siano'.

Uwagi do poszczególnych punktów

9 nie barwna; 13 *płaχta sorok'ata*; 36 *peret'ykana płaχta*; 46 *pl'aχta* 'koc z wełny'; 64 *żyŕhov'ata — płaχta* (por. zapis w 62: *żyŕha — peretykanyį koc z wouny*); 66 *peret'ykańi ver'ety*; 13V *vėr'eta — tk'ana* i *pėrėt'ykana*; 18 *cyfrov'ana*; 48 *pl'aχta = rapš'ańa* 'prześcieradło', zaś do nakrywania łóżka służyła *č''eŕha*; 58 *ŕ'aba pl'aχta*.

Uwagi ogólne

Pytanie kwestionariusza brzmiało: „barwne werety" (choć *wereta* nie musi być barwna). W gwarach ukr. wyrazy: *płaχta* i *wereta* mają znaczenie dość szerokie, por. wyżej oraz w OSB *wer'eta* 'płachta; derka na konia; materac; worek na siennik', *pl'aχta* 'płótno; płachta; prześcieradło; płachta do noszenia trawy' (SD notuje oba wyrazy w znaczeniach 'prześcieradło; płachta na trawę'). Także DZal stwierdza, że w gwarach okolic Zaleszczyk *wer'eta* (lub *wereńa*) oznacza zarówno używaną w gospodarstwie płachtę konopną jak i barwną tkaninę do zaścielania łóżka.

Bojkowszczyzna zachodnia posługuje się określeniem *płaχta* dla obu rodzajów przedmiotów, podobnie jak w gwarze „Zamieszańców" i w gwarze nadsańskiej koło Lubaczowa i Biłgoraja (SD). Łemkowie koło Gorlic odróżniają 'prześcieradło' (*płaχta*) od 'narzuty na łóżko' (*prystyr'adło* — RiŚŁ). Wyjątkowo wyraz *wereta* wystąpił na pd.-zach. skraju gwary nadsańskiej w znaczeniu 'płachta do noszenia trawy' (RiHł).

Środkowa Bojkowszczyzna to tereny obocznego występowania *werety* i *płaχty*, jak np. w Topolnicy (pn.-wsch. od 36) i Kropiwniku Starym (zach. od 60); czasem pojawia się zróżnicowanie znaczeń, np. w Rybniku (pd.-zach. od 60) *płaχta* to 'prześcieradło', *wereta* 'gruba płachta na trawę' (SD), por. też *wereta* 'derka na konia' 37a* (OSB).

Na wsch. Bojkowszczyźnie i dalej na wschód jest *wereta* (OSB, JGM, JSH, SD), choć w 6V notowano *płaχta* „używane jak wereta" (odpowiedź na pytanie o wyraz *płaχta*). Wyrazu tego nie zmapowano, biorąc tylko pod uwagę odpowiedź na pytanie o wyraz *wereta*, *wereto*.

10. Dno pieca — ukr. дно печі. — A 10, AJDŁ, DzLAZ, KDA 142

Punkty dodatkowe

62c* Orawa, 65a* Hrebenów; 18aZ Kostryna, 37aZ Dubrynycz, 37bZ Turyca, 50aZ Podpołozie.

Zapisy

Punkty „a—b Z" wg KDA. *W'atra*: 56Ł wg R; *ụ'atra* 1 wg AJDŁ; *v'atra* 64Ł, 67Ł, 68Ł wg R. Zapisy KDA nie uwzględniają różnic fonetycznych w początkowej spółgłosce. Nie zmapowano wyrazu *v'atra* w innych znaczeniach, np. 'ogień w polu' 61, 'gorący węgiel' 66, 'ogień w lesie' 13V itp. *Pus'acka*: *pó-* 65a*.

Uwagi do poszczególnych punktów

57 „zna wyraz, może był używany" — nie zmapowano; 69 „wyrazu *vatra* nie ma"; 9V wyraz *v'atra* nie używany.

Uwagi ogólne

Karpacki wyraz *watra* w znaczeniu 'ognisko w piecu' występuje na całym obszarze AJDŁ, trafia się nawet w gwarze nadsańskiej na zach. i pn.-zach. od Przemyśla (HrN). KDA notuje to znaczenie także w gwarach Zakarpacia i Bukowiny. Formę *w'atŕa* (wyjątkowo *w'atra*) podaje DZal na pn.-wsch. od Zaleszczyk (tak też jest w gwarach besarabskich).

Wyraz *dno* w znaczeniu 'dno pieca' w sąsiadujących gwarach ukraińskich notuje JSH z Huculszczyzny, HorT i DZal z Tarnopolszczyzny i HrN z terenów nadsańskich.

Nazwę *posacka* podaje też HrN w Jarosławskiem.

11. Sklepienie pieca — ukr. склепіння печі. — A 11, DzLAZ

Punkty dodatkowe

38a* Przysłop wg OSB.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *P'idnebịa*: *p'üdneba* 10, *püdneʸbịa* 2S, *p'udnebịa* 1S, 3S, 4S, 5S. *P'idnébịa*: *p'üdneba* 7. *Pidneb'eńa* itp.: *-néb-* 17a*, 37a*, 38a*, 1V, 2V, *-nyb-* 44; *-bê-* 63, *-b'y-* 17a*, 38a*, 41, 44, 46, *-b'i̯-* 37a*, 14V, *-b'e-* 2, *-b'i-* 13V; *-eª* 20R, *-e* 58, 61, 6V, *-i* 28, 28a, 13V, *-y* 1V. *Sklypịeń'a*: *-p(')iń'e* 28a. *Sklypị'eńe*: *-ị-* i *-a* 9R. *Sklepéń'a*: *skl'é-* 2R, *sklipi̯'e-* 1R. *Sklypl''iña*: *sklỷ-* 18, *skle-* 21, 61; *-pl'i-* 43, *-pl'y-* 46; *-e* 61. Znakiem dla *sklypị'eńe* zmapowano *sklep'iñña* 35Z. *P'idymña*: obocznie *-mịa* 11R, 12R. Nie zmapowano formy *sklep'ysko*, podanej z wahaniem, 17R. Nie zmapowano 6R *podńebịeńa* — wg informatora „po rusku" i *sklepịeńi* — wg informatora „po polsku"; 13R *sklepịe'ńa* ‖ („po polsku") *podńebị'eńa*.

Nie zmapowano nazwy *čelusty* w 4, 64, 68, bo oznacza ona zapewne otwór pieca.

Uwagi ogólne

Nazwy typu *pidnebeńa* i *skłypińa* mają nawiązania do gwar sąsiadujących: pierwsza z nich dominuje w pd. części gwary nadsańskiej (HrN), notuje ją też SD na pn. od Lwowa. *Skłypińa* (*sklipjeńa*) to nazwa obejmująca północ gwary nadsańskiej (HrN), a z przedrostkiem *za-* (*zasklepeńa, zasklipjeńa*) spotykana jest na pn.-zach. od terenów AGB (HrN, RiHł).

Pidnebja występujące na pograniczu bojkowsko-łemkowskim (por. nie zmapowane „*pidnibia*" na pd. od 6 — wg FalŁB) ma paralelę z łemkowską formą *pońibja* w kilku punktach Łemkowszczyzny południowej oraz w środkowej części Łemkowszczyzny północnej (R).

Sklepóv'ańa 2S ma paralelę w *sklepowańa* itp. w dwóch punktach środkowej części Łemkowszczyzny południowej.

12. Piec — ukr. піч. — A 9, B 181, C 5, T 56, AJDŁ 5, DzLAZ 24

Punkty dodatkowe

44a* Bahnowate, 62c* Hrebenów, 62d* Orawa, 63b* Klimiec.

Zapisy

1V *pi̯e^{y}c*; 2V i 6V zapis *v peči*.

Uwagi do poszczególnych punktów

12 *pec* AGB, *pec* || *ṕič* OSB; 15 i 19 *pec* starzy; 37 *ṕič, po p'olśḱẏ*: *pi̯ec*; 43 *ṕič* AGB, *pec* OSB; 46a* *ṕec* wg OSB (nie zmapowano tu *pič* wg SD); 12V *pi̯e^{y}c* — rzadziej.

Uwagi ogólne

Forma *pec* (polonizm — słowacyzm) sięgająca w AGB po Sanok, notowana jest przez SD również w gwarze „Zamieszańców". Forma ta, znana na całej Łemkowszczyźnie, obejmuje także zach. część DzLAZ po Latoricę.

Z północy szerzył się polonizm *pjec* (*ṕec*). Wypierał on starszy *pec* (por. uwagi w p. 15) lub służył do oznaczania 'pieca (piecyka) do ogrzewania' (43, 62c, 63b, 65a, 66a; znaczenia tego nie uwzględniono na mapie). Formy typu *pjec* panują w gwarze nadsańskiej (HrN), występują także w gwarze tzw. „Zamieszańców" (SD), w gwarach naddniestrzańskich (HorR, SD) i podolskich (DZal). Eksploratorzy nie zapisywali rodzaju gramatycznego wyrazu.

Ekspansywna, zwłaszcza ostatnio, jest powszechna w gwarach huculskich i na Zakarpaciu na wsch. od Latoricy rodzima forma *pič* (SD, DzLAZ; por. też 19 i 43).

Pjec (polonizm) i *pec* sięgają w AGB o wiele dalej na wschód niż odpowiednie nazwy części pieca: *prypjecok*, *zapjecok*, *prypecok*, *zapecok*. W tych ostatnich nazwach wpływy polskie i słowackie ograniczają się do pogranicza łemkowsko-bojkowsko-nadsańskiego. Por. mapy 13 i 14.

13. Przypiecek (występ przed piecem) — ukr. припічок. — A 9, B 181, C 5, AJDŁ 6, DzLAZ

Punkty dodatkowe

68aŁ Stężnica, 38a* Przysłop, 56a* Czerchawa, 60a* Jamielnica.

Zapisy

65Ł wg R; 68aŁ wg SD. *Pr'ypič*: *-ṕ-* 59, 61, 62, 64, 68, 4V. *Pr'ypičok*: *pr'ы^{e}-* 14V; *pr'y-* || *pr'i-* 12; *pri-* 58Z; *-ṕ-* 3, 8, 9, 12, 13, 14, 17a*, 19, 21, 35, 37, 46a*, 47, 48a*, 64a*, 65, 2V, 13V, 14V; *-č-* || *-ć-* 12; *pr'ypečok* 20R. *Pryp'ičok*: *-ṕ-* 70Ł, 6, 10, 18, 43. *Pr'ypičuk*: *pr'ŷ-* || *pre^{y}-* 19R; *-ṕicuk* (!) 26; *-ṕičók* 37 — zapis niepewny; *-uk* || *-ók* 19R. *Pr'ypecok*: *pr'y^{u}-* 59Ł; *-pe^{y}c-* 56Ł; *-pŷc-* 72Ł; *pre^{y}pe^{y}-* 2S. *Pryp'ecok*: *-pe^{a}c-* 63Ł. *Pr'ypecók* || *pr'ypécók* 14R. *Prypi'ecok*: *-ṕi'ec-* 2; *-ṕ'ec-* 52Ł. Nie zmapowano „*prypiczok*" w 57Ł wg FalŁB oraz *ṕ'itprypičok* w 69. *Pr'ypicuk*: *-ók* 9R.

Uwaga: zapisy w punktach uzupełniających w zasadzie nie rozróżniają *p* i *ṕ*.

Uwagi do poszczególnych punktów

64Ł *pryp'ecok* w kurnej chacie; 67Ł *pr'ypičuk* wg R; 12 *pryp'ičok* wg OSB; 26 *pr'ypicuk* (ale *zaṕ'ičok*); 37 *pr'ypičok* wg OSB.

Uwagi ogólne

Prypičok obejmuje też gwarę nadsańską (HrN), gwary huculskie (tu obok *prypič* JSH), naddniestrzańskie (HorR, HorT), por. *pr'ypičok* HrinS, natomiast na Łemkowszczyźnie panują polonizmy — słowacyzmy typu *pripecok* (AJDŁ). Bezsufiksalne formy typu *pr'ypič* notuje HorO w gwarze zachodniopoleskiej oraz JSH z Huculszczyzny, por. też „*prypicz*" w pobliżu 6 — wg FalŁB.

Por. mapy 12 i 14.

14. Zapiecek (miejsce — ława do spania koło pieca) — ukr. запічок. — A 9, B 181, C 5, AJDŁ, DzLAZ

Punkty dodatkowe

68aŁ Stężnica; 38a* Przysłop, 60a* Jamielnica, 4Z Werchowyna-Bystra.

Zapisy

Z'apičok: *-č-* || *-ć-* 12. Nie zmapowano form z *-p-* 37, 40 i 62 wg OSB, form z akcentem na pierwszej sylabie (też wg OSB) oraz „*zapiczok*" 72Ł wg FalŁB. Pominięto *ławky* 47 — wyraz nowy. Inne: *kut'ec* 66a*, *kut'eć* 69.

Uwagi ogólne

Sufiksalne formy nawiązują do obszaru łemkowskiego (*zapecok* AJDŁ, RiŚŁ), nadsańskiego (*zapjecok*, *zapicok* HrN) i dalej — polsko-słowackiego (pol. *zapiecek*, słc. *zápecok*).

Forma *zapjicok* spotykana jest w gwarze naddniestrzańskiej (HorR, HorT — tu obocznie z *zapičok*). W typie *zapičok* nastąpiła dalsza adaptacja do fonetyki ukraińskiej. Bezsufiksalną formę *zapič* podaje HorO dla gwary zachodniopoleskiej.

Nazwa *ławky*, określona przez informatorów jako nowsza, ma swój odpowiednik w gwarach polskich, por. AJPP.

Por. mapy 12 i 13.

15. Płomień — ukr. полум'я. — A 16, ŁMK 136

Punkty dodatkowe

37b* Wołcze; 11aZ Mały Berezny, 11bZ Nowoselica, 50aZ Niżne Worota, 54aZ Hukliwe, 60aZ Nowoselica.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R, punkty „Z" wg ŁMK. Zwężenie akcentowanego *o* przed miękkim *ń* lub *ó* występuje w 7, 8, 9, 10, 14, 43, 44. Zwężenie przedakcentowego *o* zanotowano też w 43. Tzw. średnie *ļ* (*ł*) zanotowano w 12 i 21. W 67Ł w zapisie jest *-n* (twarde), choć tamże jest *kiń* itp. W 41 jest *poľ'ovýń*, 44 — *poľ'óv'iń*, 68 — *połóvin*, 18R — *půľ'omiť* (!), 21R — *p'ółómiń*, 2V — *p'ałóvíń*. Nie zmapowano z OSB 42a* G sg *poľ'omyny*.

Uwagi do poszczególnych punktów

68 *„połóvin* — baba, *p'ołomiń* (liter.) — chłopi". W punktach „Z" ŁMK mapuje 'wielki płomień'.

Uwagi ogólne

Forma *połowiń* z *-w-* jest widocznie górska: notuje ją na całym prawie obszarze radzieckiego Zakarpacia ŁMK 136 (jedynie w trzech punktach na zach. występuje forma z *-m-*), a na Huculszczyźnie — JSH. W gwarze nadsańskiej panuje forma z *-m-*, przy czym w części zachodniej gwary ma ona akcent paroksytoniczny, a we wschodniej — inicjalny (HrN). Dziwny akcent w punktach „Z" (wg ŁMK; p. 35Z jest wg R) jest wg P. Lizanca (informacja ustna) wynikiem uogólnienia akcentu inicjalnego; w pn. części dawn. rejonu wełykoberezniańskiego starsze pokolenie ma jeszcze akcent paroksytoniczny lub wahania akcentu, np. we wsi Żornawa (na pn. od 18Z) jest *pół'óvíń* i *p'ołóvíń*.

16. *Koćuba* i *kočerha* (narzędzie do wygarniania popiołu i żaru z pieca) — ukr. кочерга. — A 100, B 177, AUM 282, DzLAZ 26

Punkty dodatkowe

17aR Jamna — informacja z 19R; 43a* Komarniki, 64b* Wołosianka; 4aV Kropiwniki, 12aV Lipowica.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R, jedynie 56Ł wg FalŁB. *Koć'uba*: *-ć'-* w punktach „V", *-ć-* 60. *Kóć'uba*: *ko^{u}-* 16V; *ku-* 61Ł, 64Ł, 1R, 2R, 44; *-ć'-* 10V, 16V; *kóć'ubou* I sg 15V. *Kać'uba*: *kaćub'a* 4R. *Koč'erha*: *-č-* 7, 12, 18; *-ę-* 43; *-ŷ-* 9R, 63; *-y-* 13, 39, 41, 45a, 2S, 3S; *koč'ýŕha* || *kočerh'a* 42a. *Kóč'erha*: *ku-* 56Ł, 7R, 12 wg OSB (nie zmapowane), 26, 28, 54, 1S; *-č-* 70Ł, 37. Wg OSB w 12 i 39 *-r-* twarde, w 42a *-ŕ-*||*-r-*. W punktach „Z" DzLAZ nie oznacza miękkości *-ŕ-*.

Uwagi do poszczególnych punktów

64Ł *kuć'uba* 'pociasek'; 68Ł „pol. *koćuba*"; 3R „pol. *kaćuba*"; 8R „pol. *kóćuba*"; 8 *koč'erha p'ojedni kažut*; 68 *koć'uba* dawniej; 69 *koč'erha* dawniej. W 10R, 22R, 43, 66, 1V, 1S zaznaczono, że chodzi tylko o przedmiot drewniany, w 56Ł, 13, 18, 26, 37, 41, 46, 12aV — o drewniany i żelazny; w pozostałych punktach nie uściślono odpowiedzi (13V *koc'uba* to raczej 'pogrzebacz kuchenny'). 3S *koč'ýŕha* 'pociasek'.

Uwagi ogólne

Koćuba (rumunizm?) i *kočerha* mogą oznaczać różne przedmioty: drewniany patyk (lub metalowy pręt) do przegarniania żaru w piecu kuchennym, drążek do przegarniania popiołu w piecu chlebowym, łopatkę do żaru w kuchni itp. (OSB, DzLAZ, JSH). *Kočerha* w DzLAZ to 'przedmiot do wygarniania popiołu z pieca', w JSH — 'pogrzebacz', na całej w zasadzie Łemkowszczyźnie — 'pociasek' (R). W gwarach polskich wyraz ten jest również spotykany jako 'pociasek — deseczka na drewnianym trzonku do wygarniania popiołu i żaru z pieca chlebowego', ale tylko w sąsiedztwie gwar białoruskich (MAGP).

Nazwa *koćuba* jest bardziej rozpowszechniona w gwarach zachodnioukr. (AUM 282). Gwary naddniestrzańskie (HorR), pogranicze bojkowsko-łemkowsko-nadsańskie i gwara nadsańska (HrN) używają formy *kaćuba* (choć HorT podaje też *koc'ub'a* z Tarnopolszczyzny). JSH notuje tę formę nawet na Huculszczyźnie, obocznie z *koćuba*, w znaczeniu 'żelazny pogrzebacz' i 'łopatka do żaru przy kuchni'. W p. 12 AJDŁ jest *koćuba* 'pogrzebacz' (R). W gwarach polskich wyraz *kociuba — kaciuba* 'pociasek' występuje tylko na wschodzie Polski, a 'pogrzebacz' na południu (MAGP).

Co do etymologii obu wyrazów zob. VasmES i SłSE.

17. *Spuza* — znaczenie wyrazu. — A 19, B 172, DzLAZ 138

Punkty dodatkowe

64b* Wołosianka.

Zapisy

58Ł wg AJDŁ, pozostałe punkty „Ł" wg R. *Sp'uza*: *sp'uza* 67Ł, 3R, 4R, 17R, 20R, 2, 28b, 41, 44, 61, 66, 13V, 47Z; *sp'urza* 13a*, 17a*, 37a*, 46a*, 47, 58; *spurz'a* 46; *spuha* (!) 22R; *šp'uza* 26; *šp'urza* 18, 37.

Uwagi do poszczególnych punktów

67Ł 'osad po wygotowaniu bielizny'; 10R 'śmieci na podwórzu, boisku'; 13R 'śmieci po wymłynkowaniu zboża'; 16R 'sadza' („jest w kominie"); 1 'śmieci w piecu, na oknie, proch'; 63 'śmieci ze ściółki w stajni'; 65 tylko 'śmieci w piecu'.

Uwagi ogólne

Rumunizm *spuza* (rum. *spuză* 'popiół') występuje głównie w ukr. gwarach karpackich: bojkowskich, huculskich i zakarpackich. Wyraz notowano na Łemkowszczyźnie tylko sporadycznie (R). Na północ od

AGB pojawia się wyjątkowo — HrN notuje go tylko raz na pd.-zach. od Przemyśla. Jako nazwa popiołu „w ogóle" panuje na wsch. Zakarpaciu (od dorzecza Tereswy na wschód), a obocznie z *popił* itp. notujemy go w gwarach bojkowskich i w pn.-zach. gwarach zakarpackich (AGB, DzLAZ). Znaczenie 'popiół z ogniem' skupia się w DzLAZ na południu środkowej części badanego obszaru, natomiast 'popiół ze śmieciami' — między górną Latoricą i Riką. *Spuza* 'śmieci' wystąpiła w DzLAZ wyjątkowo; znaczenie to — obok 'popiół; sadza' — potwierdza JSH dla Huculszczyzny.

18. Klepisko (boisko) w stodole — ukr. тік (боїсько у стодолі). — A 157, B 116, C 45, AJDŁ 17, AUM 10, DzLAZ

Punkty dodatkowe

65aŁ Weremień (zazwyczaj łącznie z 65Ł); 44a* Bahnowate; 10aV Łopianka, 12aV Lipowica.

Zapisy

Punkty 56Ł, 61Ł, 64Ł, 68Ł także wg R, punkt 65aŁ wg R. *Boịišče, boišče*: *bω-* 39; *bȯ-* 65aŁ. *Boịešče*: *-ịė-* 36, 63, 65; *-šće* 70Ł. *Boịišče*: *bȯ-* 1, 8, *bo^{u}-* 9; *-ė* 4, 5, 13, 20; *-a* 12. *Bošče*: *bȯ-* 10, 12, 14; *bu-* 1; *bû-* 9; *-ė* 11; *b'oš'e* 1aS. *Boịisko, boisko*: *-ȯ* 64Ł; *-u* 19R, 28a, 50. *Boịsko*: *-u* 20R, 21R, 28b. *Oboịisko*: *ȯ-* 61Ł; *u-* 61Ł, 3R, 4R, 5R, 28; *-ȯ* 61Ł; *-u* 1R, 6R, 28. *Oboịsko*: *u-* 61Ł. *Obońsko*: *u-* 2R; *-ȯ* 6R; *-u* 2R.

Uwagi do poszczególnych punktów

40 i 42 'stodoła'; 45 wg StSJS *bojevisko*; 60 *boịiko* (!) 'podwórze'; 62 z gliny; 63, 6V i 13V bez desek.

Uwagi ogólne

Granica zasięgów wyrazów *tik* z jednej i *bojisko — bojišče* z drugiej strony idzie dalej w kierunku pn., aż do wysokości Tomaszowa Lubelskiego i Biłgoraja, przy czym na wsch. od tej linii panuje *tik* (SD), a na zach. — *boj(i)sko* (SD, HrN). Trzeba podkreślić, że na terenach, gdzie AGB notuje *tik*, wyraz *bojišče* ma inne znaczenie (zob. wyżej). Formy na *-išče* sięgają niewiele dalej na zach. niż w AGB (potem po obu stronach Karpat jest *bojisko*, AJDŁ), zaś typ *obo(j)isko* ograniczony jest zapewne tylko do obszaru pokazanego w AGB (SD; HrN takich form nie notuje). Wg StSJS 481 i DzLP formy na *-isko* są polskiego pochodzenia (AJPP

na obszarze środkowym i wschodnim atlasu notuje wyłącznie *bojisko*). Forma *b'ojisko* i jej warianty (*zb'ojisko*, *zb'ojesko*) występuje też w całej gwarze nadsańskiej (tylko na pn.-wsch. skraju gwary jest *tik* HrN), a na Zakarpaciu — w niektórych wsiach rejonu użhorodzkiego; w gwarach łemkowskich Zakarpacia notuje wyraz *boisko* Werchratski (*boisko* znane jest również w gwarach huculskich), natomiast forma *bojišče* występuje też w gwarach okolic Miżhirja (Zakarpacie), a więc na pd. od Sławska.

19. Plewnik (pomieszczenie na plewy) — ukr. половник. — A 34, B 194, AJDŁ 14—15, DzLAZ

Punkty dodatkowe

4Z Werchowyna-Bystra.

Zapisy

Punkt 65Ł wg R. *Połownyk*, *pełewnyk*, *pełenyk* itp.: *-l-* 70Ł, 72Ł, 10R, 14R, 1 (wg AJDŁ), 13, 58; *-ł-* i *-ł̨-*: 65Ł, 4, 10, 12, 21, 37, 58, 64; *p'ołoun'yk* 50. W 1V akcent paroksytoniczny. *Zahata*: *z'ahata* 58Ł; *zah'at'a* 62.

Uwagi do poszczególnych punktów

5 *zah'ata* koło chaty; 8 *poza st'aińu*; 12 *de sa śino składat kołǫ staińi*; 13 *typyrka zahata*; *pełeun'yk poza χ'ыžu*; *z d'ereva to pełeun'yk*, *z dośč'ok — zah'ata*; 34 *pry stodoli*; 37 *połoun'yk popr'y bojišče*; 39 *sino si pχaie abo sułomu*; 43 musi być równy ze strzechą, bo poza strzechą to już *š'opa*; 44 *połounyk na sol'ómu*, *zahata koło staini*; 50 *poł'ovu si χovaie koło st'udoły*; 54 część sąsieku; 58 *u naz_m'ało*; 61 *tak'a skr'yńe u stod'ol'i — połoun'yk* zapisano w nawiasie; 62 *zah'at'a* za chatą, *połounyk de połovu ssypaiut*; 68 z boku stodoły.

Uwagi ogólne

Wydaje się, że określenia *połownyk* (*pełewnyk*) i *zahata* dotyczą niekiedy różnych obiektów (por. tu uwagi w AJDŁ I s. 12), np. w 57Ł *zahata* opasuje dom mieszkalny z tyłu i z boku, zrobiona jest z desek i ma ok 1 m. szerokości: w części przedniej zaopatrzona jest w drzwi wejściowe, bo służy też jako magazyn (FalŁB). Na niektórych terenach (np. w JGM, HorT) *zahata* to zwykłe obłożenie ścian domu lub stajni grubą warstwą słomy dla ochrony przed mrozem (w 20R *zahata* jest *z l'yśći*). Por. też mapa 2.

Zwraca uwagę zachowanie grupy *-ele-* w *pełewnyk* — *pełeweń* na terenach łemkowskich i sąsiadujących z Łemkowszczyzną, a także w 64, 65, 2V, 57Z, 58Z, 60Z.

20. *Carok* — znaczenie wyrazu. — A 32, B 176, C 11, DzLAZ, KDA 127

Punkty dodatkowe

10aR Terka (zazwyczaj łącznie z 10R); 10aV Łopianka, 12aV Lipowica, 13aV Huta, 16aV Uhrynów.

Zapisy

Punkty 64Ł, 65Ł, 67Ł, 68Ł wg R. Stale akcent *c'arok*, jedynie w 1 i 58Ł *car'ok*. W 10aR *carek*, w 10R *carok* || *carek*. W 10R *sarok* (!) to 'kojec'. Pominięto *carok* 'pomieszczenie dla gęsi' 13V.

Uwagi do poszczególnych punktów

1V — zagrodzenie dla owiec w koszarze.

Uwagi ogólne

Jest to wyraz typowo górski, rumunizm (z rum. *țarc*, por. StSJS 481), choć w znaczeniu 'loszek' lub 'odgrodzone miejsce w sieni na mleko' HrN, SD i PNH notują go daleko na północ, w Biłgorajskiem, Jarosławskiem, Lubaczowskiem, Łańcuckiem, zaś w znaczeniu 'miejsce, gdzie jest półka z naczyniami kuchennymi (np. po lewej stronie w kącie)', zna go JGM (gwara naddniestrzańska). W pasie przejściowym łemkowsko- i bojkowsko-nadsańskim nad Wiarem i dalej na zach. wyrazu *carok* nie udało nam się stwierdzić.

Wg KDA 127 wyraz występuje też na całym prawie radzieckim Zakarpaciu (bez niewielkiego obszaru na południu), a na wschód obejmuje zwarty obszar po Czerniowce (dalej występuje tylko w jednym punkcie). Północny zasięg wyrazu w KDA pokrywa się mniej więcej z równoleżnikiem przechodzącym przez p. 66 AGB i tylko nad Łomnicą sięga *carok* dalej na północ, zaś na wsch. od Iwano-Frankowska dochodzi nawet do Dniestru. DZal notuje wyraz w Zaleszczyckiem, na północ od Dniestru.

W podobnych znaczeniach co w AGB wyraz występuje na Huculszczyźnie, przy czym JSH notuje dodatkowo znaczenie 'dolna część szafy', ą KDA poza tymi znaczeniami i znaczeniem w JGM (por. wyżej) — także 'klatka, w której wozi się zwierzęta na targ'. Na środkowej Łemkowszczyźnie *carok* oznacza zagrodzone miejsce na cielęta, świnie, owce, także na kartofle, na kury i w ogóle jakieś miejsce odgrodzone (w izbie, stajni — RiŚŁ).

Znaczenie 'miejsce na kartofle' występuje w AGB na ograniczonym obszarze (co jednak w świetle KDA może być przypadkowe), zaś znaczenie 'kojec' i 'zagrodzone miejsce dla kur' — głównie w zach. i we wsch. części terenów objętych AGB.

21. Kojec (kosz, w którym kwoka wysiaduje jaja) — ukr. сідало. — A 194, B 148, C 59

Punkty dodatkowe

10aR Terka; 3aV Lolin, 10aV Łopianka, 12aV Lipowica.

Zapisy

Carok: 10aR *s'arok*. *Kojec* itp.: nie zaznaczono akcentu 43; *kó-* 8. *Kojce* itp.: nie zaznaczono akcentu 60. *Koš*: w 6R tylko *χ k'ošu*. *Potyš*: *y* podkreślono 10. Nie zmapowano *k'urnyk* 20, *kurn'yk* 36, *kl'itka* 21 i *klitka* 34, gdyż dotyczą one zapewne innych obiektów. Inne: *koš'arik* 2S, *koš'ar* i *l'adička* 4S.

Uwagi do poszczególnych punktów

7 *k'oięc* — *u χ'ыži*; 13 — *pit p'ecom*; 15 *p'otač* — w domu; 16 i 17 — „gdzie siedzą"; 18 — w kurniku; 20 *pit pecom pačka*; 37 *c'arok pu ruśkŷ*, *k'oięc* — teraz; 39 i 41 *p'otač* — *u d'oma*; 43 *koięc* — dziś.

Uwagi ogólne

Kojeć itp. Formy *kolic* i *kolce* mają wtórne *l*, jak np. w *wijce* — *wilce* 'dyszel wozu wołowego' i in. Dalsze zasięgi *kojca* potwierdzają JGM i HorT w znaczeniu 'kojec, kosz na kury lub prosiaczki' dla gwary naddniestrzańskiej, JSH ('klatka duża na kury') dla Huculszczyzny, a dla gwary nadsańskiej — HrN.

Potač. OSB notuje też *p'otača* z 17a* i z Libuchory (koło 42a*).

Na obszarze objętym KDA przeważa *sidało*, a tylko w okolicach Czerniowiec, a także między Dniestrem i Stryjem, panuje *banta* i *bantyna* (zakres występowania wyrazu *potač* jest tu trudny do uchwycenia — KDA 16).

22. Koryto dla świń — ukr. корито для свиней. — A 189, B 348, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. Warianty fonetyczne wyrazu *koryto* itp. znajdą się w tomie poświęconym fonetyce. *Waliw*: *val'iu* 8, 20, 21; *val'iu* 7; *val'iu* 36, *val'uu* 35Z, *v'aluu* 4S. *Waloweć* itp.: *-ło-* 65Ł, 70Ł, 13R, 6; *-lu-* 64Ł, *-w-* 34; *-ic* 7R.

Uwagi do poszczególnych punktów

2 i 38 'z kloca', 67 *valov'eć* — stary człowiek.

Uwagi ogólne

Termin *waliw* (hungaryzm — por. węg. *vályú*) obejmuje górskie tereny AGB, znany jest też na Huculszczyźnie (JSH, SD) i na całym radzieckim Zakarpaciu (ŁMK, s. 198), a wyjątkowo tylko spotykamy go bardziej na północ (SD na wsch. od Lwowa). Wąski pas z *wałoweć* na pograniczu bojkowsko-naddniestrzańskim (w OSB też w 63) nie wykracza chyba bardzo poza tereny AGB, choć notuje go JGM w gwarze naddniestrzańskiej. Na pd. od 35 SD podaje formę *waliwča*; tę samą formę na pd. od 66Ł podaje FalŁB w znaczeniu 'wanienka do kąpania dzieci'.

Walbija (*walbijka*) — rumunizm (por. rum. *albie* m. in. 'koryto') — jest zapewne wyrazem „łemkowskim" (RiŚŁ i AJPP); w gwarze „Zamieszańców" notuje wyraz WerZam i SD. *Xalbiia*, *χalbika* 'koryto dla świń' w gwarach polskich występuje na pd. od Nowego Sącza (a także w Cieszyńskiem, AJPP).

Telkę (o niejasnej etymologii) poza AGB notuje SD na pograniczu łemkowsko- i bojkowsko-nadsańskim w Uluczu i Hłudnie (na pn. od 4R i 5R).

Koryto i jego warianty słowotwórcze (*korytko* — *korytce*) obejmuje też całą prawie gwarę nadsańską (HrN, SD), występuje w gwarze naddniestrzańskiej sięgając po Zaleszczyki i Tarnopol (SD); u HorS (gwara południowowołyńska) jest *koryto* do karmienia zwierząt.

Żołobok ma paralele w *żołob* i *żołubec* w okolicach Zaleszczyk (SD).

Warto dodać, że na oznaczenie koryta dla świń odnotowuje też SD w 13V, w gwarze nadsańskiej (tamże jeden zapis HrN) i dialekcie „Zamieszańców" wyraz *cebryk*, a między Tarnopolem i Równem — wyraz *nučołky*.

23. *Gełeta* (rodzaj drewnianego naczynia na ser, kapustę itp. — ukr. вид дерев'яної посудини на сир, капусту тощо). — A 95, B 387, AJDŁ 111, DzLAZ

Zapisy

70Ł wg AJDŁ i R; 61Ł, 65Ł, 67Ł i 68Ł wg R. *Geletka*: 70Ł AJDŁ *gyletka*, R *ǵil'eta*; 1 AJDŁ *gïleta*, AGB *ǵeletka*; 37 AGB *ǵelètka*, OSB *ǵil'etka*.

Uwagi do poszczególnych punktów

Znaczenia wyrazu *geleta* zostaną przedstawione w osobnym artykule.

Uwagi ogólne

Geleta przeszła do gwar ukraińskich z rum. *găleată* 'drewniane naczynie'. Prawdopodobnie już na gruncie gwarowym ukraińskim wykrystalizowały się znaczenia specjalne, w związku z przeznaczeniem naczynia: na nabiał, na kiszenie kapusty, barszczu itp. W znaczeniu 'naczynie na mleko' nazwa ta występuje również u HrinS, zaś jako 'naczynie do dojenia owiec' — wzdłuż granicy polsko-słowackiej i polsko-czeskiej (od Dunajca i Popradu na zach. — AJPP 173). W DzLAZ wyraz ma wiele znaczeń.

W gwarach sąsiadujących od wsch., pn.-wsch. i pd.-wsch. z Bojkowszczyzną przeważające wydaje się znaczenie miary, por. JSH *giylitka*, *giletka* 'ćwiartka; dojnica', HorR *ǵil'etka* 'dzieża; ćwiartka'. W gwarach nadsańskich wyraz występuje głównie w części pn. i pn.-wsch. dialektu w znaczeniu 'beczułka' i 'naczynie na ser' (HrN). Na pograniczu łemkowsko-nadsańskim wyrazu nie notowano.

24. Czop w beczce — ukr. чіп у бочці. — A 96, B 198, DzLAZ

Zapisy

68Ł wg R. *Čip*: *č*- 13V. Tym samym znakiem zmapowano *čop'ok* 2V. Inne: *k'urok* 66, *špunt* 36, 1S, 5S, *vor'oŋka* 34, *dub'oŋka* 60Z. *Karyga*: nie zmapowano znaczenia 'dziura w beczce' 17R, 9, 10, 13 (*garyga*), 'wrąb w beczce, na którym trzyma się dno' 16R, 'kurek, pipa do beczki z piwem' 3, 7.

Uwagi ogólne

Hungaryzm *karyga* 'czop do wielkiej beczki' (por. węg. *karika* 'kółko, obręcz, okrąg') notuje też HrN z dwóch wsi nadsańskich koło Przemyśla. OSB podaje tylko *kar'iky* pl 'fajerki', a ŁMK na Zakarpaciu *karika* w znaczeniu 'kółko; szpulka' itp. Co do zmiany znaczenia por. *woronka* 'otwór, dziura', ale także 'czop' (mapa 25 i komentarz).

Čip 'czop w beczce' notuje JSH w gwarach huculskich, zresztą wyraz ten znany jest we wszystkich jęz. słowiańskich w tym znaczeniu (SłSE). Na pograniczu bojkowsko-nadsańskim *čip* to także 'część osi, na którą nakłada się koło' (por. *čip* 'część osi w kole młyńskim' HorR).

„Półpolonizm" *kol'ok* podaje HorO z gwary zachodniopoleskiej, por. *kił'ok* HrinS. Również pozostałe nazwy: *k'urok* i *špunt* nawiązują do polszczyzny, por. pol. *kurek* 'kran' i *szpunt* (z nm. *Spunt*) 'dziura', 'drewniany czop', 'metalowa zatyczka' SW. HorR i HorT z gwar naddniestrzańskich podają *špunt* tylko jako 'wiązka gontów; dno beczki'.

25. *Woronka* (dziura — ukr. дipa). — A 481, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Voroŋka*: nie zaznaczono akcentu 43.

Uwagi do poszczególnych punktów

56Ł *'d'irka* w chałupie w szczycie, w chodakach' (nie w beczce, nie w fujarce); 70Ł 'w skrzypcach' (też otwór na strychu, w szczycie); 10R 'dziura w skrzypcach, w basach'; 34 *'d'era u bočci'*; 36 'w fujarce'; 39 *„kud'a holos id'e"*, w fujarce; 4V *'šyr'ińka v štanaχ, spidnyc'i'*; 17a* 'dziura w butach na sznurowadło'; 60 'strąga'; 66a* i 2V 'otwór w ulu'; 24Z i 54Z 'otwór, przez który wychodził dym w kurnej chacie'; 57Z 'mały otwór', 57Z i 58Z 'otwór, przez który wchodzi się na strych nad klepiskiem'; 60Z 'otwór w płocie; dziurka w fujarce'; 5S wyraz dawniej używany.

Uwagi ogólne

W AGB *woronka* występuje na obszarach górskich i podgórskich; notuje ją też RiŚŁ ('dziura i czop'), JSH na Huculszczyźnie, a brak jej w pasie północnym, na nizinach. SUM opatruje wyraz *woronka* kwalifikatorem „rzadkie". Występowanie w innych językach słowiańskich i etymologia zob. RED i VasmES.

26. Masielnica (naczynie do robienia masła) — ukr. маснuчка. — A 89a, B 93, AJDŁ 56, DzLAZ 174

Zapisy

56Ł, 64Ł, 68Ł i 70Ł wg AJDŁ i R. *Bodenka*: 56Ł AJDŁ *bud'yŋka*, R *bód'eńka*; 61Ł *v b'odenc'i*; 64Ł AJDŁ *bód'ynka*, R *bódeŋka*; 65Ł AJDŁ *budeŋka*, R *bód'eńka* (nie zmapowano); 67Ł AJDŁ *masnïčka*, *bódyŋka*; 68Ł AJDŁ *bodeŋka*, R *bod'ýŋka*; 70Ł AJDŁ *b'ódeŋka*, R *b'odeńka*; 7R *h bód'eńći*, *maŋy bód'eŋky*; 7 AJDŁ *bodeŋka*, AGB *bód'eńka*. *Masl'enka*: *-l'ynka* 62a*. *Maśl'anka*: nie zaznaczono akcentu 43 i 44; *-l-* 63 i 64a*. *Masnyčka*: *-nў-* 20R; *-č-* 37; *-nï-* 48Ł i 67Ł. *Maslyčka*: *m'aslyčka* || *m'aslička* (||*m'asnўčka*) 20R. *Maslyća*: *v m'aslyći* 21R.

Uwagi do poszczególnych punktów

6R i 16R *bódeŋka* — starsi; 14 „po polsku *maśń'ička*"; 50 *masnyći* większa, *masnyčyna* mała.

Uwagi ogólne

Bodenka występuje również na zwartym obszarze na Łemkowszczyźnie i Zakarpaciu (AJDŁ, DzLAZ), sięgając najdalej na pn. chyba właśnie na pograniczu bojkowsko-nadsańskim. W p. 42a*, 43 i 44 *bodenka* spotykana jest także, ale w znaczeniu 'beczułka na wódkę, na mleko' (OSB).

Nazwy *masnyća*, *masnyčka* itp. występują dalej na pn.-wsch. i na pn., obejmując gwarę nadsańską (HrN). *Masnyčka* spotykana jest też w gwarach naddniestrzańskich (HorR, HorT), por. także *maśniczka* w polskich gwarach pd.-wsch. i w gwarze repatriantów ze wschodu (MAGP III 115).

Maślanka obejmuje także gwary środkowej części Zakarpacia (przede wszystkim między Tereswą i Borżawą).

Dalej na wsch., na Huculszczyźnie, na oznaczenie naczynia do robienia masła występuje *kołotiwka* (JSH, DzLAZ).

27. Drążek do ubijania masła — ukr. паличка в масничці. — A 89, B 93, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Kołoťiųka*: *kuų̂*- 21R; *kołótiłka* || *kółótiųka* 22R; nie zaznaczono akcentu 18, 60 i 63; *-l-* 37, 41, 60Z. *Kołoťiųća*: *-ć'a* 10; *-ćе* 58; nie zaznaczono akcentu 64Ł, 58. *Kołotiųča*: nie zaznaczono akcentu 4; *-č-* 4, 5 i 12.

Uwagi do poszczególnych punktów

5R *kat'ulka* — używano też do maku; 9 *kołot'oųća* — starszy informator; 18 *kryž'yke tak'e*.

Uwagi ogólne

Formy *kołotiwka* i *kołotiwća* (*kołotowća*) spotykamy także w gwarze nadsańskiej (HrN). Na Huculszczyźnie *kołotiwka* oznacza całą masielnicę (zob. mapa 26). *Kołotewka* 'tłuczek w masielnicy' występuje też w gwarach polskich na pd.-wsch. części obszaru MAGP (MAGP 116).

Kułko to polonizm, por. MAGP 116 (wyraz ten występuje w Polsce pd.). Jego ukr. odpowiednikiem (może tłumaczonym z polszczyzny?) jest w AGB *krużok*.

Co do *kowčka* por. może *kowtaty* 'stukać jakimiś przedmiotami' HorR.

Tłučku — polonizm — ma swój odpowiednik w gwarze nadsańskiej, w Lubaczowskiem (HrN).

Warto dodać, że nad Sanem, między Jarosławiem a Leżajskiem, drążek do ubijania masła nazywa się *palyčka* (HrN).

Ze względów technicznych nie zmapowano z nowszych materiałów hungaryzmu *bałat'iu̯* (sic! — zamiast *batal'iu̯*) 2V.

28. Naczynie do ucierania maku — ukr. макітра. — A 90, B 353, DzLAZ

Punkty dodatkowe

4Z Werchowyna-Bystra.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Makortet*: *-kô-* 8; nie zaznaczono akcentu 46; *makort'et* || *-'yt* 42a. *Makitŕa*: *-k'itra* 6R; *-ra* 68; *-k'itŕy* 1V. *Makutra*: nie zaznaczono akcentu 28a.

Devnići: zapis w L sg *v devn'ići* 21R.

Uwagi do poszczególnych punktów

56Ł *makort'et* — większy garnek; 12 *byl'o pereže*; 34 *hlyńenyi̯*; 4Z *makort'et* — gliniane naczynie, w którym uciera się len na olej.

Uwagi ogólne

Głęboka gliniana miska służąca przede wszystkim do tarcia maku, to *makortet*, *makitra* itp. W tym znaczeniu wyraz *makitra* notuje HrinS, *makortyk* HorR, *makotert* HorT, *mak'ótra* TarSP. To samo znaczenie ma ros. *makotra*, *makotert* (i *makitra* z ukr. — VasmES) oraz pol. *makutra* || *makotra*. Dla Huculszczyzny JSH obok *makitra* || *makortyk* 'misa do tarcia maku' podaje też *makitria* 'szeroka misa na mleko' (aby śmietana się dobrze zsiadła).

Z nazw, które wtórnie oznaczają naczynia do tarcia maku, wymienić należy *diwnyća* — przede wszystkim naczynie do dojenia (AJDŁ 110, DzLAZ 68, DzLP, HorT), i *skopeć* 'ts.' *Skopeć* — pożyczka z polskiego — występuje obocznie z *diwnyća* (w znaczeniu 'naczynie do dojenia') w gwarach ukr. na Zakarpaciu (DzLAZ 68, DzLP), na Łemkowszczyźnie (AJDŁ 110), w gwarze nadsańskiej (PNH), w gwarach naddniestrzańskich (HorR, HorT).

Poza tym w odpowiedziach znalazły się nazwy: *horneć* (*-ec*, *-yć*), *bańak* (*-ek*), *myska*, których nie zmapowano.

Na objętych AGB terenach Zakarpacia nie ma takiego naczynia (maku tam się nie sieje).

29. Wałek do ucierania maku — ukr. макогін. — A 91, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Kačiu̯ka*: *-ś-* 10. *Katul'ka*: *-l'-* 9R. *Makohon*: *-ku-* 20R. *Makoh'in*: *-kó-* 19R. *Vałok*: *u̯-* 1R; *-u̯'o-* 20R.

Uwagi do poszczególnych punktów

14R „po polsku *v'ałek*"; 21 *makoh'on*, *kažud‿i kač'iu̯ka*.

Uwagi ogólne

Jako 'wałek do ciasta' *kačiwka* występuje w gwarach Tarnopolszczyzny (HorT). JSH podaje *kačiłka*, ale w znaczeniu 'dolny koniec wrzeciona' oraz *tačiwka* 'wałek, np. do maglowania bielizny'. W znaczeniu 'wałek do bielizny, do ciasta itp.' znajdujemy nazwę *tačiwka* w gwarach naddniestrzańskich (HorR).

Nazwa *katulka* w znaczeniu 'kawałek ciasta przygotowany do zrobienia pierożka' znana jest w gwarach naddniestrzańskich (HorR, HorT).

Wałok nawiązuje do zach. obszaru gwary nadsańskiej (HrN) i do pol. *wałek*. Wyjątkowo w znaczeniu 'wałek do tarcia maku' znany jest w gwarach Tarnopolszczyzny, gdzie raczej rozpowszechnione jest znaczenie 'oblepiony gliną warkocz słomy do plecenia ściany' lub 'podobna do wałka część różnych maszyn' (HorT).

Makohin występuje też nad środkowym Wiarem i sięga dalej na pn., obejmując prawie cały obszar gwary nadsańskiej (HrN). W AGB, prócz znaczenia omawianego, *makohin* ma także znaczenie 'wałek do obróbki lnu' w 67 i 'część osi' w 61 (oba znaczenia nie zostały zmapowane).

Na Zakarpaciu brak desygnatu (por. komentarz do mapy 28).

30. Niecki pl tant — ukr. ночви. — A 92, B 166, C 24, T 8, AUM 50, DzLAZ

Punkty dodatkowe

20b* Lenina Wielka, 38a* Przysłup, 60a* Stary Kropiwnik, 60b* Rybnik, 64b* Wołosianka.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R; 55 wg SD. Fonetyka nazwy *koryto* zostanie przedstawiona oddzielnie. *Necki*: *nećki* || *necki* 20R.

Uwagi do poszczególnych punktów

68Ł *kór'ytce* — na pierogi; 1R *ko^{u}r'ytu* 'niecki'; 3R *kor'yi̯ce* || *kó-* 'niecki', w tym się robiło pierogi; 6R „po polsku *n'ecki*"; 18 *χtoź_mai̯e d'išku, a χtoś — mai̯e kor'ыto*; 8V *kor'yto* — miesi się w nim; 9V *kor'yto* — „vžyv. zamist' nočvy"; 13V *kor'yto — kolys' χlib misyły*; 14V *kor'ыto — dl'a biłoho tista*; 17V *kor'yto 'velykyį horščyk'*.

Uwagi ogólne

Koryto w znaczeniu 'niecki' występuje w pd.-zach. części gwar ukr., na pd. od Dniestru i dalej na zach. i pd. od linii idącej nieco na pn. od Sambora po 4R (AUM 285). Notuje je również na Huculszczyźnie JSH, w Tarnopolskiem HorT, w pd. części Zaleszczyckiego — DZal; *koryto* ma także MAGP 69 w różnych gwarach polskich. *Koryto* w znaczeniu 'koryto dla świń' zob. mapa 22.

Necky przeszły do gwar ukr. z polszczyzny. Znane są gwarom na obszarze na pn. od Dniestru po Wołyń (AUM 285, HorR, HorT, DZal — w pn. części Zaleszczyckiego; por. też w gwarze nadsańskiej *n'ečita* PNH). W gwarach polskich *niecka* (*niecki*) występuje na całym południu Polski, a także w gwarze repatriantów ze wschodu (MAGP 101).

31. Flaszka (butelka) — ukr. пляшка. — A 99, B 385, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Flaška*: *-l'-* 1R; *fl'aška* || *-l-* 10R; *fl'ašča* 20a*. *Skl'anka*: *ś-* 62; *s'-* 63.

Uwagi do poszczególnych punktów

9 *fl'aška* || *skl'aŋka*; 60 *skl'enka, teper fleška*; 67 *skl'enka, teper fl'eška*; 28 i 58 *skl'aŋka* dawniej.

Uwagi ogólne

Flasza, flaszka znane są od dawna w językach zachodniosłowiańskich (w Polsce od XIV w., por. stczes. *flaše, flaška*, słc. *fľaša*), skąd przeszły do gwar ukr., w tym także bojkowskich. Z nagłosowym *f-* notują wyrazy w Tarnopolskiem HorT i DZal.

Sklenkę w znaczeniu 'butelka' w innych gwarach ukr. notuje WerŁ (a za nim HrinS) na Łemkowszczyźnie, JSH w gwarze huculskiej, HorR w gwarze naddniestrzańskiej, DZal w Zaleszczyckiem (głównie w części

pd.). Znaczenie to ma również *szklanka* w gwarach polskich w górach (SGP, AJŚ III 291) oraz w języku słowackim (SSJ). Formy z *ś-* wskazują na wpływ polski.

32. Kieliszek do wódki — ukr. чарка для горілки. — A 134, B 41, DzLAZ

Punkty dodatkowe

19a* Grąziowa.

Zapisy

Punkty „Ł" i 19a* wg R. *K'elišok*: *k'el'išók* 19R; OSB *k'el'išok* || *kil'iʸ-*, AGB *kel''ušok* 60; *kil'ušok* 67. *Kelišuk*: *k'elišuk* || *k'-* 2R.

Uwagi do poszczególnych punktów

7 *p'orciịa daụno*, w mieście, w restauracji; 8 *k'el'ušok*, *p'orciịa to ịe ịedno*; 26 *p'orciịa d'aụno*; 28 *p'orcịa* rzadziej; 34 „w drugiej wsi *porcịa*"; 50 *p'orcịa to kvatyrka*; 54 *p'orciịa po daụnomu*; 66 *poh'ar vyno si pịe*; 69 *k'el'išok — lepe*; 2V *p'orciịa* — duży kieliszek.

Uwagi ogólne

Z występujących obocznie wyrazów *porcja* i *kelušok* (*kelišok*) ten ostatni odczuwany jest jako nowszy. Również w gwarze nadsańskiej *porc(i)ja* odczuwana jest jako starsza. *Porcję* notuje też JSH, a HrN tylko na pn. od Jarosławia (poza tym w gwarze nadsańskiej przeważa *kelišok* || *kilyšok* || *kelušok*); wyraz ten przeszedł do gwar ukr. z polskiego (por. też *porcion* VasmES), podobnie zresztą jak *kelišok* (OSB, DzLP, VasmES; dla *kelušok* por. polskie gwarowe *kielus(z)ek* itp. SGP).

33—35. Cierlica (narzędzie do międlenia lnu i konopi) 33. *terlyća — ternyća* itp. — nazwa ogólna i nazwa narzędzia z jednym lub dwoma mieczami — ukr. терлиця; 34. Inne nazwy narzędzi z jednym mieczem — ukr. м'ялка; 35. Inne nazwy narzędzi z dwoma mieczami — ukr. терлиця). — A 71, B 99, AUM 26, DzLAZ

Punkty dodatkowe

56aŁ Radoszyce, 57aŁ Rzepedź; 13b* Dydiowa, 35a* Lenina Wlk., 38a* Przysłop, 43a* Komarniki, 44a* Bahnowate, 63b* Klimiec.

Zapisy

Punkty 54Ł, 56aŁ, 57aŁ wg M—P; zapisy *na łam'alnycu* 56Ł, *na hładnycu* 52Ł i *na mń'adlïcu* 63Ł wg AJDŁ; pozostałe zapisy w punktach „Ł" wg R. Punkt 19 wg OSB. *Łamalnyća* (mapa 34): w 57aŁ *łamaln'yća*. *Čmowχačka* (mapa 35): w 43a* i 63b* *čmuχ-*. Tym samym znakiem zmapowano *čm'óųχałka* 35Z. *Hładylnyća* (mapa 35): w 5 *hlad'elnyća*, w 10 *-ln-*. *Tryčačka* (mapa 35): w 67 zapisano też *terčyčka*. *Wośikačka* (mapa 35): zapis w 36 wg OSB. *Wittyranka* (mapa 35): w 14V nie zmapowano *vitt'yrna t'ernyc'i*.

Uwagi ogólne

Narzędzia do oddzielania włókna od słomy lnianej bądź konopnej mogą mieć jeden lub dwa miecze. Jako nazwę ogólną tych narzędzi zapisano wyraz *terłyća* (*ternyća* itp.) w 9R, 7, 18, 20, 21, 39, 44, 58, 69, zapewne też w 5, 34. Wyraz ten występuje w materiałach AGB również na oznaczenie narzędzia z jednym mieczem w 57, 60, 61, 67, 68, a także narzędzia z dwoma mieczami — w 2, 7, 28, 28a, 50 (w 28 i 50: *tyrń'e*). W 60Z *t'erlyc'a* miała 2 miecze, ale 1 można było usunąć. Zawsze narzędzie z jednym mieczem (lub narzędzie używane najpierw) oznaczają *mjadłyća* i *łamanka* (a także *ųok'ipanka*; wyjątkowo tylko w 6V *złamanka* = *vittyranka*), zaś narzędzie z dwoma mieczami (lub narzędzie stosowane jako drugie) — *peretyračka*, *tryčačka*, *hładylnyća*, *čmowχačka*, *čmiχanka*, *wytyračka*, *wyśikačka* oraz ich warianty fonetyczne i słowotwórcze. W gwarze nadsańskiej najpierw tłucze len *mjadłyća*, później — *terłyća* (lub bardziej na pn.-wsch. — *tryńa*) HrN. Na radzieckim Zakarpaciu „międlica" (z jednym mieczem) nazywa się *ternyća*, *terłyća*, *telnyća*, *łamanka*, *łamačka*, *tipałka*, *tripačka*, *trepanka* itp., przy czym *łamanka* grupuje się w pn.-zach. części DzLAZ. „Cierlica" (z dwoma mieczami) zwie się tam *čmowχalnyća*, *čmowχačka*, *čmuχal'a*, *peretyračka*, *peretyranka*, *hładenyća*, *terłyća*, *ternyća* itp., przy czym nazwy z *čmowχ-* występują głównie w pd.-zach. części DzLAZ (por. *čmo(w)χačka* w 44 AGB), zaś nazwy *peretyračka* i *peretyranka* w górskim pasie w śrdk. i zach. części DzLAZ, a *hładenyća* — w pn.-zach. części DzLAZ (DzTL 190—193). JSH notuje dla Huculszczyzny nazwy *terłyća*, *łamanka* i *šmorhawka*.

AUM II 118 przedstawia wyraz *terłyća* — *ternyća*. Otóż wariant z *-n-* jest charakterystyczny też dla Polesia i Wołynia oraz dla obszaru na zach. od miasta Chmielnicki, zaś obocznie z wariantem na *-l-* występuje on w okolicach Zaleszczyk, a także na pn.-zach. i pn.-wsch. od Lwowa. *Terłyća* oprócz Łemkowszczyzny (po obu stronach Karpat), zach. i wsch. części radzieckiego Zakarpacia i Huculszczyzny obejmuje też gwary naddniestrzańskie; wydziela się tu jedynie teren środkowej Bojkowszczyzny

przy głównym grzbiecie Karpat, mający wyraz *ternyća* oraz obszar DzLAZ (poza punktami wzdłuż głównego grzbietu Karpat), gdzie panuje *telnyća* i *telyća*.

36. *Kudela* — *kudil* itp. i *kužil* — *kužiwka* — *koršiwka* (kądziel i krężel) — ukr. кужіль lub куделя. — A 76, B 101, AJDŁ 36, AUM 83, DzLAZ 103

Punkty dodatkowe

51Ł Bełchówka.

Zapisy

Punkty 61Ł, 64Ł, 65Ł wg R. *Kužil*: *-yl* 63Ł, 21R; *-el* 5R; *-e'l* 2R; *-ỷl* 1R. *Kužiųka*: *ko-* 51Ł; *koš-* 14V. Nie zaznaczono akcentu 4, 28, 34, 67, 69.

Uwagi do poszczególnych punktów

34, 54 i 57 *kudeli* lub *kužil* — z przędziwem, *kužiųka* — sam drążek; 60 *kudel'e* — wszystko razem; 69 *kužil* — *s powismom*; 61Ł *kužil* to 'krężel'; 4R, 5R i 28a *kužil* — nazwa ogólna, *kužiųka* — 'krężel'; 1R *kužil* to 'krężel', zaś *priasnyčka* oznacza całą kądziel; w 1V brak wyrazów *kužil*, *kužiwka*; 14V *kudilka* mniejsza, z przędziwem.

Uwagi ogólne

Pytania kwestionariusza brzmiały: „a. drążek (cały) z wełną lub konopiami, b. drążek bez wełny i konopi". W uzupełnieniach pytano też o nazwę części kądzieli, na której się siedzi. Materiał przynosi bądź odpowiedzi na te pytania, bądź też mówi o nazwie całej kądzieli (łącznie z przęślicą, jeśli taka była używana) i o nazwie krężela nakładanego na drążek. Z notatek nie zawsze można wywnioskować, czego dotyczy odpowiedź.

Układ, gdzie „a" to *kužil*, a „b" — *kužiwka*, występuje w 54 i 69, częściej jednak „a" to *kudela*, a „b" — *kužiwka*: 2, 4, 26, 34, 57, 67. Może być też tak, że *kužil* oznacza całość, zaś *kužiwka* to drążek (z przędziwem lub bez): 3R, 4R, 28a, albo tak, że *kudylnyća* to nazwa całości, a *kudela* to drążek: 65Ł. W DzLAZ wyrazy *kudyla* bądź *kužil* oznaczają patyk z przędziwem.

Kudyla obejmuje również prawie cały obszar DzLAZ.

Kudil obejmuje także całą pozostałą część Łemkowszczyzny (AJDŁ), przy czym na środkowej Łemkowszczyźnie *kudil* jest ze lnem, a sam patyk to *furka*.

Kužil obejmuje południowe tereny centralnej części DzLAZ między Borżawą i Szopurką, a także południową część gwary nadsańskiej, choć w północnej części tej gwary znów jest *kudela* (HrN).

Kužiwka oznacza niewątpliwie krężel w 2R, 3R, 4R, 5R, 19R, 28a, a zapewne też w 3. W 3R *kužiwka* tó i 'kądziel', i 'krężel'.

Warto dodać, że *kužiwka* w gwarze nadsańskiej występuje również jako *kružiwka* i *kuržiwka*. Wyraz notuje też SD z okolic Tarnopola.

37. Prześlica (część kądzieli, na której się siada) — ukr. прясниця (частина куделі, на яку присідають). — A 76, B 101

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Pŕ'asnyća*: *pr'asnyc'a* 2, *prja-* 61Ł, 3R, 4R, 5R; *pŕ'esnyći*: *pŕe-* 69, *prje-* 19R, 22R, *-ći* 28, 69. *Pr'ysłyći*: *pr'esłyci* 34, *-ć'i* 68, *-ći* || *-ći* 67. *Pr'yśatka*: *-śa-* 7R, *-s'ă-* 4; *pr'yśitka*: *-s'i-* 14. *Pryśid'ačka*: *-s'-* 39, 41, 1V, 60Z; *prišidačka* 12.

Uwagi do poszczególnych punktów

3 — *pryśitka* rzadziej; 67Ł, 68Ł, 10R, 15R, 41 „niektórzy mieli", „nie u wszystkich była", „nie muśi być"; 1R nazwa całej kądzieli.

Uwagi ogólne

Mała ilość zapisów tłumaczy się tym, że nierzadko brak desygnatu: często (zwłaszcza w górach) kądziel zatykano za pas lub wkładano do otworu w ławce.

Pŕasnyća — derywat od *pŕasty* — obejmuje także całą prawie gwarę nadsańską (HrN, SD, Kaln.), gwarę „Zamieszańców" (SD), występuje w Tarnopolskiem, na Wołyniu (SD) i w gwarze naddniestrzańskiej (HorR). *Pŕasłyća*, w AGB zajmująca zwarty obszar, powtarza się jeszcze w gwarze naddniestrzańskiej (*prjyzłyc'i* HorR) i nad Zbruczem (SD).

Pryśadka (*pryśidka*) i *pryśidačka*, derywaty od *pryśadaty — pryśidaty*, obejmują w AGB górskie tereny i mają swój odpowiednik w postaci *pryśatka* na Łemkowszczyźnie (RiŚŁ), a także w gwarze nadsańskiej w okolicach Przemyśla i w Lubaczowskiem. Należy tu też *s'idačok*.

38. Zwój płótna — ukr. звит полотна. — A 81, B 77, DzLAZ

Punkty dodatkowe

39Z Łykycary.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. Forma *z'vii̯* w p. 12.

Uwagi do poszczególnych punktów

7 *poł'usutok* — pewna miara; 44 *zvii̯ teper, k'ou̯byća pereže.*

Uwagi ogólne

Wyrazy *wał, zwij, zwytok* występują też dalej na północ w gwarze nadsańskiej (obok *wał* jest tam także *wałok*), jedynie na północnym wschodzie panuje w niej *krużok* HrN. Na środkowej Łemkowszczyźnie jest *katula* RiŚŁ.

Wyraz *ko(w)byća*, zarówno na tych terenach, gdzie oznacza on zwój płótna, jak i dalej na zachód, nazywa też pień do rąbania drzewa (OSB, RiŚŁ, RiPŁB); w gwarze huculskiej *kowbok* to kloc drzewa (JSH).

Wyraz *klob* w gwarze bojkowskiej oznacza też pasmo przędziwa (OSB); znaczenie to dla gwary huculskiej i nadsańskiej podają również HrinS i PNH.

39. Krój (nóż pługa) — ukr. ніж плуга. — A 145, B 130, AJDŁ 27, AUM 23, DzLAZ 180

Punkty dodatkowe

65a* Hrebenów.

Zapisy

Punkty 61Ł, 64Ł, 65Ł wg R. Pominięto zapis *čerysł'o* 46 (zob. niżej). *Čeresło* — fonetykę w większości punktów przedstawia AJDŁ 27.

Uwagi do poszczególnych punktów

46 *čerysł'o* — kowal, *per'enne žel'izo* — chłopi; 18V *peredne želizo* wg FalZH.

Uwagi ogólne

Čeresło obejmuje całą Łemkowszczyznę po obu stronach Karpat (tylko w trzech punktach na zachodnim jej skraju jest *peredne želizo*, AJDŁ), pogranicze łemkowsko-bojkowsko-nadsańskie i gwarę nadsańską (HrN, SD), występuje także w okolicach Tarnopola i Kołomyi (SD). AUM II 304

wyrazu tego nie notuje, być może więc, że AGB i SD oddają stan dawniejszy. Wyraz nawiązuje tu do małopolskiego *trzósło* (AJPP 98, MAGP 12) i słc. *črieslo, šriaslo, čerieslo* (DzLP); PNH notuje nawet *kšusło*.

Peredne želizo i *dowhe želizo* nawiązują do nazwy *dowhoj(e)* lub *perennoje želizo* na Zakarpaciu (szeroki pas wzdłuż głównego grzbietu Karpat na zach. od Terebli, DzLAZ), przy czym na wsch. od 50Z i 54Z jest tam już tylko *dowhoj(e) želizo*, gdy na zach. trafia się niekiedy też *perennoje*. W AUM określenia te spotykamy jeszcze sporadycznie na Huculszczyźnie.

Niž (*perednij, małyj*) obejmuje również gwary huculskie (DzLAZ, SD, AUM); AUM notuje wyraz także w okolicach Borysławia i Drohobycza, zaś SD w 55 AGB i na pd.-wsch. od 60 AGB oraz w gwarze nadsańskiej w okolicach Cieszanowa. Określenie to występuje też na pn.-wsch. od Przemyśla (*nožýk* Kaln.) i wyspowo na Wołyniu, Polesiu oraz koło Mohylowa Podolskiego (AUM).

40. Bijak u cepa (krótsza część cepa) — ukr. бияк ціпа. — A 106, AUM 25, DzLAZ

Zapisy

Punkt 70Ł wg AJDŁ i R, pozostałe punkty „Ł" wg R. *Byłyń*: *-eń* 4V, 5V, 9V.

Uwagi ogólne

Wyraz *byjak* — *bijak*, zapewne polonizm, obejmuje również nie tylko gwary ukraińskie zachodniej Słowacji i całą gwarę nadsańską, lecz sięga daleko na wschód (AUM II 146, HrN, DZal, JGM, HorO, HorR, HorS, HorT, SmUR, SD). *Byłyń* — *byłeń* jest wyrazem karpackim (AUM, SD, DZal, SmUR za rkps. DzLAZ III, RiŚŁ), występuje on na pd. i zach. od linii Przemyśl — Drohobycz — śrdk. bieg Złotej Lipy — Chocim. *Bylnyk* to zapewne wyraz pogranicza łemkowsko-bojkowskiego (AUM go nie notuje). Warto dodać, że na środkowym i wschodnim Polesiu występuje *byč*.

41. Dzierżak u cepa (dłuższa część cepa) — ukr. держак ціпа. — A 106, AUM 25, DzLAZ

Punkty dodatkowe

38a* Przysłup.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R; 36 wg OSB. *Cipywno*: nie zmapowano *cipylno* 62 wg OSB. *Cipylńanka*: nie zmapowano *c'ipyúanka* 12 wg KmSB (OSB).

Uwagi ogólne

Formy typu *deržak* nawiązują do polskiego *dzierżaka* (MAGP 378); ta nazwa przeważa też w gwarze nadsańskiej (HrN, SD), zna ją gwara łemkowska (RiŚŁ), sporadycznie występuje też na wsch. od linii Równe — Łuniniec, w ukr. gwarach na Słowacji i na radzieckim Zakarpaciu (AUM II 311). Por. też w JSH *deržiwno* 'rączka', 'trzonek łopaty' i w ŁysPol *deržanńe* 'kosisko'.

Charakterystyczne dla zachodnich gwar Słowiańszczyzny wschodniej jest *cipywno — cipyłno*, znane też w pn.-wsch. części gwary nadsańskiej (jako *cipyno*, HrN i SD; na tychże terenach gwary polskie mają również wyraz z rdzeniem *cep-*). W gwarach zachodnioukraińskich — poza terenami z nazwą *deržak — cip'yłno* występuje bardziej na północ; w pasie, ciągnącym się nieco na północ od Lwowa, od granicy polsko-radzieckiej po Horyń trafia się i *cipyło*, koło samego Lwowa jest *cipow'yna*, a bardziej na pd.-wsch. — *cipyno*, wreszcie w górach mamy znów *cipyłno* i *cipywno*. *Cipelńanka* notowana jest na radzieckim Zakarpaciu wzdłuż granicy ze Słowacją.

Na wschodniej Słowacji i w pd. części radzieckiego Zakarpacia obok *cipyłno* bywa też *ručka*, *palyća* i *deržak* (AUM II 311).

42. *Łewči* N pl (luśnie; podkulki) — ukr. люшні; підпірки люшні. — A 109, B 120, AJDŁ

Punkty dodatkowe

43a* Dołżki, 64b* Wołosianka, 39Z Łykycary.

Zapisy

68Ł wg R; 55 wg SD. *L'eu̯či*: *l'yu̯či* 57Ł. *Łeu̯či*: nie zaznaczono akcentu 46, 66; *-é-* 13, 64; *-w-* 9R, 10R, 13R. *Ł'eu̯ča* : *l'yłča* 56Ł, *l'yu̯ča* 35Z, *l'yu̯śa* 39Z. Nie zmapowano zapisu *łewcza* pl w 70Ł wg FalŁB.

Uwagi do poszczególnych punktów

Łeu̯či itp.: 67Ł (wg R) z przodu; 46a* 'drewniana część luśni zakładana na oś'; 43a* i 2V 'luśnie'; 68Ł, 7R, 13, 39, 46 do wozów drabiniastych (*do drab'yn*, *do śina* itp.); 43 *ośibno*; 44 *l'eu̯ča — c'ała*; 1V — wyraz nieznany.

Uwagi ogólne

Łewči to lokalizm, obejmujący także większość gwar DzLAZ z wyjątkiem okolic Wołowca i Miżhirja (*łéwč*, *l'éwč'a* itp. DzLP). SD podaje ten wyraz tylko z terenów bojkowskich, w znaczeniu 'luśnia', a AJDŁ — tylko z pogranicza łemkowsko-bojkowskiego. W materiałach HrN brak tej nazwy. DzLP łączy ją ze słc. *levča*, sch. *lijevča*, węg. *löcz* itp.

43. *Lušni* N pl (luśnie) — ukr. люшні. — A 109, B 120, AJDŁ 24, AUM 37

Punkty dodatkowe

45b* Jasionka Steciowa.

Zapisy

Punkt 61Ł wg R. Akcent oksytoniczny 60, 63; nie zaznaczono akcentu 1R, 11R, 19R, 5, 12, 26, 28a, 43, 54, 57, 58, 61, 64. Tym samym znakiem, co formy z *-š-*, zmapowano formy z *-ś-* w 12, 28a, 61. W materiałach pisanych alfabetem łacińskim zaznaczono *-l'-* w 19R, 4, 18, 37, 43, 58, 68.

Uwagi do poszczególnych punktów

4R, 10R, 6, 41, 42a*, 45b* znaczenie 'żelazna część zakładana na oś'; 5R, 5, 26 — w wozie drabiniastym; 13R *lušńa* jest z przodu i z tyłu; 44 *luśna — na leųči z d'oły*; 60 *lušń'i na peredi*; 63a *lušńa* 'tylna kłonica bez podpórki'.

Uwagi ogólne

Nazwa *lušni* to stara pożyczka z jęz. niemieckiego (zapewne poprzez jęz. polski) notowana w źródłach ukr. od XVI w. (DzLP). OSB podaje następujące znaczenia tej nazwy: 'luśnia; żelazna część luśni zakładana na oś; tylna kłonica bez podpórki; podpórka tylnej kłonicy; tylna kłonica wraz z podpórką'. SD cytuje *lušni* w znaczeniach 'przednia i tylna luśnia w wozie drabiniastym' także z terenów bojkowskich. Nazwa *lušni*, *luśni* itp. znana jest w innych gwarach zachodnioukr., jak np. nadsańskiej (HrN), naddniestrzańskiej (HorR, HorT 'luśnia przednia'), łemkowskiej (RiŚŁ) oraz na północy DzLAZ, gdzie szerzyła się z Bojkowszczyzny (DzLP).

Formy z *-ś-* wskazują na wpływ polski. Postaci typu *l'učńa*, cytowane też przez HrinS z okolic Charkowa, mogły powstać przez analogię do *lučyty* 'łączyć' DzLP 88, por. też *lučńa* w pol. gwarach w Żywieckiem — AJŚ, gdzie możliwy wpływ czeski).

44. *Ručyci* N pl, *kłonyci* N pl, *kulpaky* N pl (kłonice) — ukr. ручиці. — A 109, B 120, AJDŁ 23, AUM 37

Punkty dodatkowe

43a* Dołżki.

Zapisy

Ručyći: *r'učyći* 7R; *ri-* 18R; *ry-* 20R, 12; *-čeʸ-* 7R; *-čė-* 72Ł, 3R; *-čʸ-* 52Ł, 4R, 10R, 17R, 20R, 55; *-čʸ-* 1; *-či-* 56Ł (wg R *-čy-*); *-čі-* 58Ł; *-čė-* 72Ł. Na mapie nie uwzględniono różnic fonetycznych w końcówkach morfologicznych. *Kuľpak'y*, *kuľp'ak*: *-l-* 22R, 28; *kuľp'aki* 28a; *l* lub *ľ* 15V.

Uwagi do poszczególnych punktów

Ručyći: 67Ł (wg R), 7, 28 — z tyłu; 5R, 11R, 12R, 28a — na przodzie; 39, 43a*, 13V — i z przodu, i z tyłu (zwykle z dodatkowymi określeniami typu *per'yńńi*, *zańńi*); 15R — bez drabin; 58 — do wozu drabiniastego.

Kuľp'ak: 2 *z zadu*. *Kłonyći*: 34 dawniej, teraz *pidk'ulok*.

Uwagi ogólne

Na ogół ukr. *ručyća* jest odpowiednikiem polskiej *kłonicy*. Wyraz ten znany jest też na Łemkowszczyźnie (obocznie ze słowacyzmem *kłanyći* AJDŁ), na Zakarpaciu (w DzLAZ mamy jako 'kłonica przy saniach'), w gwarze nadsańskiej (HrN, PNH, SD), na Huculszczyźnie (SD), w gwarach naddniestrzańskich (HorR, HorT jako 'kłonica przednia'). Por. także uwagi informatorów w 14R i 19R, że *ręczyce* to „po polsku" (MAGP notuje nazwy *ruczyca*, *ręczyca* w kilku wsiach polskich w pd.-wsch. części kraju).

Kłonica jest w AGB polonizmem, podobnie jak w gwarach naddniestrzańskich (HorT: 'tylna kłonica'), w gwarze nadsańskiej (HrN, SD) i tzw. „Zamieszańców" (SD). Na Łemkowszczyźnie i w gwarach pn.-zach. Zakarpacia spotykany jest słowacyzm *kłanica* (AJDŁ; w DzLAZ 213 — w saniach).

Co do nazwy *kulpaky* por. w gwarze nadsańskiej *kulpaki*, *klupaki* (HrN) i *klipaki* (SD) — wg PNH tylko w znaczeniu 'tylna kłonica'. Jako podpórka kłonicy *kulpak* występuje w gwarach naddniestrzańskich (HorR, HorT), a *klipak'y* 'tylne kłonice' SD podaje z Tarnopolszczyzny. W gwarach polskich okolic Przemyśla i Łańcuta MAGP notuje *kulpak* 'kłonica przednia', a w okolicy Rzeszowa 'kłonica tylna'. SłSE łączy ten wyraz z *kulpić* 'zginać'.

45. *Pidkulok* m, *pidkulka* f oraz N pl (podkulek) — ukr. підпірка люшні. — A 109, B 120, AJDŁ 24

Punkty dodatkowe

38a* Przysłup, 43a* Iwaszkowce, 43b* Komarniki, 44a* Bahnowate, 60a* Jamielnica, 63b* Hutar.

Zapisy

Sg w punktach 63Ł i 64Ł oraz pl w 65Ł i 67Ł — wg R; 40 — wg OSB. *P'itkulky*: *-kil-* 72Ł; *-ы* 56Ł, 58Ł, 72Ł, 9, 14. *Pitk'ulky*: *pï-* 71Ł, 10R (‖ *pi-*); *piu̯-* (sic!) 9V; *-eʸ* 10R; *-ŷ* 66; *-ï* 49Ł; *-i* 47Ł, 60Ł, 61Ł, 65Ł, 1R, 3R, 4R, 5R; *-ы* 59Ł, 63Ł, 67Ł, 68Ł, 1, 7; *-ki* 50Ł, 64Ł; *-ky* 9V. *Pitkulk'ŷ*: *-k'ŷ* 46. Ponadto w materiałach ze źródeł pisanych alfabetem łacińskim zaznaczono *-l'-* w 13R, 14R, 6, 7, 8, 9, 10, 21, 26, 41; w pozostałych notowano *-l-*.

Uwagi do poszczególnych punktów

56Ł, 2R, 5R, 11R, 12R, 13R — z tyłu wozu; 10, 34, 66 — nazwa nowsza („teper", „teraz"); 3R *pitkulki ịak bes drab'yn*; 6 *pitk'ul'ok — dereu̯ị'anyị*; 20 *p'itkulky* przy wozie drabiniastym; 26 *pitkul'k'ŷ — do połukipka.*

Uwagi ogólne

Nazwa *pidkulok* ma różne znaczenia, por. np. uwagi w 3R, 20 i 26. OSB podaje ze środkowej Bojkowszczyzny dwa znaczenia: 'podpórka tylnej kłonicy' i 'tylna kłonica wraz z podpórką'. SD cytuje ten wyraz także ze środkowej Bojkowszczyzny (i gwary „Zamieszańców") pod hasłem „luśnia tylna w wozie drabiniastym" i wyjątkowo pod „kłonica przednia" w Kropiwniku Starym (zach. od 60). Słownik Żelechowskiego określa *p'idkul'ok* jako 'przednią luśnię' (Żel.). Zasięg wyrazu wskazywałby na kontakty z gwarami polskimi, por. *podkulek* w pd. Polsce 'tylna kłonica; podpórka tylnej kłonicy', rzadziej 'przednia luśnia' MAGP. Nazwy tej nie notuje JSH, HorR, HorT, HorO, DzLAZ, H (ani HrinS). Formy masculinum występują dalej na pn.-zach. w gwarze „Zamieszańców" (SD; w materiałach nadsańskich HrN notowano tylko formę pl). Femininum pojawia się na wsch. peryferii obszaru zajmowanego przez tę nazwę, prawdopodobnie jako postać wtórna, utworzona na podstawie form pluralis.

W 1S zanotowano *pistau̯ka* (do *kłanicy*) jako odpowiednik *podkulka* (nie zmapowano).

46. Oś — ukr. вісь. — A 113, B 123, AUM 37, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Pidt'oka*: *pit'oka* 54; *pi.t'oka* 21, 36, 37, 41 (w 41 nie zaznaczono akcentu), 43, 44, 46, 57, 67; *pit-* 58, 62, 63, 66. *Pídt'oka* : *pi·t'oka* 34, 60, 64, 65; *pidᵗ-* 45a, 46a*; *pit-* 42a*, 63a*, 13V; *pit'oka* ‖ *pitt'oka* 2V. *Viś*: *-s'* 56Ł; *vüs'* 10, 2S; *vuś* 11Z; *vus'* 3S; *wiś* 9, 34. *V'iś*: *-s'* 20R, 3V; *žel'izna viś* 21.

Uwagi do poszczególnych punktów

13 *pitt'oka* = *zanna tel'iha* — nie zmapowano; 34 *wiś* „z kołami"; 57 *pi.t'oka* „w drewnianym" wozie, *u̯ nas pit'oka* (oś), *u nyχ tel'iha*; 62 *ṕid^{t}t'oka* 'drewniana oś' — wg OSB; 69 *teper v́iś*; 2V *ṕitt'oka* w drewnianym wozie; 1S, 2S, 3S *v́iska, vüs'* i *vus'* z drzewa, zaś *tyŋgel* — z żelaza (nowsze); 4S *te^{y}ŋgel* z drzewa lub żelaza.

Uwagi ogólne

Wiś to nazwa osi także na pograniczu bojkowsko-nadsańskim i w gwarze nadsańskiej (RiHł, HrN), zaś w postaci *oś* notuje ją AJDŁ ze środkowej Łemkowszczyzny. HorR z gwary naddniestrzańskiej podaje tylko dem. *vis'c''y*, por. *v́iść'a* 'mniejsza oś' w 10R. Wyraz *viś* 'część wozu' notuje też SD z Huculszczyzny.

Pidtoka w gwarze nadsańskiej ma znaczenie 'przód i tył wozu' (*pit'oka pir'ad'ńa* i *zad'ńa* — PNH) — por. uwaga do p. 13. Jako część wozu, ale bez uściślenia znaczenia, podaje ten wyraz SD z Huculszczyzny i gwary naddniestrzańskiej.

47. Piasta koła — ukr. маточина. — A 116, AJDŁ, AUM 37, DzLAZ

Punkty dodatkowe

60a* Rybnik, 64b* Wołosianka.

Zapisy

56Ł i 59Ł wg AJDŁ, pozostałe punkty „Ł" wg R; 19 wg OSB; 55 wg SD. *Mat'očyna*: *-ć-* 62a. *Hoł'ou̯ka*: *hò-* 14R, 19R, 21R, 22R, 4; *-ḷ-* 10, 12, 41, 63a; *-u̯-* ‖ *-w-* 11R; nie zaznaczono akcentu 36, 38. *H'ołova*: *-łò-* ‖ *h'oḷůva* 68Ł, *-łu-* 2R; *-w-* 59Ł. W zapisach R w 56Ł *h'ołòva*. *Hołov'a*: *hu-* 65Ł. *Koł'otka*: „*-d-* (?)" 60a. Nie zmapowano formy *gł'ufka* 7R, podanej też jako polska w 16R, 14R oraz przez informatora z Terki (na pn. od 10R), por. też *głowa* „po polsku" w 9R.

Uwagi do poszczególnych punktów

6 *m'atočyna* dawniej (ze znakiem zapytania); 44 *hoł'òu̯ka tep'yŕ k'ažut*; 62 *hoł'ou̯ka tepeŕ*.

Uwagi ogólne

Nazwa *matočyna* wg SD, OSB i AUM w gwarach zach. Ukrainy nie występuje poza środkową Bojkowszczyzną.

Hołowka jako nazwa piasty obejmuje także pn.-wsch. część gwary

nadsańskiej (HrN, SD), natomiast w pd. części tej gwary panuje *hołowa*, podobnie jak na pograniczu łemkowsko-bojkowskim i dalej na zachód (AJPP w p. 34 AJDŁ, RiŚŁ); por. południowopol. *głowa* AJPP. Forma *hołowa* z 69 znajduje swój odpowiednik w gwarach naddniestrzańskich (HorR, HorT); SD notuje ją (jak i formę *hołowka*) także na Huculszczyźnie.

Nazwę *kołodka* SD podaje z pn. części gwary nadsańskiej (tak też HrN i PNH) oraz pojedynczo z Wołynia; wg JSH nazwa ta znana jest też na Huculszczyźnie (por. gwarowe pol. *kłódka* 'piasta' wzdłuż polskiej granicy wsch. — MAGP).

48. Dzwono (część drewnianego obwodu koła) — ukr. косяк колесного обода. — A 115, B 125, C 26, AJDŁ 25, AUM 37, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" — z wyjątkiem 59Ł — wg R. Wyraz *zvin*: *zvin* 60, *z'vin* 66, 68; *zv'onu*: *z-* 50.

Uwagi do poszczególnych punktów

2R *b'ahru*, „po polsku *zv'ona*"; 14R *b'ahro*, „pol. *zv'ono*".

Uwagi ogólne

Forma *b'ahro* z cofniętym akcentem wystąpiła poza AGB w pd. części gwary nadsańskiej (HrN) i oczywiście na Łemkowszczyźnie (AJDŁ podaje tylko formy pl). Formę m *bah'or* podaje też OSB w 37 oraz w Leninie Wielkiej (pd.-wsch. od 21 — nie zmapowano), a bez lokalizacji — za KmSB. W sąsiadujących gwarach: nadsańskiej, „Zamieszańców" i huculskiej zanotowano femininum *bahra* (PNH, SD, JSH). Nazwa *bahro* — słowacyzm — znana jest także w gwarach pol. na pd. krańcach Polski (AJPP, MAGP, AJŚ).

Nazwy *zvin*, *zvono* nawiązują do gwar naddniestrzańskich (HorR, HorT) oraz do gwary nadsańskiej (z wyjątkiem jej części pd.), por. także *dzwono* (rzadziej *dzwon*) w większości gwar polskich (AJPP, MAGP).

49. Szprychy N pl — ukr. спиці. — A 117, AJDŁ, AUM 37 (mapa 301), DzLAZ

Punkty dodatkowe

56a* Czerhawa, 60a* Rybnik, 64b* Wołosianka.

Zapisy

Punkty 64Ł, 65Ł, 68Ł, 70Ł wg R; 40 wg OSB; 55 wg SD. Zapisy eksploratorów podają bądź formy sg, bądź pl. *Špr'yχy* itp.: *-χi* 28a; *-rýχý* 55; *-χa* sg 28, 2V. *Spr'yχy* itp.: *-reʸ-* 1R, 17R; *-rý-* 18R, 19R, 20R; *-ro-* 5R; *-χi* 65Ł, 1R, 3R, 19R; *-χi* 64Ł, 17R, 20R, 22R, 2; *-χý* 13R; *-χý* 26; *-χы* 59Ł, 67Ł, 4, 20; *-χa* sg 2R, 15R, 18R, 37a*. *Šp'yći* itp.: *-pe-* 46a*; *-c'i* 56, 8V, 13V; *-ća* sg 40; *-c'a* sg 45a*, 46a*, 64b*, 4V; *-c'e* sg 66a. *Sp'yći* itp.: *-ры-* 6; *-c'i* 56Ł, 70Ł, 9R, 9, 10, 12, 62, 66a*, 6V, 9V, 10V, 12V, 13V, 15V, 17V, 18V, 35Z, *-c'a* sg 65, 3V, 14V, 57Z, 58Z, 60Z; *-ća* sg 63a*.

Uwagi do poszczególnych punktów

59Ł *spryχы*, a *spyći* w sąsiedniej wsi Wysoczany (4,5 km na pd.-zach. od 59Ł); 67Ł *spr'eχy* wg R; 12 częściej *-c'-*; 26 *spr'yχý teper.*

Uwagi ogólne

Spyci — wyraz dawny, o słowiańskiej etymologii (VasmES, MachSE), nawiązują do łemkowskiego *spyći* (RiŚŁ), *spыći* (AJPP ze wsi łemkowskiej jako dawn.) i huculskiego *špyci* (SD). Wyraz ten, obocznie z *špryχy*, spotyka się w gwarach naddniestrzańskich (HorT), SD notuje go też na Wołyniu.

Zasięg polonizmu *špryχy — spryχy* (starej pożyczki z nm.) nawiązuje do zwartego obszaru na pn.-zach. od AGB: do gwary nadsańskiej (HrN, SD) i „Zamieszańców" (SD), por. zasięg tej nazwy w AUM, mapa 301. Na pn. i wsch. od AGB *špryχy* notuje m. in. HorR, HorT i SD z gwar naddniestrzańskich, SD z Huculszczyzny i HrinS z Podola.

50. Kierownik u wozu — ukr. коворот (керівник) воза. — A 118, B 164, AUM 37

Punkty dodatkowe

61aŁ Zasław wg AJDŁ; 38a* Przysłup, 43a* Komarniki, 44a* Bahnowate, 62c* Ryków.

Zapisy

Punkty 61aŁ i 66Ł wg AJDŁ; 56Ł, 64Ł i 68Ł wg AJDŁ i R; pozostałe punkty „Ł" wg R. *'Obýrtýń*: 38a**-ėrtė-* (tamże *'oboroteń* — nie zmapowano). *Vertl'uχ*: *w-* 34; *-ė-*, *-eʸ-*, *-y-* 19R, 21, 26, 54; *-l'-* 19R, 21, 26, 28, 43a*, 44a*, 62, 62a*; *-t'l'-* 61; *-h* 28, 43a*, 62, 88; *-hᶻ-* 61, 62b*; *vetlh'uχ* (zapis podkreślony) 34. Nie zmapowano: 43 *vertl''uχ* 'siodło na konia', 64 *verluh* „do sznura" i 65 *vertl'uh* = *„s'a suče motuz'a"*.

Verkl'uχ: *vy-* 46, 69; *-l'-* 46, 2V; *-h*^{x} 69.

Skrent. Nie zmapowano 45a* 'przód wozu' oraz 46a* i na zach. od 34 'żelazny krąg na przednich śnicach, na którym obraca się kierownik'.

Uwagi do poszczególnych punktów

18 i 41 *obyrtyń* częściej; 28 *skrent* częściej; 44a* *skrut* — *u kovannomu vozi*; 62b* *vertluh*^{z} — bez kłonic, *kl'uč* — z kłonicami.

Uwagi ogólne

Pytanie kwestionariusza brzmiało: „co znaczy *vertluh* || *verkluh*?", stąd możliwe pomyłki i nieporozumienia.

Wyrazy *(w)obertyl* i *(w)obertyń* wyraźnie nawiązują nie tylko do *obertyl* i *oberten* na środkowej Łemkowszczyźnie (RiŚŁ), lecz także do polskiego *obartèl* (w MAGP okolice Sanoka i dalej na zachód). OSB notuje też *'oboroteń* w 38a*.

Podobnie *skrent* (*skrut*) powtarzający się w gwarze nadsańskiej (HrN) i naddniestrzańskiej (HorR), w Tarnopolskiem (HorT), łączy się z pol. *skręt* (w MAGP w dolinie Sanu k. Jarosławia; w Kaln.: „po polsku *skrent*").

Koływorot i podobne mają w polskich gwarach swój odpowiednik w postaci *kǫu̯owrot* między górną Wisłą i Sanem (MAGP), ale obszar ten oddziela od AGB *obartel*.

Ponadto OSB notuje z 37a* nie tylko *verc'uχ*, lecz także *krut'il'* (nie zmapowano).

Co do *wertluh* i *werkluh*, to wiadomo tylko, że wyrazy te nie występują w gwarze nadsańskiej (HrN).

W punktach „S" notowano w tym znaczeniu m. in. *nasat* (1S, 4S, 5S — nie zmapowano; w 5S *nasat* jest wówczas, gdy na wozie kładzie się deski, zaś *oberteu̯ń* — gdy drabiny).

51. Pawąz (drążek do przyciskania snopów na wozie) — ukr. рубель. — A 153, B 362, C 44, DzLAZ 214, AUM 38

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *P'avus*, *pau̯s*: w punktach „Z" DzLAZ nie rozróżnia wymowy *v*, *w*, *u̯* oraz dźwięczności — bezdźwięczności w wygłosie. *Pau̯'us*: 46 nie zaznaczono akcentu. Nie zmapowano w 59 *pau̯'us* „deś koły". *Pau̯s*: *-z*^{s} 62 (zapis ze znakiem zapytania), 63, 65; *-z* 64. *Rub'el'*: *-l* 54, 59, 60, 67, 69, 70, 13V; *-él'* 17V; *-b'il* 66; *-b'il'* 12V; *rublem* I sg 15V. Inne: *ćakl'u(v)* || *śakl'u(v)*.

Uwagi do poszczególnych punktów

54 *rub'el*, rzadziej — *paw'us*; 58 *pav'us*, *v horišnym kińcy rub'el'*; 58Z obocznie, rzadziej *p'avza* f — nie zmapowano.

Uwagi ogólne

Nazwy pawęza podaje dla gwar ukraińskich OLA 1971 (s. 68, mapa 2), zaś dla gwar zach. ukr. (bardziej szczegółowo) AUM II 302. W stosunku do danych AUM granica występowania nazwy *pawus* (charakterystycznej tylko dla pd.-zach. skrawka gwar ukr.) przebiega w AGB nieco bardziej na zach. od Drohobycza. Nazwa ta obejmuje też gwarę nadsańską (HrN, PNH, SD), Łemkowszczyznę (RiŚŁ) i pn. zach. część DzLAZ, nawiązując do gwar słowackich i polskich. Na Huculszczyźnie, gdzie przeważa *rubel'*, JSH notuje również *powieź*, *powwiez* 'ts.' oraz n *pawzynie* 'materiał do wiązania, np. łyko' (por. w 68 „*p'au̯z'yńe — hil'ak'e na ś'ino*"). Na obszarze występowania wyrazu *pawus* wyraźnie wydziela się teren z formami ściągniętymi w gb Stryja i Oporu oraz w pn.-śrdk. gwarach DzLAZ. Akcent cofnięty poza pograniczem bojkowsko-łemkowskim (i oczywiście Łemkowszczyzną) trafia się sporadycznie i na Bojkowszczyźnie środkowej, por. 39 i wg AUM w 46b* (nie zmapowane), a na terenie DzLAZ panuje wzdłuż granicy zachodniej i w dolinie Latoricy. W gwarze nadsańskiej HrN podaje formy z akcentem oksytonicznym (ale por. AUM z okolic Mościsk *p'avus*).

Rubel' 'pawąz' znany jest poza gwarami ukraińskimi także w gwarach rosyjskich (VasmES); w gwarach polskich SGP notował go na wschodzie.

52. Rydel — ukr. заступ (лопата для копання). — A 147, B 344, DzLAZ 183

Punkty dodatkowe

17aR Jamna (informacja z 19R); 32a Straszowice wg AGB, 65a* Hrebenów, 3aS Ruský Potok.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Roskal*: w 22R też *rosk'ai̯*. OSB notuje jeszcze m. in. *rysk'al* 62a* (nie zmapowano). *Łyskań*: w 1V *łeʸ-*. *Štyχiwka*: *štyχ'iu̯ka* 56Ł, *štyχ'ufka* 12R, *štaf'uwka* 10R.

Pominięto zapisy *motyka*, *motыka* itp. 7, 8, 14, 20, 28, 39, 62, 64.

Uwagi do poszczególnych punktów

66 *rysk'al — potomu nast'au̯*; 13V *łysk'ań* to drewniana łopata do odgarniania śniegu, gnoju.

Uwagi ogólne

Ryskal (z wariantami) występuje nie tylko na całym prawie obszarze AGB, ale także na Huculszczyźnie (JSH, SD, DzLAZ) i w gwarze naddniestrzańskiej (JGM, HorR, HorT; SD w okolicach Lwowa).

Ryl zajmuje też większość terenów gwary nadsańskiej (poza jej częścią pn.-wsch. HrN).

Łopata najczęściej oznacza łopatę do wkładania ciasta do pieca chlebowego, ale w kilku punktach AGB to właśnie 'rydel' (np. 2R, 9R, 17R) i w tym znaczeniu również występuje w południowej części gwary nadsańskiej (HrN) i na Łemkowszczyźnie (RiŚŁ — obok *štyχiuka*).

Haršiw itp. na Zakarpaciu to hungaryzm.

W gwarach polskich w okolicach Sanoka MAGP 122 notuje też *ryl* (który występuje również na całym terytorium Polski pojedynczo, a na Śląsku na zwartym obszarze), zaś na pd.-wsch. od Gorlic — *ryskal*.

53. Nosidła na wodę — ukr. коромисло (на воду). — A 101, B 369, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Kl'uky* 13R. Inne: *vašk'ỷ* 28; *šaịki* 28a, *š'alkï* 18R, *ị'arḿo* 1S. *Nošaịki* itp.: *nošeịk'iᵉ* 17R, *našaịk'iᵉ* 64Ł, *našaịk'é* i *nošaịk'i* 65Ł, *noš'aịkы* 2S i 3S.

Uwagi do poszczególnych punktów

20 — *kl'učkы* częściej. W wielu punktach uzyskano odpowiedź „nie ma" lub „nie było" (wiadra noszono w rękach).

Uwagi ogólne

Koromysło i *koromysła* (pl) obejmują nie tylko środkowy obszar gwar bojkowskich, lecz sięgają daleko na pn. i na wsch. (poza Łuck i Tarnopol SD). *Kluky* występują może tylko na pograniczu bojkowsko-łemkowskim. *Kuli* obejmują pogranicze łemkowsko- i bojkowsko-nadsańskie, występują także w gwarze „Zamieszańców" (SD). Na pn.-wsch. od Przemyśla i dalej na pn. (a także w gwarze „Zamieszańców") jest *jarmo* (Kaln., PNH ze Starzawy, SD). *Šajky* i *nošajky* — *našajky* mają paralele w gwarze nadsańskiej w postaci *nošy*, *nošajky* i *nosylki* (HrN, PNH, SD; *šalkï* mają wtórne *l* z *ị*). *Šajdy* powtarzają się również w gwarze nadsańskiej (HrN). *Ważky* to forma izolowana.

Dla gwar polskich sąsiadujących z terenami AGB zanotowano *kul'ki* w 1R i *kuli* w 16R.

54. Kukurydza *Zea mays* — ukr. кукурудза. — A 161, B 264, AUM 81, DzLAZ 72

Punkty dodatkowe

43a* Komarniki, 44a* Bahnowate, 4aV Kropiwniki.

Zapisy

Punkty „Ł" — z wyjątkiem 72Ł — wg R; 37 też wg OSB (zob. niżej). *Kukur'uza*: *kokor-* 66, *kokur-* 4V, *kókur-* 8V. Pominięto 16R *kokur'uża* — informacja niepewna. *Kukur'uz*: *-c* 7V. *Tender'yća*: *tėndėr-* 63; *-dėr-* 7; *-c-* 72Ł, 1; *-c'-* 56Ł, 70Ł, 62, 62a*. *G'enǵer'yća*: *ǵeńǵer'ic'a* 12; nie zmapowano *gėnger-* 43 i 43a* wg OSB. *G'eńǵer'yća*: *gi-* 39; *-ge-* 9, 13, 37, 44; *gėńǵer-* || *gyngyr-* 42a*; *gėńǵer-* 17a*, 44a* i 37 wg OSB. *Kyndyr'yća*: *kŷ-* 65; *keʸndeʸr-* 64a* i punkty „Z"; *ḱėndėr-* 63a*; *ḱengyr-* 62b*; *-ica* 1S; nie zmapowano *ḱėndėr-* 43 wg OSB. Inne: *meʸl'aį* 60Z.

Uwagi do poszczególnych punktów

10R, 14R, 15R — kukurydzy nie uprawiano. Nie zmapowano *gugur'yza* 17a*, 37, 37a*, 44a* — wg OSB tylko w młodszym pokoleniu.

Uwagi ogólne

Nazwy typu *ǵenǵeryća*, *kyndyryća*, *tenderyća* w AGB i zakarpackie *tengeryća* itp. (zach. część DzLAZ i tereny nieco dalej na zach. — AUM II 327) to refleks węg. *tengeri*. Nazwa ta odczuwana jest dziś jako starsza, por. np. w Hutarze *„kender'yća d'ayno"* (OSB — nie zmapowano); w młodszym pokoleniu OSB notuje szerzenie się nazwy *gugur'yza* itp. (zob. uwagi wyżej). Ta właśnie nazwa w różnych odmianach fonetycznych panuje we wszystkich gwarach zachodnioukr. (AUM II 327). Formy z udźwięcznionym nagłosem wystąpiły sporadycznie w gwarze nadsańskiej (HrN), formy na *-yża*, *-yza* nawiązują do łemkowskiego *kukuryc'a* (WerŁ, RiŚŁ), *kukuryz'a* (WerŁ), natomiast formy na *-uz* do huculskiego *kukuruz* (|| *kukuruza* JSH). Na uwagę zasługuje hybryda *gengur'yza*, powstała na granicy występowania nazw *ǵenǵer'yća* i *kukur'uza* (*gugur'uza*).

Wyraz *kukuruza* może oznaczać też 'kaczan kukurydzy' (DzLAZ II 206) i 'szyszkę' (zob. mapa 60). Wg SłSE wyraz ten jest wędrowną pożyczką, znaną w wielu językach słowiańskich, o niejasnej ostatecznej etymologii (w jęz. polskim poprzez gwary ukraińskie).

Rumunizm *meʸłaį* (por. dial. rum. *mălai*) występuje na Zakarpaciu od rz. Riki na wsch.

Inne, sporadyczne lub oboczne nazwy kukurydzy w gwarach zachodnioukr. przedstawia AUM II 327.

55. Ziemniaki N pl *Solanum tuberosum* — ukr. картопля. — A 162, B 96, C 47, DzLAZ 73

Punkty dodatkowe

44a* Bahnowate, 64b* Wołosianka; 7aV Wołoska Wieś; 3aS Ruský Potok.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. Zapisy eksploratorów są podane bądź w formie pl, bądź sg. *Kart'ofl'i*: *-ó-* 7, 8, 9, 10; *-l-* 67Ł, 70Ł, 1R, 2R, 3R, 4R, 5R, 7R, 8R, 10R, 14R, 22R, 10. *B'ul'i*: *-l-* 20, 39. *B'ul'by*: *-ы* 14V; *-l-* 8R, 34, 50, 54, 57, 60, 67, 69, 70. *B'ul'vy*: *-l-* 19R, 28, 36, 38; *-w-* 36. *Bul'ban'y*: *bulm'an* sg 42a*. W 28a zapis niepewny: *bul'ba* albo *bul'va*. *Kr'ompl'i*: *-ó-* 43, 63 i w punktach „Z". *Harb'uzy*: *·arb'uzy* || *harb'uzы* 12, *harbuz'ы* (*-z-*) 1Z, 21Z. *R''ipa*: *r-* 70, 12V, 15V; w punktach „Z" *ripa* lub *r'ipa*. Nie zmapowano nazw używanych — wg informatorów — w sąsiednich wsiach: w Serednicy (pd.-wsch. od 14R) miało być *gurz'oły* (informator z 14R), w Ustianowej (pn.-zach. od 6) — *b'ul'i* (informator z 6), w Libuchorze (zach. od 43) — *b'uli*, w Komarnikach (pn.-zach. od 43) — *b'ulma*, w Mochnatym (wsch. od 43) — *bul'vany* (za informatorem z 43). Nie zmapowano późniejszych (wg informatorów) nazw: *kart'ofli*, *żemj'aki*, *barab'ola*, *b'ulba* w 13R, *barab'ol'i* w 21R, 46a*, 62, 62a*, *kart'oška* w 42a*, 46a*, 62a*, *b'ulba* w 2V, 3V, 6V.

Uwagi do poszczególnych punktów

46a* *bulba* i *buli* wg SD; 62 *krompl'i* dawniej, *b'ul'ba* dziś; 63 *ŕ'ipa* wg OSB; 2V, 3V i 6V średnie i najmłodsze pokolenie: *b'ulba*.

Uwagi ogólne

Kartofli (z *-f-*) z pogranicza bojkowsko-łemkowsko-nadsańskiego, w gwarze nadsańskiej (HrN) i gwarze „Zamieszańców" (SD) nawiązują do powszechnej w pol. gwarach w Małopolsce nazwy *kartofle* (MAGP). Formy *kartopla*, *kartofla* występują w gwarach Wołynia i Polesia (HorS, HorO, TarSP), SD notuje je także w okolicach Lwowa i Tarnopola (tak też DZal z okolic Zaleszczyk) i sporadycznie z Huculszczyzny. W ogóle północ gwar zachodnioukr. używa różnych odmian fonetycznych tej nazwy (J. Zakrevs'ka, Ukrajins'ki nazvy kartopli..., DM VI, s. 28—36).

Najpowszechniejsze i ekspansywne dziś w gwarach bojkowskich nazwy z rdzeniem *bul-* występują w środkowej części gwar zachodnioukr. (Zakrevs'ka, op. cit.). Warianty *bulby*, *bulba* notuje HrN z gwary nadsańskiej, HorR, HorT, JGM z gwar naddniestrzańskich i HorO na Polesiu. *Buli*

sięgają dalej na północ (HrN podaje ten wariant z pd.-wsch. części gwary nadsańskiej) oraz na południe (na Zakarpaciu nazwa ta zajmuje wąski, biegnący z północy na południe pas gwar w środkowej części DzLAZ). Spolonizowaną formę *bulwy* (por. *bulwy* w gwarach polskich między Sanokiem a Tomaszowem Lub. — MAGP) cytuje PNH z gwary nadsańskiej.

Nazwa *bandurky* (ze słc. dial. *bandurki* CzSR) jest typowo łemkowska (środk. i wsch. łemkowska, R) i poza tym terenem w gwarach zachodnioukr. nie występuje. Lokalizmem są też *harbuzy*, obejmujące pn.-zach. gwary zakarpackie (DzLAZ), *krompli* (zapewne poprzez węg. lub słc.) używane w zach. części DzLAZ oraz *ŕipa* — nazwa notowana na Huculszczyźnie po obu stronach Karpat (JSH, SD, DzLAZ) i — chyba wyjątkowo — na zach. od Lwowa (SD), por. w zachodniokarpackich gwarach pol. analogiczną nazwę *žepa*, *ʳžepa* (MAGP). *Ŕipa* jako nazwa ziemniaka wychodzi dziś na Bojkowszczyźnie z użycia (Zakrevs'ka, op. cit.).

Wyjątkową nazwą są *karpeli*, zwykle oznaczające brukiew. Zapis R z 1975 r. potwierdza notatka S. Hrabca z p. 6 („w Stefkowej ma być *karpel'i*").

Etymologie różnych nazw ziemniaków w gwarach zachodnioukr. zob. J. Zakrevs'ka, op. cit., zaś rozprzestrzenienie nazw ziemniaków na całej Słowiańszczyźnie — OLA 1971, mapa 17.

56. Jęczmień *Hordeum* — ukr. ячмінь. — A 152, B 266, C 43, AJDŁ 195

Zapisy

56Ł to Turzańsk; 61Ł i 65Ł wg R. Wyraz *i̯ačm(')'iń*: *-č́-* w punktach „Z"; *-ś́-* 10; nie zaznaczono akcentu 64, 65, 68. *I̯åčḿ'iń*: *-ä-* 2, 14; w 71Ł akcent niepewny. *I̯ėčḿ'iń*, *i̯ėčm'iń*: *i̯i-* 19R (||*i̯ė-*), 22R, 4, 38, 50. *Ičḿ'iń*: *·i-* 45, *ÿ-* 43. Nie zmapowano zapisów R: *i̯ačḿ'iń* 64Ł i 67Ł, *i̯ačm'iń* 68Ł, *i̯ačḿ'in* 70Ł. Wyraz *i̯'arėć*: w punktach „Z" DzLAZ nie rozróżnia *-ẏ-* i *-y-*. Nie zmapowano *i̯'areć* 5 (znane ze słyszenia) i 42a* wg DzLP (za D. Bandriwskim — brak zapisu fonetycznego).

Uwagi do poszczególnych punktów

68Ł *i̯'arec* wg R ze znaczeniem 'gatunek jęczmienia — orkisz'; 70Ł *i̯ar'ec* rzadziej; 41 *i̯ar'eć starodau̯no*; 42 informatorzy młodzi; 68 *i̯ačḿiń* — mężczyźni, *i̯ečḿ'in* — kobieta.

Uwagi ogólne

Nazwa *jarec* panuje w gwarach łemkowskich i w gwarach zakarpackich od wsch. Słowacji po rz. Rikę (AJDŁ, StSJS, DzLAZ). Wyraz ten znany jest także w gwarach polskich w południowej Małopolsce (AJPP). W znaczeniu 'jęczmień na oku' *j'aryc'*, a jeszcze częściej *j'arčyk*,

występuje w gwarach Zakarpacia, trafia się też, choć rzadko, po pn. stronie Karpat w Łużku (pd.-zach. od 55), w Żupaniach (63a*) i Wołoszczy (zach. od 54) — KDA 112.

Panująca na Bojkowszczyźnie nazwa *jačḿ'iń* itp. łączy ten obszar ze wsch. gwarami zakarpackimi (DzLAZ), gwarą nadsańską (HrN — wyjątkowo jest *ičń'iń* we wsi Tarnawka, pow. Przeworsk), południowowołyńską (HorS) i in.

57. Koniczyna *Trifolium* — ukr. конюшина. — A 160, B 267, C 46, AJDŁ 197, 198, DzLAZ

Zapisy

61Ł, 64Ł, 65Ł wg R; 55 wg SD. *Koman'yća* itp.: *-ć-* 5, 34, 64, punkty „Z", *-c-* 70Ł, 72Ł, 1, 12 (obok *-ć-*), 5S; *-ä* 44; *-ića* 58Ł. W 56Ł wg R *koman'yc'a*, w 1 wg AJDŁ *kóman'yca*. *K'onyč*: *-ič* 47Ł, 63Ł; *-ič* 2R. *Końuš'yna* itp.: *kû-* (nie zaznaczono akcentu) ‖ *k'o-* 69, *ku-* 70. *Koluš'yna*: *-š'ė-* 16V. *Kuńuč'yna*: *-ŷ-* 55.

Uwagi do poszczególnych punktów

56Ł wg R pole po koniczynie to *konyč'ysko*; 63Ł nie zmapowano *kumanyća* „znane"; 4R *kóman'yća* starsi (*„kóńač'yna* teraz" — nie zmapowano); 5R *kóman'yća* dawniej; 8R *kóman'yća*, „pol. *końič*, *końičyna*"; 18 *koman'yća*, *końuš'yna*, *a daχto povidat kuń'uška*; 66 *koluš'yna*, inny gatunek: *komanyća*; 1V *koman'yc'y* — dzika; 2V *koman'yc'a* — dzika.

Uwagi ogólne

Zasięgi nazw koniczyny na Łemkowszczyźnie i na Bojkowszczyźnie zostały ogólnie przedstawione w StSJS; AGB wzbogaca ten obraz przez uwzględnienie cech fonetycznych wyrazów oraz uzupełnia materiał w części pn.-zach. i pd.-wsch. atlasu. Najpowszechniejsza na Bojkowszczyźnie nazwa *komanyća* sięga nieco dalej na zach. na Łemkowszczyznę (gdzie jednak charakterystyczny jest *konyč*, *konič* — AJDŁ) i na pn. w okolice Przemyśla (SD). HrN w pn.-wsch. części gwary nadsańskiej notuje *koman*(')*, *kumanič* itp., a ponadto od Cieszanowa po Przemyśl formę *komaničyna* (tak też SD), nie znaną w AGB. W wielu punktach nazwa *komanyća* odczuwana była jako starsza (w stosunku do nowszych typu *konyč*, *końačyna*, por. uwagi wyżej). W gwarach polskich sąsiadujących z ruskimi i czeskimi spotyka się tę nazwę na oznaczenie innej rośliny łąkowej (nostrzyk, łac. *Lotus*); w stpol. to także 'koniczyna' (SłSE). Podobnie słc. *komonica* oznacza i nostrzyk, i koniczynę. Na wsch. Bojkowszczyźnie zwraca uwagę *komanka* z innym sufiksem.

Pn.-zach. kraniec AGB zajmuje nazwa *konyč*, powszechna w gwarach łemkowskich, znana też na pd. od Karpat (AJDŁ, StSJS). Formę tę podaje SD z okolic Krosna i Biłgoraja oraz HrN z zach. części gwary nadsańskiej. *Konicz* to nazwa koniczyny typowa dla pol. gwar pd.-wsch. Małopolski, była też powszechna w stpol., zanim wyparła ją *koniczyna* (w AGB *końačyna*, *kuńučyna* jest pod wpływem polskim). Co do formy *kolenčyna* por. w gwarach polskich *konienczyna*, *koninczyna* MAGP.

Ogólnoukr. *końušyna* wpłynęła zapewne na powstanie formy *kol'ušyna*, notowanej też przez SD z pd. Lubelszczyzny i HorS z pd. Wołynia, por. pol. *koluczyna* (obok częstszej *koniczyny*) na wsch. od Bielska Podlaskiego (MAGP). Formę *końuška*, z innym sufiksem (w AGB tylko w 2 punktach), podaje też SD z okolic Łucka.

58. Konopie N pl ***Cannabis*** — ukr. коноплі. — A 67, B 78, C 22, T 9, DzLAZ 75

Punkty dodatkowe

35a* Łużek, 41a* Jaworów, 57a* Nahujowice, 63b* Klimiec, 4aV Kropiwniki.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Kon'opl'i* || *kó-* 41a. *Kón'opl'i*: *ku-* 61Ł, 65Ł, 2R, 17R, 28a, 34, 50, 51. *Koł'opńi*: *-ł-* 64; *koł'opńi* || *koł'ońńi* 62b*; *-ńi* w 36 wg OSB. W punktach „Z" nie wyróżniono ścieśnień w pierwszej i drugiej sylabie.

Uwagi ogólne

Formy typu *konopli* łączą tereny AGB z Łemkowszczyzną (RiŚŁ), zachodnimi gwarami zakarpackimi (DzLAZ), gwarą nadsańską (HrN, SD) i gwarami na pn. od Lwowa (SD). *Konopli* występują też na Wołyniu (HorS) i Polesiu (TarSP, HorO). Zdysymilowana postać *kołopńi* panuje wzdłuż Karpat dalej na wschód — DzLAZ notuje ją na środk. i wsch. Zakarpaciu, a JSH na Huculszczyźnie. Sporadycznie na środkowej Bojkowszczyźnie trafia się inna forma: *konopńi*, notowana w Hutarze (pd.-zach. od 63 — obocznie z *kołopńi*) i Hrebenowie (pd.-wsch. od 62 — obocznie z *kołopńi*, *konopli*), por. 35a* i 42a*.

59. Czarne jagody (borówki) N pl ***Vaccinium myrtillus*** — ukr. чорниці. — A 330, B 269, AJDŁ 188—189, DzLAZ, KDA 46

Punkty dodatkowe

20b* Lenina Wlk., 38a* Jabłonka Wyż.; 1aV Lipa, 10aV Łopianka, 12aV Lipowica.

Zapisy

57Ł to Turzańsk; 65Ł wg R; 19 i 40 wg OSB. *J'afyry*: *-fы-* 67Ł, 71Ł, 5; *j̨'afurы°* 17a*. *Jaf'yry*: *-fы-* 68Ł, 72Ł; *-fы^{u}-* 56Ł. *J'afyny*: *-fi-* 12; *-n'y* 46a*, pod tym hasłem zmapowano sg *j̨'afyna* 40. *Boriu̯k'y*: *bó-* 16R; *bu-* 28; *-ŕ-* 28, 28a, 66; *-rï-* 63Ł; *-ḱ-* 5R, 16R, 22R, 3, 28, 66. Nie uwzględniono różnic fonetycznych w końcówce. *Č'orńi j̨'ahody*: *č'orni j̨'ahody* 66.

Uwagi do poszczególnych punktów

7 *j̨'afory* wg AGB, *j̨af'yry* wg AJDŁ; 20 *j̨'afory* || *j̨afωry*; 69 „nazwa od Bojków". Nie zmapowano nazwy *boriwky* w 13R i 50 jako znanej tylko ze słyszenia.

Uwagi ogólne

Ogólne zasięgi nazw *boriwky*, *jafyny* (*-ry*) i *jahody* na obszarze łemkowskim i bojkowskim po Opór zostały przedstawione w StSJS (s. 484—485 i mapa s. 486). AGB przynosi szczegółowy materiał fonetyczny oraz uzupełnienia z pogranicza nadsańskiego i ze wsch. Bojkowszczyzny.

Nazwa *jafyny* (z rum. *afină*, por. R. Krawczuk, KarDO 129—139) na pograniczu bojkowsko-łemkowskim i dalej na zach. ma formę *jafyry* (z rotacyzmem), por. słc. gw. *jafura*, *hafura*, *hafira*. Rejon między Solinką a górnym biegiem Dniestru zajmuje typ *jafory*; co do oboczności *-fy-* || *-fo-* por. uwagę w punkcie 20: „po szczelinowych *ы* ma odcień *ω*", oraz oboczne formy w 7 i 17a*. Warto dodać, że w punktach 67Ł i 68Ł wg zapisów R również wystąpiły formy z *-fo-*. W nowszych zapisach (R) w 56Ł i 68Ł akcent pada nie na przedostatnią, lecz na pierwszą sylabę. Nazwa *afyny* (*jafyny*, *jafyry*) sięga na Huculszczyznę. Por. RiZR.

Nazwa *jahody* notowana jest dla czarnych jagód przez JSH, HorS (||*černyci*) i w okolicach Cieszanowa przez HrN (tu także w gwarach polskich *jagody* — MAGP). Inne znaczenia tego wyrazu w zachodnioukr. gwarach karpackich por. KDA 46 (np. 'poziomki' na środkowej Bojkowszczyźnie i zach. Huculszczyźnie, 'poziomki i truskawki' na Zakarpaciu, centralnej Huculszczyźnie i Bukowinie itp.), natomiast tło ogólnosłowiańskie por. BuSP.

Zwarty obszar występowania nazwy *boriwky* — pogranicze bojkowsko-łemkowsko-nadsańskie, pn. Łemkowszczyzna (AJDŁ), gwara „Zamie-

szańców" (SD) i w większości gwara nadsańska (HrN, SD) — nawiązuje do południowopolskich *borówek* (pd. część Małopolski, Śląska i zach. Wielkopolski — MAGP), por. wyraźny polonizm *bórufky* 4. *Boriųky* notuje też HorT obocznie z *čyrnyc'i* w gwarze okolic Tarnopola, por. również *borov'yc'a*, *borov'yna* itp. 'czarna jagoda' MaSB.

Černyći w gwarach bojkowskich w zasadzie oznaczają 'jeżyny' (AGB, OSB). Jako 'czarne jagody' podaje tę nazwę HorR, HorT, HorO i HorS dla gwar naddniestrzańskich, południowowołyńskich i zachodniopoleskich oraz HrN z kilku wsi w Jarosławskiem. *Czernice* w znaczeniu 'czarne jagody' spotkać można w gwarach polskich pd.-wsch. Lubelszczyzny (a także na pn.-zach. od Krakowa i w Suwalskiem — MAGP).

60. Szyszka świerka lub jodły — ukr. шишка. — A 308

Zapisy

Punkty „Ł" — z wyjątkiem 72Ł — wg R. *Š'yška*: pod tym hasłem zmapowano pl *šyšk'y* (*-ŷ-*, *-k̀-*, *-i*, *-ы*) 3R, 5R, 16R, 10, 13, 28a, 37, 41, 61, 63, 65, 68, pl *š'yšky* 14R; *šy‿-* 14V oraz sg *š'ышka* 5S. *Gugur'uzy*: *-ы* 10 (nie zaznaczono akcentu). *Koza*: 5R w zapisie tylko pl *k'ozŷ*. *K'iį'aχ*: 9V w zapisie tylko pl *kiįaχ'i*.

Uwagi do poszczególnych punktów

17R *kukur'uze s'osny*, *įał'yći*; 4V *š'yška* 'na drzewie; kaczan kukurydzy bez ziarna'; 9V: *kiįaχ'i z įał'yc'i*; 1S *š·'utka* na jodle; 2S *s'yška* na buku, 3S *kokor'uza* i *kokor'uc* jedynie na jodle; 4S *h'ыč·ka* na jodle, świerku; 5S *struk* na jodle, świerku, *š'ышka* jak pusta, bez nasienia.

Uwagi ogólne

Wyraz *šyška* 'szyszka sosnowa lub jodłowa' występuje w sąsiednich gwarach huculskich (JSH), w gwarze nadsańskiej (HrN), na pd. Wołyniu (HorS) i in. DzLAZ w wydanych dotychczas tomach notuje tylko znaczenie 'obłuszczony kaczan kukurydzy'. Podobnie *kyjaχ* 'kolba kukurydzy' (lub 'kłos prosa') podaje HrinS.

Koza 'szyszka' jest notowana w gwarach pol. jako dial. „spod miasta Międzyrzeca" (SGP). Zob. mapa 54.

61. Bydło — ukr. худоба. — A 168, B 221, C 50, AJDŁ 88, AUM 64, DzLAZ, KDA 144

Punkty dodatkowe

19a Grąz owa, 18aZ Kostryna, 37aZ Dubrynycz, 37bZ Turyca, 37cZ Poroszkowo, 47aZ Polana, 50aZ Podpołozie.

Zapisy

56Ł, 67Ł, 70Ł wg AJDŁ i R; 61Ł, 64Ł, 68Ł wg R. Punkty „a—c Z" wg KDA. *Maržyna*: *-y* 3V. *Tovar*: *-ŕ* 6V. *Imińa* : *iḿ'ińa* — babka, *ii*- młodszy niż babka, ale również ze starszego pokolenia 16R.

Uwagi do poszczególnych punktów

56Ł *marš'yna* (!) 'konie i bydło'; 14R *imińa* — starsi; 15R „po polsku *bydló*"; 12 *marha d'akoły*; 39 *χudoba* — młodsi, *marha* — *stari l'ude*; 40 i 42 *χudoba* — teraz, *marha* — starzy w przysiółku; 44 *marha* — *stari l'ude kaz'ały*; 62 *marha* — dawno; 63 *marha* — *pasty*; 64 *marha* 'krowy'; 66 *d'osta maržet*; 41 i 65 *marha* — coll., 70 *maržyna* — rzadsze; 1V *marha* — rzadziej; 3V *χudoba* || *maržyny*, *marha* 'same owce'; 13V *skot'yna*, *ịag bohato* — *χudoba*; 18V *χudoba* — ogólne, *maržyna* || *tovar* tylko 'krowy'. 57Z, 58Z i 60Z *χud'oba* to wszystkie zwierzęta domowe, a *m'arha* — krowy i w ogóle duże bydło rogate.

Uwagi ogólne

Nazwa *χudoba* występuje w zasadzie na całym terytorium gwar zachodnioukraińskich (AUM 334, a także KDA 144, HrN, HorR, HorT, HorO, HorS, JSH). W znaczeniu 'bydło, zwierzęta domowe' znana jeszcze tylko w pd. kaszubszczyźnie (BuSP).

Marha, *maržyna* — określenia najwyraźniej już ginące — to zapożyczenie z węgierskiego (a tu ze słc.?), na co wskazuje geografia i znaczenie (także *-h-* || *-ž-*; ŁMK, OLA 1972); w 56Ł *maršyna* fonetyką nawiązuje do wsch. słc. *marcha* 'lichy koń', także 'padlina' (SSJ, MachES) oraz pd. pol. *marcha*, *myrcha* 'lichc, marne zwierzę' (AJPP 181), por. *marszyna* 'padlina' BrSE. Wg OLA 1972 zapożyczenie to jest właściwe pd.-zach. gwarom ukraińskim, a także gwarom serbsko-chorwackim (*marha* występuje również na środkowym Zakarpaciu, *marž'ena* — na Huculszczyźnie, KDA 144, JSH). W znaczeniu 'liche, marne zwierzę' wyraz znany jest dialektom polskim wzdłuż granicy polsko-słowackiej, na pd. od N. Sącza i koło Zakopanego, a nawet w Cieszyńskiem (AJPP 180, 181).

Towar, *towaŕeta* w znaczeniu 'bydło rogate' występuje na północ od Karpat w śrdk. i wsch. części gwar zachodnioukraińskich (sporadycznie też nad Dniestrem — AUM 334, JGM), na wsch. Polesiu (TarSP), a także na pd.-wsch. Białorusi (DAB 293) i w gwarach południowowielkoruskich (OLA 1972).

62. Przeżuwa 3 sg (krowa, owca) — ukr. пережовує (корова, вівця). — A 177, B 437, AJDŁ 387, DzLAZ 91

Punkty dodatkowe

60a* Rybnik.

Zapisy

64Ł i 65Ł wg R. *Rumeže*: *-me^{a}-* 17R. *Rumegaje*: *-ji* 21R i 22R; nie zaznaczono akcentu w 68; *-y* 14V; *-m'y-* 16V. *Rumegat*: *pererum'egat'* 1aS. *Merynže*: nie zaznaczono akcentu 10.

Uwagi do poszczególnych punktów

70Ł *meryd'at wiuc'a*, *rumegat korova*; 2R *perež'uwat* jak zdrowa, *rum'ehat* jak chora; 14R „po pol. *żuj'é*".

Uwagi ogólne

Karpatyzm *rumegaty* (obejmuje m. in. Huculszczyznę — DzLAZ, JSH, Bojkowszczyznę — poza jej centrum, Łemkowszczyznę — oprócz pd.-zach. skrawka — AJDŁ) znany jest również w pn.-wsch. części gwary nadsańskiej (HrN, SD) oraz w gwarach naddniestrzańskich (HorR, HorT).

Forma *merynže* (wg SD także na wsch. od 46) w centralnej i pd.-zach. części Bojkowszczyzny nawiązuje do graniczących z nią gwar Zakarpacia (na Zakarpaciu występuje ona na pn.-zach. od rz. Borżawy — DzLAZ), AJDŁ notuje ją również na pd. od Piwnicznej i Krynicy. Poza Karpatami dwukrotnie zanotowano ją w pn. części gwary nadsańskiej (na pn.-zach. od Cieszanowa — HrN).

Oba te karpatyzmy—rumunizmy występują także w gwarach polskiego Podkarpacia, a także daleko na zachód na Śląsku (AJPP 184, MAGP 428, RiZR).

Określenie *żywjačku paše* jest powszechne w gwarze nadsańskiej (HrN).

63. Siara (pierwsze mleko krowy po ocieleniu) — ukr. молозиво. — A 345, B 146, C 114, AJDŁ 114, DzLAZ 171

Zapisy

56Ł, 64Ł, 67Ł według AJDŁ i R; 65Ł wg R. *Kurastra*: 56Ł AJDŁ *ku-*, R *ko-*; 64Ł AJDŁ *kurasta*, R *kur'astra*; 67Ł AJDŁ *ko-*, R *ku-*; 7 AJDŁ *kȯ-*, AGB *ku-*; 39 podkreślono *-h-*; 45 w obu formach nie zaznaczono akcentu.

Uwagi do poszczególnych punktów

13 *kur'astra* — starsza osoba; *š'ara* — mieli też mówić młodsi; 68 wszyscy; 18V *kuľ'aistra* — dawniejsze.

Uwagi ogólne

Kurastra — zapożyczenie z rumuńskiego (por. rum. *corastă*, *colastră*) — występuje w niektórych karpackich i bałkańskich dialektach słowiańskich oraz w sąsiadujących z tymi dialektami językach niesłowiańskich. W większości gwar Zakarpacia (tak jak w AGB) nazwa ta występuje w postaci *kurastra*, a tylko na wschód od Riki przeważa *kulastra* (w postaci *kulajstra* — między rzekami Rika i Terebla — DzLAZ 171). Również JSH notuje *kulastra*, *kułastra*. Zwarty obszar tworzy wyraz również na Łemkowszczyźnie (AJDŁ 114), we wsch. i środkowej Słowacji, a także na Morawach (PalNT, KlepTP). Poza tym wyjątkowo nazwę tę podaje HrN (na pn. od Cieszanowa), dla gwary naddniestrzańskiej notuje ją HorR i HorT. Por. RiZR.

Śara — to polonizm, zapewne także w wariancie *śira* (Klepikowa uważa występowanie tej nazwy w gwarach zach. Ukrainy za lokalizm, a nie za pożyczkę z polskiego KlepTP). Nazwa ta występuje też w gwarze nadsańskiej (HrN).

64. Wełna z dorosłej owcy — ukr. овеча шерсть. — A 178a, B 74, AUM 176, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Vowna*: nie zaznaczono akcentu 68Ł, 4R; *w'owna* || *ᵘw'owna* 10R. *Runo*: *r'uno v'o̯uny* 8; *r'una v'o̯uny* 9; *r'uno w'o̯uny* 60.

Uwagi do poszczególnych punktów

68Ł informator niepewny; 62 *dvi r'una* (!); 2V *zń'ał ịem iz v'ivc'i*; 13V *r'uno z v'iục'i*; 18V *ịa n'yńi znał z ov'ec' št'yry r'una*; 57Z, 58Z i 60Z *r'uno* z jednej owcy, po ścięciu, zaś *v'o̯una* — czesana; 1S *r'uno* — wełna z jednej owcy.

Uwagi ogólne

Nazwa *runo* w AGB tworzy zwarty obszar ograniczony od zach. i pn. i nawiązuje bezpośrednio do gwar Zakarpacia (AUM 292). Nazwa ta występuje też na zach. Polesiu i pd. Wołyniu, nie zna jej natomiast gwara nadsańska (AUM, HorO, HorS, HrN).

Nazwa *wowna* występuje samodzielnie w szerokim pasie na pn. od gwary bojkowskiej (AUM).

W gwarach naddniestrzańskich, na Huculszczyźnie oraz we wsch. części gwar zachodnioukraińskich nazwy *runo* i *wowna* są pomieszane (AUM).

65. Wełna z jagnięcia — ukr. ягняча шерсть. — A 178b, B 175, B 176, DzLAZ

Zapisy

Runo: *mal'ęike r'uno* 13; *r'uno jahń'ačkŷ* 44. *Jahńačka*: *-č-* 41, *-č'-* 1S, 4S, 5S.

Uwagi ogólne

Runo i *wowna* mają taki sam zasięg, jak w znaczeniu 'wełna z dorosłej owcy'.

Jahńačka jest prawdopodobnie lokalizmem.

Odpowiedzi na to pytanie zanotowano tylko w niewielu punktach. Częściowo tłumaczy się to tym, że AJDŁ nie ma materiału w tym zakresie, a w latach 1974—75, gdy zbierano materiały uzupełniające na zachodzie i pn.-zach. obszaru AGB, tradycje pasterskie wyginęły i wyraz został, być może, zapomniany.

66. Knur (nie kastrowany samiec świni) — ukr. кнур. — A 185, AUM 195, DzLAZ 88

Punkty dodatkowe

65 a* Hrebenów; 1aV Lipa, 10aV Łopianka, 12aV Lipowica.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Knur*: *knyr*, *do knur'a* 2R, *knor* 18. *K'ornas*: *-os* 13R, *-az*^{s} 62, 65, *k'yrnós* 14R. G sg *k'ornaza* 6, 7, 8, 10; G sg *k'ornoza* 13R; G sg *k'ornasa* 4 (G sg nie zmapowano). *K''ernós*: *-us* 1R.

Uwagi do poszczególnych punktów

13R *k'ornos* starzy.

Uwagi ogólne

Kornaz, *kornos*, *knoroz* itp. to formy starsze, znane od XV w., zaś *knur* — młodsza (znana od XVIII w.; SłSE, VasmES), polegająca na skróceniu i przekształceniu pierwotnego **kъnorzъ* SłSE.

W gwarze nadsańskiej poza *knur* występuje polonizm *kernos* — *kernos* (*kirnis*, także *kerdal*; HrN, SD). Wg SD na reszcie obszaru gwar zachodnioukr. prawie wyłącznie panuje *knur* (tak też TarSP, HorS, *knyr* ŁysPol).

W gwarach huculskich obok *knoroz* i *gnur* (*knuŕ*) zanotowano *huk'ać* (JSH).

Na Zakarpaciu radzieckim samiec świni to przeważnie *kond'a*, bądź *gond'a* (hungaryzm), tylko w zach. części DzLAZ jest *kornas*, *kn'oroz* i *k'ornoz*. *Knuŕ* i *kńuŕ* zajmują stosunkowo niewielki obszar w pd.-wsch. części Zakarpacia (DzLAZ).

SD w p. 55 notuje *pac'uk*; wyraz ten w zapisach SD jako nazwa knura występuje jeszcze na pd.-zach. od Kołomyi.

67. Wieprz (kastrowany samiec świni) — ukr. кабан. — A 184, C 121, DzLAZ, AUM

Punkty dodatkowe

10aV Łopianka, 12aV Lipowica.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R.

Uwagi do poszczególnych punktów

13R i 16R *paćuk* — „starsi tak mawiali" (13R też na lochę).

Uwagi ogólne

Nazwa *paćuk* poza centralną Bojkowszczyzną i pograniczem bojkowsko-nadsańskim występuje również na pd.-wsch. od Iwano-Frankowska (SD), w gwarach naddniestrzańskich (HorT, HorR), południowowołyńskich (HorS), a wyjątkowo w pd.-zach. części gwary nadsańskiej (HrN).

Forma *wepryk* dominuje w gwarze nadsańskiej (HrN), znana jest również w gwarach łemkowskich (RiŚŁ), na Polesiu (TarSP, HorO).

Forma *weper* występuje też w dialekcie Łemków (RiŚŁ), na Polesiu (TarSP), na Huculszczyźnie (JSH).

68. Szczecina — ukr. щетина. — A 187, B 73, C 57, DzLAZ, KDA 39

Punkty dodatkowe

47aZ Polana, 50aZ Pidpołozie.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. Punkty „aZ" wg KDA. W KDA 39 mapowano znaczenie wyrazu *četyna*. Fonetyka nazwy *serść* zostanie przedstawiona oddzielnie. *Ščetyna*: nie zaznaczono akcentu 46 i 58.

Uwagi do poszczególnych punktów

17R *šči̯t, šči̯tyn'a* — tylko na dziku; 5 i 61 *(š)četyna* itp. — na dziku; 16 i 17 *syrść* — podkreślono; 18 *syrść* na karku; 34 *čytyna* — zapis w nawiasie. 70 *šers'k na dyc'i.*

Uwagi ogólne

Nazwa *serść* nawiązuje do gwary nadsańskiej (tu w postaci: *serść, šerść*), w której występuje prawie wyłącznie (poza dwoma punktami w centralnej części — HrN). Notowana jest też na Łemkowszczyźnie (AJPP 193), na Huculszczyźnie (JSH).

Wyraz *ščetyna* powtarza się też na środkowej Łemkowszczyźnie (RiŚŁ). Wariant *čytyna* w znaczeniu 'sierść u świni' występuje na Huculszczyźnie i Bukowinie oraz sporadycznie w okolicach Stryja i u źródeł Riki na Zakarpaciu (KDA 39, w JSH — brak); w znaczeniu 'gałęzie z igłami' znany jest on na Łemkowszczyźnie (AJDŁ 169), pn. Zakarpaciu i pn.-wsch. Bojkowszczyźnie (KDA 39), w gwarze naddniestrzańskiej (HorT).

69. Żrebię — ukr. лоша. — A 188, C 58, T 16, AJDŁ 101 i 102, DzLAZ

Zapisy

56Ł wg AJDŁ i R, 61Ł wg R. *Łoša*: nie zaznaczono akcentu 10, 40 i 42; *ł-* 37; *-e* 48. *Žerebi̯a*: *žyry-* 49Ł, 54Ł, 63Ł, 64Ł, 66Ł, 5R; *-b'a* 4, 6, 8, 25; 7 AJDŁ *žỳrybi̯'a*, AGB *žerėb'a*; *žėrė-* 54Ł; *žỳrỳ-* 63Ł i 5R. *Žerebl'a*: *žyry-* 47Ł; *žė-* 13R, *žeʸreʸbl'a* w punktach „Z". *Žerebi̯e*: *žėrebʲ'e* 19R; *žỳ-* 20R; *žerbʲ'e* 22R; *žereb'e* 27. Jednym znakiem zmapowano *žărybi̯'a* || *že-* 61Ł.

Uwagi do poszczególnych punktów

58Ł *hača* — wyraz znany, ale nie używany. 1Z i 21Z *łoša* częściej, 37Z *hača* częściej, 47Z *łoša* i *čikuu̯* częściej.

Uwagi ogólne

Łoša i jego formy sufiksalne nawiązują do pn.-wsch. części gwary nadsańskiej (HrN) oraz do gwar pd. Polesia (TarSP) i pd. Wołynia (HorS). Notowane jest również na Zakarpaciu (często obocznie z *žerebla, hača* czy też z węgierską pożyczką *čikuv, čikôvl'a* — DzLP s. 36—37). Występuje sporadycznie także w gwarach polskich, sąsiadujących z terytorium ukraińskim, jako *łošę* (MAGP 40).

Žerebja tworzy zwarty obszar na pograniczu bojkowsko-nadsańskim i bojkowsko-łemkowskim i obejmuje pd.-zach. część gwary nadsańskiej

(HrN, SD) oraz zach. część gwary łemkowskiej (AJDŁ 101). Formę tę notuje też TarSP w gwarach poleskich. W gwarach polskich wyraz *źrebię* występuje w różnych odmianach fonetycznych i morfologicznych (MAGP 40, AJPP 178).

Hača (słowacyzm, por. StSJS 479) częste jest w centralnej części Łemkowszczyzny (AJDŁ 102, RiŚŁ) oraz we wschodnich gwarach na Słowacji (ASJ) i w sąsiadujących z nimi gwarach Zakarpacia (DzLP). W okolicach Nowego Targu i Nowego Sącza nazwa ta występuje także w gwarach polskich (w postaci: *χoća, χoćontko, χoćûrek*). DzLP za Świencickim podaje *h'ača* 'źrebię', 'mały koń' w 42a*.

Granica przejścia *-'a* w *-'e* w omawianych wyrazach w porównaniu z granicą podaną w StSJS (za J. Rudnickim i S. Hrabcem) przesunięta jest nieco na pd.-wsch.

70. Jeleń *Cervus elaphus* — ukr. олень. — A 355, C 120, T 19, AJDŁ 131 i 134, DzLAZ

Zapisy

56Ł, 61Ł, 64Ł, 65Ł, 67Ł, 68Ł wg AJDŁ i R. Mapa przedstawia nagłos i wygłos wyrazu; fonetyka śródgłosu zostanie przedstawiona oddzielnie. *Jeleń*: *-n'* 63Ł; *-ń* i *-n* w zapisach od różnych osób 12; 42 *-n* zapewne pomyłka, por. *jačmiń, k'opiń, jord'ań*. *Vołeń*: 1 AJDŁ *wó-*, AGB *vó-*. Nie zmapowano *v'ołýń* — *„dextoś"* 29.

Uwagi do poszczególnych punktów

61 *'ołeń* — najstarszy, inni: *'ol'iń*.

Uwagi ogólne

Polonizm z *je-* występuje wyłącznie na pograniczu bojkowsko-łemkowsko-nadsańskim, nawiązując bezpośrednio do gwary nadsańskiej, gdzie *je-* jest bezwyjątkowe (HrN) i do gwar łemkowskich.

71. Kret *Talpa europaea* — ukr. кріт — A 357, B 230, C 121, AJDŁ 139, DzLAZ 13

Punkty dodatkowe

12aV Lipowica.

Zapisy

56Ł, 64Ł, 67Ł, 68Ł, 70Ł wg R. Fonetyka form **krɔtina, *krɔtica* zostanie przedstawiona oddzielnie.

Uwagi ogólne

Formy z sufiksem -**ina* obejmują również całe Zakarpacie oraz gwarę huculską (DzLAZ, JSH).

Formy z sufiksem -**ica* nawiązują do gwary środkowej Łemkowszczyzny (AJDŁ, RiŚŁ) i wsch. gwar słowackich (ASJ).

Formy *kret* i nieliczne przestawione *kert* nawiązują do gwary nadsańskiej (tu wyłącznie *kret* — HrN) i dalej do gwar polskich. Nazwa *kret* notowana jest również na Łemkowszczyźnie (AJDŁ, RiŚŁ) oraz w Tarnopolskiem (HorT).

Sporadycznie występująca w AGB nazwa *pittička* ma swe odpowiedniki również w gwarach wschodniosłowackich (w kwadracie Bardějov — Stropkov — Prešov — Vranov, w postaci *točka* — ASJ), w pd.-wsch. części Polesia (*t'očka* itp. TarSP); nazwę *t'očka* notuje też WerŁ na określenie 'nornicy' (por. tu także kaszubskie *tocz(c)k* 'kret'). Z określeniem tym wiąże się też *p'ittoka* 'kretowisko' (obok *kert'ica*) w Svetlicach (punkt 1aS — nazwa nie zmapowana).

72. Kretowisko — ukr. кротовина. — A 358, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. **Krъt-* z suf. *-yna*: *-ŷna* 66, 24Z, 54Z, z suf. *-ovyna*: pl *-ovyny* 61Ł, *-óv'yna* 19R, *-uv'yna* 28a, *-'evyna* || *-'ovysku* 20R; z suf. *-ovyńa*: *-ov'ińa* 21R; z suf. *-ovysko*: *-ovïsku* 64Ł, *-'ovyskó* 70Ł, 4R i 16R. *Kupyna*: *kó-* 4R.

Nie zmapowano *k'upa hl'ŷny* 46, *pitt'oka* i *kert'ica* 1aS.

Uwagi do poszczególnych punktów

68Ł „po polsku *karćina*"; 26 „polonizm!"; 64 zapis podkreślony; 67 *kup'yna — jak zaroste travoų.*

Uwagi ogólne

Nazwy z rdzeniem **krъt-* występują również na całym obszarze gwary nadsańskiej (z sufiksami: *-ovina*, *-ovisko*, *-üwka* — HrN). Znane są też w gwarach łemkowskich (*kertyčowyna* — RiŚŁ) i w Tarnopolskiem (*kretov'yńi* — HorT).

Nazwa *kupyna* powtarza się na pn.-wsch. skraju gwary nadsańskiej (HrN), w gwarze naddniestrzańskiej (HorR), na zach. Polesiu (HorO). Podobnie na Łemkowszczyźnie notowano *kupa*, *kupka*, *kupynka* (R).

73—74. Dzięcioł *Picus* — ukr. дятел (73. Dzięcioł *Picus*; 74. *Żowna* — fonetyka wyrazu). — A 370, B 247, C 125, AUM 70, DzLAZ 127

Punkty dodatkowe

4aV Mizuń, 12aV Lipowica.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. Nie zmapowano *ž'eluć* 18R i *kuw'al* 20R — obie informacje niepewne.

Uwagi do poszczególnych punktów

1R *ž'oun̯a* — inny ptak; 3R czerwony; 17R *ž'owna* — młodszy informator, *žoun̯a* — starszy; 44 *čorna i sorok'ata*; 47 *žon'a* — częściej; 69 *žoun̯'a* — dawniej; 2V *doub'ak* || (rzadziej) *žoun̯'a*; 6V *d'atel'* — starsi, *žoun̯'a* — młodsi.

Uwagi ogólne

Žowna występuje w zasadzie tylko na ograniczonym obszarze: na Bojkowszczyźnie, w pn.-zach. części Zakarpacia, na pn. od Użhorodu, w pd.-zach. i pn.-wsch. części gwary nadsańskiej, na Huculszczyźnie, na środkowej Łemkowszczyźnie (AUM 337, KDA 15, Zakrewska DM III 68—72, DzLAZ 127, HrN, JSH, RiŚŁ). Ponadto jest ona notowana na zach. Polesiu (HorO), w Tarnopolskiem (HorT), na pd. Wołyniu (HorS).

Nazwy *ženžoł* itp. i *d'atel* (*dejatel*), występujące na pograniczu bojkowsko-łemkowsko-nadsańskim, nawiązują do centralnego obszaru gwary nadsańskiej (HrN). Warianty morfologiczne nazwy *d'atel* powtarzają się na Wołyniu i Polesiu oraz na terenach na wsch. od Seretu (AUM 337); zwarty zasięg tworzą one również na większości obszaru Zakarpacia (DzLAZ 127).

Pozostałe nazwy zdarzają się rzadko i określenia im pokrewne często istnieją w różnych mniej lub bardziej odległych gwarach: *kowtačka* tworzy zwarty zasięg w pd.-zach. części Zaleszczyckiego (DZal), *dowbač* — w pn.-wsch. części Zaleszczyckiego (DZal), a także nad Dniestrem i na pn. Huculszczyźnie (AUM 337); wyraz *kluderewo* ma swój odpowiednik w serbskim (*klujdrvo* — BuSP).

75. Skowronek *Alauda arvensis* — ukr. жайворонок. — A 372, B 249, C 126, DzLAZ

Zapisy

46Ł wg SD, inne punkty „Ł" wg R. Fonetyka wyrazu *žavoronok* — zob. mapa 76. Nie zmapowano *skavron* 2R (niepewne), *šk'ovranok* 1S, *škovr'anok* 3S, *putpól'uť'ka* 4S.

Uwagi do poszczególnych punktów

63 z ociąganiem.

Uwagi ogólne

Žavoronok, *žajvoronok* itp. to określenia właściwe językom ruskim (BuSP). Przedrostki *ža-*, *žaj-* uważane są za dźwiękonaśladowcze (VasmES, ESRJ). Wielość odmian fonetycznych można tłumaczyć niejasną etymologią. Nazwa ta występuje m. in. w pd. i pn.-wsch. części gwary nadsańskiej (HrN); notowana jest również na środkowej Łemkowszczyźnie (RiŚŁ), na pd. Wołyniu (HorS), a także na Huculszczyźnie (JSH). W SD panuje ona (poza jednym punktem) wyłącznie.

Nazwa *skovronek* itp. nawiązująca do centralnego obszaru gwary nadsańskiej (HrN) jest tu zapewne polonizmem (wyraz występuje głównie w grupie polsko-pomorskiej i łużyckiej — BuSP). Notuje ją także SD dla 46Ł i RiŚŁ (choć od informatora Polaka). *Šk'ovranok* 1S i *škovr'anok* 3S mają fonetykę słowacką (nazwy nie mapowane).

W okolicach Turki zmapowano kilka przezwisk tego ptaka. Przede wszystkim jest to *molybih* o przejrzystej etymologii (przekręcony raz na *mylybuχ*).

76. *Žajworonok* m i *žaworonka* f — skowronek (ukr. жайворонок) — fonetyka wyrazu. — A 372, B 249, C 126, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Ž'a-* 61Ł; *ž'avróŋka* || *ž'avᵒroŋka* 68Ł; *-yk* 21R i 12; *ž'yvrunuk* 50; *ž'avórónók* 1S.

77. Bocian *Ciconia ciconia* — ukr. чорногуз. — A 377, B 493, AUM 69, DzLAZ 128

Punkty dodatkowe

20b* Lenina Wielka, 61a* Jamielnica.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R; 37 i 62 wg OSB. *Buśko*: nie zaznaczono akcentu 68. *Bocan* i *boćan* — zapisy w pl: 14R *bocan'ý*, 15R *b'oćaneʸ*.

Uwagi do poszczególnych punktów

13R *b'oćan* — starsi; 2 i 5 *b'oćan* — wyraz podkreślony; 68 baba: *b'ušok*, chłopi: *buśko*.

Uwagi ogólne

Nazwy z rdzeniem **bus-* w gwarach ukraińskich tworzą zwarty zasięg na pd. od pasa Chełm — Łuck — Dubno — Szepetówka, obejmując gwary bojkowskie (po Bystrzycę Nadwórniańską na wschód) oraz m. in. Zakarpacie, a także centralną i wschodnią część gwary nadsańskiej i gwary naddniestrzańskie (AUM 339, DzLAZ, HrN, HorT, HorR). HorO notuje je również na Polesiu; na Łemkowszczyźnie *buśko* obok *bocan* ma RiŚŁ.

Polonizm — słowacyzm (w gwarach wschodniosłowackich z jęz. polskiego — DzLP) *boćan — bocan* poza pograniczem bojkowsko-łemkowskim występuje też na śrdk. Łemkowszczyźnie (RiŚŁ), w pn.-zach. części DzLAZ i w zachodniej części gwary nadsańskiej (HrN), a ponadto na Wołyniu (AUM 339, HorS) i koło Odessy.

Szczegóły, a także inne nazwy bociana (m. in. *čornohuz*) przedstawia AUM 339.

78. Nietoperz *Chiroptera* — ukr. кажан. — A 378, C 128, AJDŁ 152, AUM (mapa 336), DzLAZ 12

Punkty dodatkowe

65a* Kamionka; 4aV Mizuń, 8aV Gerynia, 10aV Grabów, 12aV Lipowica, 14aV Lolin.

Zapisy

56Ł, 64Ł, 67Ł, 68Ł wg AJDŁ i R. Fonetyka wyrazu *pyrhač* itp. zostanie przedstawiona oddzielnie. 1 przy *-χ-* w śródgłosie znak zapytania; 61 jeden informator *l'yłyk*, najstarszy — *łyl'yk*.

Uwagi do poszczególnych punktów

64Ł (wg AJDŁ) *pyrhač* — zapis ze znakiem zapytania; 1 robi się z myszy, która zjadła święcone na Wielkanoc; 7 drugi informator — *čypyrh'ač*; 21 mają go jeść przed ślubem, aby małżeństwo w jednym roku umierało; 35 i 39 po zapisie wykrzyknik.

Uwagi ogólne

Poza Bojkowszczyzną śrdk. i zach. oraz Łemkowszczyzną *perhač* występuje również na zach. Zakarpaciu (AUM, DzLAZ) i wsch. Słowacji (DzLP; wg DzLP nazwa ta znana jest również w gwarze nadsańskiej, lecz HrN jej nie notuje), w gwarze zachodnionaddniestrzańskiej (DzLP) oraz w okolicach Krosna (tu także notuje ją AJPP 216). ParBoj notuje

tę nazwę dwukrotnie na wsch. od Świcy, a w SD występuje ona też w 13V (obocznie z *nidoχpir*).

Nazwa *čypyrhač* występuje wyłącznie we wsch. części Łemkowszczyzny i na pograniczu łemkowsko-bojkowskim (AJDŁ). Jej zasięg na pn.-wsch. jest nieco dalszy niż pokazano w StSJS. We wsch. Słowacji AUM 336 notuje *myšp'erhač*.

Nazwy z rdzeniem *gac-* występujące na pograniczu łemkowsko-nadsańskim, nawiązują do gwary nadsańskiej (w HrN wyłączne) i gwar polskich Podkarpacia (między Sanem i Dunajcem jest *gacek*, AJPP 216).

Nazwa *łyłyk* występuje również w gwarach naddniestrzańskich (po Seret — AUM 336, HorR, HorT), w zakarpackich (w dorzeczu Latoricy i w Mukaczewskiem z akcentem paroksytonicznym, na Zakarpaciu wsch. — z oksytonicznym, DzLAZ), w gwarach huculskich (JSH). Sporadycznie notuje ją też TarSP na Polesiu.

Szczegółowo nazwy nietoperza przedstawia na podstawie materiałów AUM D. Bandriwski (Nazwy kažana v zachidnych hovorach ukrajins'koji movy, DM V, 3—8).

79. Giez (bąk) ***Tabanus bovinus*** — ukr. овід. — A 382, C 131, T 21, DzLAZ

Zapisy

Punkty „Ł" wg R. *Ovad*: *ó-*, *vó-*, *wó-* 4R, 7R, 14R, 1, 8, 9 i punkty „S".

Uwagi do poszczególnych punktów

67Ł *b'oŋk* — *śire*, *^{w}'ovat* — 'żółty'; 3R „po polsku — *boŋki*"; 6 *^{w}'ovat* — mniejsze, *bómb'ar* — giez.

Uwagi ogólne

Polonizm *bąk*, *boŋk* itp. jest powszechny w gwarze nadsańskiej (HrN); w postaci *bomko* nazwa ta występuje w gwarze naddniestrzańskiej (HorR, HorT) oraz w gwarze południowowołyńskiej (HorS).

80. Biedronka ***Coccinella septempunctata*** — ukr. сонечко. — A 387, C 133, DzLAZ, KDA 30

Punkty dodatkowe

35a* Busowisko, 36a* Zdzianna, 37b* Jawora, 38a* Wołcze, 39a* Jabłonka, 57a* Nahujowice; 8aV Gerynia, 11aV Grabów, 12aV Lipowica, 14aV Lolin; 18aZ Kostryna, 37aZ Dubrynycz, 37bZ Turyca, 37cZ Poroszkowo, 47aZ Polana, 50aZ Pidpołozie.

Zapisy

Punkty „Ł" wg R; punkty „a—cZ" wg KDA. *Vorožyl'a*: *ᵛuro-* || *(ᵛ)óró-* 56Ł; *voró-* 6; *vóró-* 7. *Voroška*: *ʷór-* 67Ł; *vór-* 65Ł i 70Ł. *Zazulka*: *zaz'uĺka* || *zaz'uńka* 21R; 11V ParBoj *zaz'ulka*, KDA *kozulka*. *Kozul'ka*: 14aV ParBoj *ku-*, KDA *ko-*. Znakiem dla *maruŋka* zmapowano 2V *mar'uńka* i 6V *mor'uńka*, znakiem dla *zozul'ka* — 10V *pol'ova zoz'ulka* i 13V *zuz'ulka*. Nie zmapowano: *mar'uŋka* we wsi Ruskie (na zach. od 14 — informacja z p. 16—17), *babr'uŋka* 5S.

Uwagi do poszczególnych punktów

13 *mar'yśka* — dzieci.

Uwagi ogólne

Warianty morfologiczne nazwy *bobruna* notowane są też w kilku punktach Zakarpacia oraz wyjątkowo tylko w dwu punktach na pn.-wsch. od 69 (na prawym brzegu Stryja — KDA).

Występująca na pograniczu łemkowsko-bojkowskim *worožyla* notowana jest z jednej strony na środkowej Łemkowszczyźnie (RiŚŁ), z drugiej zaś — w gwarach huculskich i na Bukowinie (KDA).

Nazwa *zazulka* nawiązuje do gwary nadsańskiej (HrN) i gwar naddniestrzańskich (HorR, HorT; KDA notuje ją w dorzeczu Dniestru na wsch. od Sambora); występuje ona również na wschód od terenów objętych AGB, tj. w gwarach huculskich, obocznie z nazwami *kozulka*, *kuzulka* (ParBoj, KDA).

Nazwa *zołota muška* jest prawdopodobnie lokalizmem, gdyż występuje tylko w kilku punktach na środkowej Bojkowszczyźnie i na sąsiadujących z nią terenach Zakarpacia (KDA).

III. ZAKOŃCZENIE

Niniejszy tom Atlasu to tom leksykalny, obejmujący głównie słownictwo związane z domem mieszkalnym, gospodarstwem, narzędziami, a częściowo też z florą i fauną; ta niejednorodność spowodowana została omówionymi wyżej zmianami koncepcji Atlasu i napiętym harmonogramem prac.

W tomie zwraca uwagę leksyka, obejmująca samą tylko gwarę Bojków lub tylko część obszaru bojkowskiego, czasem po obu stronach Karpat (por. niżej o wyrazach spotykanych także na Zakarpaciu), jak np. *jahńačka* 65, na środkowej i wschodniej Bojkowszczyźnie zapewne *pidtoka* 46, *šćetovyna* 68, na środkowej i zachodniej Bojkowszczyźnie *matačyna* 47, *tenderyća* 54 (na Zakarpaciu w innych wariantach), na zachodniej Bojkowszczyźnie *pryśpa* (z *-ś-*) 2, może też *weper* (powtarza się i na innych terenach, ale tu to chyba lokalizm) 67.

Z drugiej strony interesująca jest leksyka obejmująca prócz gwar bojkowskich lub ich części również i inne obszary. I tak Łemkowszczyznę (całą lub tylko wschodnią) obejmują wyrazy: *(o)bojisko — bojišče* 18, *walbija* 22, *bodenka* 22 (też na Zakarpaciu), *hładylnyća* 35, *wiś* 46, *bahr — bahro* 48, *obertyl — obertyń* 50, *jarec* (też na Zakarpaciu) 56, *žerebja* 69, *bocan — boćan* 77, *čypyrhač* 78, *worožyla* 80.

Na Huculszczyźnie znane są wyrazy: *niž* (też w gwarach naddniestrzańskich i in.) 39, *kyrtyna* itp. 71, *kuzulka* 80. Na Zakarpaciu spotykamy również wyrazy: *mist — pomist* 3, *bodenka* 22, *maślanka* 26, *peredne* (*dowhe*) *želizo* 39, *tenderyća* i jej warianty 54, *krompli* 55, *ripa* 55, *buli* 55, 3 sg *merynže* 62, *kyrtyna* itp. 71, *zołota muška* 80. W gwarze nadsańskiej powtarzają się: *kartofli* 55, *serść* 68, *jeleń* 70, *kret* 71, *gac* itp. 78. Szereg wyrazów nawiązuje do gwar naddniestrzańskich (zwykle obejmują one także i inne tereny, zwłaszcza zaś gwarę nadsańską), np. *špryχy* 49, *bulby* 55.

Część izoleks dzieli obszar gwar bojkowskich odcinając (w różny zresztą sposób) południowo-zachodni skrawek od reszty gwar ukraińskich, jak w przypadku *čeresło* 39, *hołowka — hołowa* 47, *bahr(o)* 48, *pawuz* 51, *wepryk* 67.

Na niektórych mapach widać wyraźnie, że pewne wyrazy obejmują tylko tereny górskie, często po obu stronach głównego grzbietu Karpat:

χyža 1, *ławky* 2, *spuza* 'popiół' 17, *woronka* 25, *koryto* 30, *sklanka* 31, zapewne także *pid* 5; należą tu też liczne hungaryzmy i rumunizmy.

Komentarz zwraca też uwagę na paralele i związki istniejące pomiędzy leksyką górskich partii AGB i północnego skraju gwary nadsańskiej, z okolic Cieszanowa i Lubaczowa. Spotykamy tu — tzn. z jednej strony w trudno dostępnych dawniej górach, a z drugiej w jeszcze bardziej odciętych kiedyś od świata puszczach i błotach — leksykę, której próżno by szukać na szlaku ciągłych migracji wiodących przez Bramę Przemyską: *carok* 20, 3 sg *merynže* 62, *kurastra* 63, *łoša* 69, *kupyna* 72.

Wyraźnie wydziela się też pogranicze łemkowsko-bojkowskie między Osławą i Solinką, i to nie tylko jako teren przejściowy, nie tylko jako teren obfitujący w zapożyczenia polskie i słowackie, ale także jako obszar z własnymi wyrazami i formami, por. *bylnyk* 40, *kluky* 53, może też *pidymńa* 11, *katulka* 29; tu zwłaszcza widać, jak potrzebne było uwzględnienie w szerokim zakresie wschodniej części AJDŁ i zebranie materiałów uzupełniających (por. też J. Rieger, D. Mierzejewska, T. Pluskota, Z leksyki i słowotwórstwa pogranicza łemkowsko-bojkowskiego, w zbiorze: Języki i literatury wschodniosłowiańskie. Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej, Łódź 1976, s. 21—28).

Niewątpliwie dalsze materiały i dalsze badania uściślą pokazane wyżej zasięgi i nawiązania, niektóre z nich zmienią, niektóre uzupełnią, ale ogólny obraz nie ulegnie zapewne większym zmianom.

*

Liczną grupę wyrazów przedstawionych w niniejszym tomie stanowią zapożyczenia. Polonizmy docierały tu zarówno pośrednio, poprzez gwarę łemkowską czy nadsańską, gdzie wpływy polskie były jeszcze silniejsze, jak też bezpośrednio z miasteczek, miast i ze wsi polskich (lub mieszanych) z okolic Sanoka, Leska, Sambora: na mapach wyraźnie widać zagęszczenie wyrazów przejętych z polszczyzny na północnym zachodzie obszaru AGB i „języki" z zapożyczeniami idące odwiecznymi szlakami komunikacyjnymi, tj. wzdłuż większych rzek. Słowacyzmy szerzyły się głównie poprzez gwary łemkowskie po obu stronach Karpat; trzeba także pamiętać, że przez wiele lat ziemie zamieszkałe przez Słowaków, Łemków i Bojków wchodziły w skład monarchii austro-węgierskiej i kontakty pomiędzy mieszkańcami północnej i południowej strony głównego grzbietu górskiego były — przynajmniej wzdłuż dróg (a od końca XIX wieku także wzdłuż linii kolejowych) — żywe. Hungaryzmy docierały tu głównie poprzez ukraińskie gwary Zakarpacia, tam zaś miały swe źródło tak w skupiskach ludności węgierskiej, jak i we wspomnianej wyżej przynależności państwowej do Węgier wraz z wszystkimi jej skutkami. Wreszcie rumunizmy szerzyły się z południowego wschodu, głównie z gwar huculskich, znacznie silniej wystawionych na wpływy języka

rumuńskiego (wskutek bezpośredniego sąsiedztwa i wskutek wpływów idących od przemieszanej z Rumunami ukraińskiej ludności Bukowiny, Mołdawii, Besarabii); część z tych zapożyczeń należy przypisać niewątpliwie wpływom wcześniejszym, związanym zapewne ze znanymi migracjami pasterskimi: świadczą o tym zwarte obszary charakteryzujące się wariantami zapożyczeń rumuńskich typu *jafyny — jafyry*, które to warianty powstały na gruncie języka rumuńskiego (w *jafyry* mamy rotacyzm), lub typu 3 sg *rumegat — merynže*. Przy wpływach szerzących się drogą pośrednią, „falami", takie oboczności nie mogłyby powstać; decydującym dowodem jest tu zwartość obszaru, a to stwierdza się właśnie dzięki ujęciu kartograficznemu.

Z wyrazów zapożyczonych wymienimy tu polonizmy — słowacyzmy: *pec* 12, *prypecok* 13, *zapec — zapecok* 14, *bocan — boćan* 77, może *zahołowok* 8. Polonizmy to *χałupa* 1, *posacka* 3, *tragar — dragar* 4, *hora* 5, *stryχ* 5, *barłih* 6—7, *pjec — pec* 12, *prypjecok* 13, *zapjecok* 14, *kułko* 27, *tłučku* 27, *necky* 30, *šklanka* 31, *kelišok* 32, *porcija* 32, *bijak — byjak* 40, *deržak* 41, *kłonyći* 44, *luśńi* 43, *skrent — skrut* 50, *śara — śira* 63, *jeleń* 70, *kret* 71, *žeńžoł* 73, *skowronek* 75, *bonk* itp. 79, może też *pidkulok* 45, *boriwky* 59. Słowacyzmy to *bahro* 48, *bandurky* 55, *jarec* 56, *hača* 69. Zapożyczenia z języka węgierskiego to *waliw — wałoweć* 22, *karyga* 24, *tenderyća — gengeryća* 54, *marha* 61. Zapożyczenia z języka rumuńskiego to *koćuba — kacyba* 16, *spuza* 17, *carok* 20, *walbija* 22, *jafyny — jafyry* 59, 3 sg *merynže* i *rumegat* 62, *kulastra — kurastra* 63; w przypadku zapożyczeń mających dwa warianty zwykle oba one zajmują osobne, zwarte obszary. Niekiedy konkurują ze sobą hungaryzmy i rumunizmy (*walbija* i *waliw* 22).

Polonizmy i słowacyzmy to nierzadko dawniejsze zapożyczenia w tych językach z niemieckiego. Wiele z hungaryzmów i rumunizmów to karpatyzmy; karpatyzmem jest też *watra* 'dno pieca' 10.

*

Ze zjawisk fonetycznych przedstawionych na mapach lub w komentarzach w niniejszym tomie marginesowo (niemniej jednak szeroko) wymienimy:

zwężenie samogłosek *e* i *o* w pozycji nieakcentowanej (wiele map) i związane z tym zjawisko hiperpoprawności zamiany *u* na *o* w tej pozycji: *kožiwka* 36, *χodoba* 61, *korastra* 63,

zmiana *'a* w *e* (*ė*, *i*): wiele map,

archaizm *TeleT* z **TelT*: *pelewnyk* 19,

protezę przed *o-*: *wobertyl — wobertyń* 50, *wołeń* 70, *wowad* 79,

rozwój **TŭlT*: *kolotowča — kołotiwča* 27, *žowna — žona* 74,

rozwój **TilT*: *wowna* 64,

rozwój **TirT*: *perhač* 78.

archaiczne stadia pośrednie przejścia *e* i *o* w *i* w zgłoskach zamkniętych: *püd*, 5, *püdnebja* 11, *walüw* 22, *wüś* 46,

archaizm *ы* (*ω*): *χыža* 1, *гыskal* 52, *jafыгы* 59,

przejście *o* w *i* w zgłoskach zamkniętych w grupach **TŭlT* i **TŏlT*: *kołotowča — kołotiwča* 27, *hołowka — holiwka* 47,

archaizm *ž*: *merynže* 62, *rumeže* 62, *žaworonok* 76,

nagłosowe *z-*: *zwin — zwono* 48,

miękkość spółgłosek szumiących: *χyža* 1, *kołotiwča* 27, *kačiwka* 29, *ručyći* 44, *lewči* 42, *lušńi* 43, *žaworonok — žaworonok* 76,

miękkość *ŕ* w grupie **TĭrT*: *peŕhač* 76,

miękkość wygłosowego *-ŕ*: *tragaŕ — gragaŕ* 4, *wepeŕ* 67,

miękkość wygłosowego *-c'*: *jareć* 56,

miękkość spółgłosek przed *i* z dawnego *o*: *pidłoha* 3, *pid* 5, *mist* 18, *pidkulky* 45, *pidtoka* 46,

miękkość spółgłosek przed *i* z dawnego *e*: *połomiń — połowiń* 15, *jačmiń* 56,

przejście *st'* w *ść*: *serść* 68,

stwardnienie *-ń*: *połowin* 15, *oleп* 70,

wymiana *ǵ — d'*: *diletka* 23,

wymiana *ќ — t'*: *ќik* 18,

zastępstwo *j* przez *l'*: *kojce — kolce* i *kojeć — kolic* 21, *šalky* 53, *žerebla* 69,

tzw. średnie *l* (*ļ*): *barļih* 7, *poļomiń — poļowiń* 15, *poļownyk — peļenyk* 19, *geļeta* 23, *koļopni* 58,

utrata *l* epentetycznego: *sklepjeńa* 11,

ubezdźwięcznienie spółgłosek w wygłosie: *pit* 5, *pawz*^{s} 51,

przejście *dn* w *nn*: *pinnebeńa* 11, *perenne* (*želizo*) 39,

przejście *nn* w *ln*: *hładylnyća* 35,

przejście *wn* w *mn*: *pełemnyk* 19,

przejście *mj* w *mń*: *sołomńanyk* 8, *pidymńa* 11, *mńadłyća* 34,

połączenie *ук — nk*: *woronka* 25, *bodenka* 26, *sklanka* 31, *peretyranka* 35, *hładanka* 35, *žaworonka* 76.

Stabilizację akcentu pokazują m. in. *połomiń* 15, *połownyk — pełewnyk* 19, *masnyčka* 26, *hołowa* 47, przy czym przy przejściu na paroksytonezę spotykamy tu też akcent inicjalny.

*

Ze zjawisk słowotwórczych należy wspomnieć oboczności sufiksów: *sklepliña — sklepysko* 11, *pidnebja — pidnebjeńa* 11, *(o)bojisko — bojišče* 18, *bodenka — bodenča* 26, *masnyća — masnyčka — masnyčyna — maślanka* 26, *łamanka — łamačka — łamalnyća* 34, *hładylnyća — hład'anka — wyhładka* 35, *peretyračka — peretyranka* 35, *wytyračka — wytyranka* 35, *kudyla — kudylka — kudylnyća — kudylanyk* 36, *bijak — byłyń — bylnyk* 40, *ci-*

pywno — cipyło — cipylńanka 41, *komana — komanka — komanyća* 57, *towar — towareta* 61, *marha — maržyna — maržeta* 61, *šćetyna — šćetowyna* 68, *łoša — łošak — łošuk* itp. 69, *kyrtyća — kyrtyna* itp. 71, *kyrt-yna/-owyna/-yńa/-yća/-iwka/-owysko* 72, *gac — gacok — gacko* 78. Pojedyncze przykłady oboczności sufiksów spotykamy w *dynyk — diwnyća* 28.

O leksykalizacji dawnych deminutiwów możemy mówić wówczas, gdy wyrazy te zajmują zwarty obszar lub gdy brak odpowiednich podstaw derywacyjnych (gdy występują pojedynczo, może mieć miejsce zdrobniałe określenie): *woronka* 25, *bodenka* itp. 26, *kužiwka* 36, *zwytok* 38, *hołowka* 47, *wepryk* 67.

Zwracają uwagę oboczności mające charakter fonetyczno-morfologiczny (różnego pochodzenia): *połomiń — połowiń* 15, *masnyća — masłyća* 26, *terlyća — ternyća* 33, *prasłyci — prasnyci* 37, *konopli — kołopni* 56.

Ze zjawisk na pograniczu słowotwórstwa i fleksji wymienimy różnice rodzaju wyrazów: *kojeć — kojce* 21, *pidkulok — pidkulka* 45, *bahor* (*bahr*) — *bahro — bahra* 48, *zwin — zwono* 48, *kukuruz — kukuruza* 54 i 60, *runo — runa* 64, *žajworonok — žaworonka* 76, a także *zahołowok — zahołowka* (jeden zapis) 8.

Problem fonetyczno-morfologiczny stanowi również typ N sg *hołow* 47.

АТЛАС БОЙКОВСКОГО ДИАЛЕКТА, Т. I

(Резюме)

Основной материал Лингвистического атласа бойковского диалекта собран Стефаном Грабецом под руководством Здзислава Штибера в 1937—1939 гг. Он состоит из записей, сделанных в 72 населенных пунктах по четырем программам, содержавшим: 500 вопросов (предварительный вопросник — 15 населенных пунктов), 600 вопросов (основной вопросник — 24 н. п.), 200 вопросов (сокращенный основной вопросник — 15 н. п.), 70 вопросов (дополнительный вопросник — 19 н. п.). Этот материал охватывает западную и центральную Бойковщину (за исключением лемковско-бойковского пограничья), причем к северу он показывает частично и надсанское и нагднестрянское пограничье. Поэтому в Атласе использованы показания восточной части лемковского атласа (в наш Атлас включено 25 пунктов AJDŁ), причем используются и записи З. Штибера не вошедшие в его атлас, и дополнительные записи собранные мною (отчасти с помощью Э. Вольнич-Павловской, Д. Межеевской и Т. Плюскоты) в 1974—1975 гг. Оказалось, что наши записи, сделанные в пунктах (или поблизости), исследованных раньше З. Штибером и С. Грабецом, не отличаются почти друг от друга: основная разница между ними — это более частое сегодня „уканье", т. е. более высокая артикуляция неударяемого *о*. Отсутствие расхождений понятно, так как исследования проводились среди остатков лемковского и бойковского населения, которое в подавляющей части вне дома не пользуется уже своим диалектом; иногда единственными информаторами были поляки, до войны двуязычные. Таким образом нами пополнены 7 пунктов лемковского атласа З. Штибера и исследованы 22 новых (по основному вопроснику 14, по сокращенному до 400 вопросов — 7 и до 200 вопросов — 7, по дополнительному — 1). Предвидятся дальнейшие исследования в этих пунктах.

Восточная Бойковщина и бойковско-гуцульское пограничье представлены на картах значительно скуднее, но все таки даже тот небольшой материал, извлеченный как с печатных источников (ParBoj, SD, KDA и другие), так и — прежде всего — рукописных: из бойковского словаря М. О. Онышкевича (OSB) и из карт и материалов второго тома Лингвистического атласа украинского языка (AUM — в Институте общественных наук АН УССР во Львове) и других (U) вносит много ценного и нового. Эти записи неравноценны — они сделаны как профессорами, так и студентами, но для указания лексических материалов они достаточны. Для фонетики современные (послевоенные) записи могут оказаться непригодными и потому, что они могут отражать изменившийся — по сравнению с записями С. Грабеца — диалект; эти изменения вызваны как взаимодействием местных говоров друг на друга, так и влиянием украинского литературного языка. Следует также помнить, что исследователи, записывающие диалект гражданским алфавитом, как правило не различают *l'* и *l*; *n'* и *ń*; *v*, *w* и *u̯*. По ука-

занным выше причинам данные словаря М. О. Онышкевича для центральной и западной Бойковщины используются только тогда, когда существенным образом пополняют показания записей С. Грабеца.

Для более выразительного показания ареалов в Атласе представлены данные 12 пунктов атласа говоров Закарпатья Й. О. Дзендзелевского (причем в эту сетку иногда вносятся данные карпатского атласа KDA или атласа венгерских заимствований П. М. Лизанца ŁMK) и 5 пунктов из восточной Словакии, записанные З. Гануделёвой. Мои выписи из диалектологических материалов Кафедры украинского языка и Кафедры общего и славянского языкознания Ужгородского государственного университета (U), сделанные в 1978 г., и полевые записи из семи сел восточной Словакии из 1979 г. в первый том Атласа по техническим причинам включаются в ограниченном количестве.

В комментариях мы воспользовались кроме того рукописными материалами С. Грабеца для атласа надсанского диалекта (HrN), рукописным словарем гуцульского диалекта Я. Янова (подготовляемым к печати нашим коллективом — JSH), моими полевыми записями из Лемковщины (R, RiŚŁ) и, конечно, многими печатными трудами.

В программе собирания материалов для AGB можно выделить следующие лексические группы вопросов: жилой дом и двор (около 65 вопросов), сельскохозяйственные инструменты (35), сельское хозяйство (15), животноводство и пастушеская терминология (30), растения (65), животные (70), еда (20), семья и степени родства (35), профессии (20), географическая терминология (50), время и атмосферные явления (35), разные (100). Среди „разных" мы найдем, между прочим, ответы на вопросы по фонетике и грамматике (хотя основные фонетические явления показывают ответы на „лексические" вопросы).

Первый том Атласа был подготовлен нашим авторским коллективом в течение 1974—1976 гг. В это время вырабатывалась концепция Атласа и постепенно расширялась территория, охватываемая Атласом: вместо первоначальных 69 пунктов появилось на картах 163 основных пункта и несколько дополнительных, проводились полевые исследования: мы собрали материалы в 29 пунктах Атласа и в 5 контрольных (в центральной части Лемковщины и в южной части надсанского диалекта). Все это способствовало совершенствованию Атласа, но одновременно повлияло и на не совсем последовательный отбор лексического материала первого тома.

В настоящем томе представлены прежде всего слова, связанные с жилым домом, домашним хозяйством, инструментами, а также растениями и животным миром. Эта лексика редко характеризует все бойковские говоры, выделяя их из окружающих говоров; чаще всего она или выделяет часть бойковской территории или — в большинстве случаев — связывает отдельные ареалы бойковского диалекта с соседними диалектами (слова, охватывающие всю территорию Атласа, будут показаны на фонетических картах). Наиболее рельефно выделяются заимствования. Из польского и словацкого языков заимствованы слова: *pec* 12, *prypecok* 13, *zapec — zapecok* 14, *bocan — boćan* 77, возможно *zahołowok* 8, из польского языка: *χałupa* 1, *posacka* 3, *tragar — dragar* 4, *hora* 5, *stryχ* 5, *barlih* 6—7, *pjec — ṕec* 12, *prypjecok* 13, *zapjecok* 14, *kulko* 27, *tłučku* 27, *necky* 30, *šklanka* 31, *ḱelišok* 32, *porcija* 32, *bijak — byjak* 40, *deržak* 41, *kłonyći* 44, *lušni* 43, *skrent — skrut* 50, *śara — sira* 63, *jeleń* 70, *kret* 71, *ǯeńǯoł* 73, *skowronek* 75, *bonk* 79, возможно *pidkulok* 45, *boriwky* 59, из словацкого языка: *bahro* 48, *bandurky* 55, *jarec* 56, *hača* 69. Заимствования из венгерского языка — это *waliw — waloweć* 22, *karyga* 24, *tenderyća — gengeryća* 54, *marha* 61. Из румынского языка взяты слова: *koćuba — kacyba* 16, *spuza* 17, *carok* 20, *walbija* 22, *jafyny — jafyry* 59, 3 sg *merynǯe* 62, 3 sg *rumegat* 62, *kulastra — kurastra* 63. В случае заимствований, имеющих

два варианта, они оба занимают, как правило, отдельные, сплошные территории. Иногда конкурируют заимствования из венгерского и румынского языков (*waliw — wałoweć — albija*). Часто венгерские и румынские заимствования это карпатизмы; из других карпатизмов назовем еще слово *watra* 10.

Среди заимствований из польского и словацкого языков нередко бывают и древние заимствования в эти языки из немецкого языка. Сильное польское влияние на диалект вызвано или воздействием лемковского и надсанского диалектов, в которых польские элементы представлены широко, или (в большей мере) связано с непосредственными контактами бойков с польским населением городов и деревень, особенно вблизи Санока, Леска, Самбора. На картах четко выделяется территория особенно сильного польского влияния на северо-западе и „языки" с заимствованиями вдоль старых путей сообщения — долин рек. Словацкое влияние в Закарпатье не требует комментариев — ведь и словаки, и украинцы жили там долгое время в рамках одной (венгерской) монархии; принадлежность всей территории, охватываемой Атласом, к одному государству: Австро-Венгрии (почти 100 с половиной лет) способствовало проникновению словацкого влияния и к северу от главного карпатского хребта. Венгерское влияние связано прежде всего с контактами закарпатских украинцев с венгерским населением в Закарпатье. Румынское влияние шло с юго-востока, из гуцульского диалекта, очень сильно подвергшегося этому влиянию, но часть заимствований появилась здесь несомненно раньше, повидимому в связи с известными пастушескими миграциями: свидетельствуют об этом сплошные ареалы отдельных вариантов заимствованных слов (вариантов, которые возникли на почве румынского языка, например, в случае вариантов с ротацизмом в *jafyny — jafyry*).

В лексике, представленной в настоящем томе, сравнительно мало локальных слов; здесь мы можем назвать на Бойковщине *jahńačka* 65, в центральной и восточной Бойковщине, по-видимому, *pidtoka* 46, *šćetowyna* 68, в центральной и западной Бойковщине *matačyna* 47, *tenderyća* 54, в западной Бойковщине *pryšpa* (с *-š-*) 2, по-видимому *weper* (хотя встречается и в других районах) 67. Большинство слов имеет свои соответствия в других диалектах; они часто охватывают бойковские говоры или их часть и какую-то часть соседнего диалекта (соседних диалектов), образуя сплошную территорию. Итак, лемковскую территорию (или только ее восточную часть) охватывают слова: *(o)bojisko — bojišče* 18, *walbija* 22, *bodenka* 22, *hładylnyća* 35, *wiš* 46, *bahr — bahro* 48, *obertyl — obertyń* 50, *jarec* 56, *žerebja* 69, *bocan — boćan* 77, *čypyrhač* 78, *worožyla* 80 (некоторые из этих слов можно встретить и в Закарпатье). На Гуцульщине известны слова: *niž* 39 (так же в надднестрянских и других говорах), *kyrtyna* 71, *kuzulka* 80. В Закарпатье существуют слова: *mist — pomist* 3, *bodenka* 22, *maślanka* 26, *peredne* (*dowhe*) *želizo* 39, *tenderyća — gengeryća — kyndyryća* 54, *krompli* 55, *ripa* 55, *buli* 55, 3 sg *merynže* 62, *kyrtyna* 71, *zolota muška* 80. В надсанском диалекте встречаем слова: *kartofli* 55, *serść* 68, *jeleń* 70, *kret* 71, *gac* 78. С территорией надднестрянских говоров территорию Атласа связывают многие слова; они обычно охватывают и другие районы, особенно надсанский диалект; ср. например: *špryχy* 49, *bulby* 55.

Часть изолекс разделяет бойковский диалект, „отрезывая" (по-разному) юго-западный клочок украинских диалектов, ср. *čereslo* 39, *hołowka — hołowa* 47, *bahr(o)* 48, *pawuz* 51, *wepryk* 67.

Некоторые карты показывают, как отдельные лексемы охватывают только горы (по обеим сторонам Карпат): *χyža* 1, *lawky* 2, *spuza* 17, *woronka* 25, *koryto* 30, *sklanka* 31 (и *pid* 5?); здесь принадлежат также многие венгерские и румынские заимствования.

В комментариях обращается внимание на слова, которые встречаются в Атласе в горах и потом довольно далеко в северной части надсанского диалекта,

вблизи Цешанова и Любачова. Следует отметить, что они бытуют с одной стороны в трудно доступных раньше горах, и с другой — в лесах и болотах; их нет в полосе постоянных миграций, ведущих по линии Перемышль — Львов: *carok* 20, 3 sg *merynže* 62, *kurastra* 63, *loša* 69, *kupyna* 72.

В Атласе четко выделяется лемковско-бойковское пограничье не только как переходная зона, не только как „язык" идущих с севера вдоль по долинам рек Ославы, Ославицы, Хочевки и Солинки заимствований, но также как территория, имеющая свои локальные слова, ср. *bylnyk* 40, *kluky* 53, (возможно и *pidymńa* 11, *katulka* 29).

Сказанное выше нуждается, конечно, в проверке. Наверное, новые материалы и исследования покажут и другие связи вышеуказанных слов, но общая картина, нарисованная здесь, пожалуй, верна.

Фонетические явления представлены в томе маргинально, но тем не менее широко. Отметим здесь:

более узкое произношение гласных *e* и *o* в неударяемой позиции (много карт) с гиперизмами *kožiwka* 36, *χodoba* 61, *korastra* 63,

переход *'a* в *e* (много карт),

архаизм *TeleT* из **TelT*: *pelewnyk* 19,

протетический согласный перед *o*: *wobertyl* — *wobertyń* 50, *woleń* 70, *wowad* 79,

развитие сочетания **TŭlT*: *kołotowča* — *kołotiwča* 27, *žowna* — *žona* 74,

развитие сочетания **TĭlT*: *wowna* 64,

развитие сочетания **Tĭrt*: *perhač* 78,

архаические стадии развития *e* и *o* в закрытых слогах: *püd* 5, *püdnebja* 11, *walüw* 22, *wüś* 46,

архаизм *ы* (*ω*): *χыža* 1, *rыskal* 52, *jafыry* 59,

переход *o* в *i* в закрытых слогах в сочетаниях **TŭlT*, **TŏlT*: *kołotowča* — *kołotiwča* 27, *hołowka* — *holiwka* 47,

архаизм *ǯ*: *merynže* 62, *rumeže* 62, *žaworonok* 76,

начальное *ʒ*: *ʒwin* — *ʒwono* 48,

мягкость и твердость шипящих согласных: *χyža* 1, *kołotiwča* 27, *kačiwka* 29, *łewči* 42, *lušni* 43, *ručyci* 44, *žaworonok* — *žaworonok* 76,

мягкость *ŕ* в сочетании **TĭrT*: *perhač* 78,

мягкость конечного *-ŕ*: *tragaŕ* — *gragaŕ* 4, *wepeŕ* 67,

мягкость конечного *-c'*: *jareć* 56,

мягкость согласных перед *i* из *o*: *pidłoha* 3, *pid* 5, *mist* 15, *pidkulky* 45, *pidtoka* 46,

мягкость согласных перед *i* из *e*: *połomiń* — *połowiń* 15, *jačmiń* 56,

переход *st'* в *ść*: *serść* 68,

отвердение конечного *-ń*: *połowin* 15, *ołen* 70,

чередование *ǵ* — *d'*: *diletka* 23,

чередование *ќ* — *t'*: *ќik* 18,

согласный *l* вместо *j*: *kolce* — *kojce* — *kojeć* — *kolic* 21, *šalky* 53, *žerebla* 69,

так называемое европейское *l* (*ļ*): *barļih* 7, *połomiń* — *połowiń* 15, *połownyk* — *pełenyk* 19, *geļeta* 23, *koļopni* 58,

исчезновение эпентетического *l*: *sklepjeńa* 11,

оглушение согласных в конце слова: *pit* 5, *pawz*^{s} 51,

переход *dn* в *nn*: *pinnebeńa* 11, *perenne* (*zelizo*) 39,

переход *nn* в *ln*: *hladylnyća* 35,

переход *wn* в *mn*: *pelemnyk* 19,

переход *mj* в *mń*: *solomńanyk* 8, *pidymńa* 11, *mńadlyća* 34,

сочетание *yk* — *nk*: *woronka* 25, *bodenka* 26, *sklanka* 31, *peretyranka* 35, *hladanka* 35, *žaworonka* 76.

Стабилизацию ударения показывают между прочим: *połomiń* 15, *połownyk — pełewnyk* 19, *masnyčka* 26, *hołowa* 47. Переход к парокситонезе сопровождается иногда инициальным ударением.

В области словообразования укажем параллельные образования: *skleplińa — sklepysko* 11, *pidnebja — pidnebjeńa* 11, *(o)bojisko — bojišče* 18, *bodenka — bodenča* 26, *masnyća — masnyčka — masnyčyna — maślanka* 26, *łamanka — łamačka — łamalnyća* 34, *hładylnyća — hład'anka — wyhładka* 35, *peretyračka — peretyranka* 35, *wytyračka — wytyranka* 35, *kudyla — kudylka — kudylnyća — kudyłanyk* 36, *bijak — byłyń — bylnyk* 40, *cipywno — cipyło — cipylńanka* 41, *komana — komanka — komanyća* 57, *towar — towaŕeta* 61, *marha — maržyna — maržeta* 61, *ščetyna — ščetowyna* 68, *łoša — łošak — łošuk* 69, *kyrtyća — kyrtyna* 71, *kyrt-yna(owyna/-yńa/-yća/-iwka/-owysko)* 72, *gac — gacok — gacko* 78. Единичные примеры чередований: *dynyk — diwnyća* 28.

Лексикализация деминутивов видна в случаях, когда эти образования занимают сплошные территории, на которых не чередуются со словами-основами: *woronka* 25, *bodenka* 26, *kužiwka* 36, *zwytok* 38, *hołowka* 47, *wepryk* 67.

Некоторые чередования имеют фонетично-морфологический характер (они разного происхождения): *połomiń — połowiń* 15, *masnyća — masłyća* 26, *terłyća — ternyća* 33, *pŕaslyci — pŕasnyci* 37, *konopli — kołopni* 56.

Некоторые слова выступают в параллельных образованиях разного грамматического рода: *kojeć — kojce* 21, *pidkulok — pidkulka* 45, *bah(o)r — bahro — bahra* 48, *zwiń — zwono* 48, *kukuruz — kukuruza* 54, 60, *runo — runa* 64, *žajworonok — žajworonka* 76 (и *zahołowok — zahołowka* 8 — одна запись).

Из области склонения можно указать тип N sg *hołow* 47.

ATLAS OF BOIKOVIAN DIALECTS, VOL. I

(Summary)

The principal material for the Atlas was collected by Stefan Hrabec, under the direction of Zdzisław Stieber, in the years 1937–1939. Records from 72 villages comprise replies to questions arranged in four questionnaires. The first included 500 questions (asked in 15 points), the second (basic) included 600 questions (asked in 24 points), the same but abbreviated version included 200 questions (15 points) and, finally, there was an additional questionnaire with 70 questions (19 points). The material was gathered in western and central Boikovia – excluding the Lemki-Boiki borderland, but including, in the north, the barrier between dialects spoken in the San and Dniestr basins. To fill gaps in this Atlas the authors used data from the Lemki Atlas (adding 25 points from the eastern Lemki region from the Z. Stieber's Linguistic Atlas of the Ancient Lemki Region; records collected by Z. Stieber and not included in his Atlas have been also used here). Supplementary notes of J. Rieger from the year 1974 and following are also included; E. Wolnicz-Pawłowska, D. Mierzejewska and T. Pluskota participated in these studies. It became obvious that our records, made at the same (or close to) localities as were investigated by Z. Stieber and S. Hrabec, were only slightly different from those previously made (only the pronunciation of the non stressed *o* was a little narrower). The concurrence of records is understandable because studies were carried out among remaining carriers of this dialect, who stayed-on despite post-war migrations and usually do not speak this dialect any more in public. Places where the Boikovian or Lemkian dialects are still used represent small isolated linguistic islands; it is, therefore a dialect somewhat preserved for thirty years and rather difficult to reproduce nowadays. Thus, sometimes, the only informants were Poles who had been bilingual before World War II. The authors supplemented in this way 7 points of Z. Stieber's atlas of Lemkian dialects (AJDŁ – more concise than the Atlas of Boikovian Dialects) and examined 22 new points: according to a basic questionnaire in 14 villages, abbreviated to 400 questions in 7, to 200 questions in 7 and, according to a supplementary text, in 1. Further studies are planned within these points.

The eastern Boikovia and the Boikovia-Hutsulia borderland are represented more meagrely on these maps, but the authors used here not only printed but also manuscript material, above all the great Dictionary of Boikovian Dialects, collected by M. Onyshkevych (OSB) and materials from the second volume of the Ukrainian Language Atlas (AUM – manuscript in the Institute of Social Sciences of the USSR Academy of Sciences in Lvov). These materials (and others, such as KDA, U), although much varied and incomplete, contributed many new and valuable items to our Atlas. So far, they have been used principally in the lexical investigations; they may be less useful to phonetics considering the not always reliable records and, above all, because these dialects influenced each other. The considerable influence

of the Ukrainian literary language must also be considered. Furthermore, authors recording in Cyrillic writing usually do not differentiate *w* and *u̯*, *l'* and *l*, *ń* and *n'*. This is why M. Onyshkevych's materials concerning western and central Boikovia have been introduced to our maps only if they contained essential contributions.

In order to present the Boikovian vocabulary against a wider background 12 points of J. Dzendzelivs'kyj's Linguistic Atlas of Transcarpathia (DzLAZ) have been placed on the map; entries from the Carpathian Dialectological Atlas (KDA) or P. Lyzanec's Atlas of Hungarian Loan-words (ŁMK) have been used if relevant data was lacking in this Atlas. Into the present volume were introduced also some J. Rieger's excerpts from dialectological materials collected in the University of Uzshorod in 1978. Materials from five points in eastern Slovakia were recorded by Z. Hanudel'ova (J. Rieger's records from these and two supplementary points, made in 1979, into the present volume were introduced only exceptionally).

The authors used in commentaries S. Hrabec's manuscript materials concerning dialects spoken in the San River basin (HrN), J. Janów's Dictionary of Hutsulian Dialects (prepared for printing by our staff – JSH) and, of course, numerous publications.

The questionnaire of the Atlas of Boikovian Dialects includes lexical groups concerning: houses and farms (c. 65 questions), farming equipment (35), agriculture (15), breeding and shepherding (30), flora (65), fauna (70), food (20), family and relationship (35), occupation (20), geographical terminology (50), time and atmospheric conditions (35), varia (100). The last group (varia) includes several questions on phonetics or morphology (although basic phonetical problems have been embraced by "vocabulary" questions).

The first volume of the Atlas was elaborated in the years 1974–1976. It was in these years that we worked out the conception of the Atlas, extended its framework (from 72 to 163 points and some scores of additional points), carried out district research (29 points for the Atlas and 5 control points in the Lemki region and San River basin region have been investigated).

The present volume includes, above all, word concerning houses, farmsteads, tools and partly fauna and flora. A small part of vocabulary contains only the Boikovian dialects or only a part of the Boikovian area (often on both sides of the Carpathian range; cf. text below on words also found in Subcarpathia), for example, *jahńačka* 65, central and eastern Boikovian (probably) *pidtoka* 46, *ščetovyna* 68, central and western Boikovian *matačyna* 47, *tenderyća* 54 (other variants in South Carpathian area), the western Boikovian *pryśpa* (with *-ś-*) 2, perhaps also *weper* (repeated in other areas but here a local word) 67.

On the other hand, the vocabulary including, besides Boikovian dialects or its part, also other regions, is also of interest. And thus, words found in the Lemki area (the entire region or only its eastern part) include: *(o)bojisko – bojišče* 18, *walbija* 22, *bodenka* 26 (also in Subcarpathia), *hladylnyća* 35, *wiś* 46, *bahr – bahro* 48, *obertyl – obertyń* 50, *jareć* (also in Subcarpathia) 56, *žerebja* 69, *bocan – boćan* 77, *čypyrhač* 78, *worožyla* 80. Words known in the Hutsulia include: *niž* (also in Dniestr basin dialects etc.) 39, *kyrtyna* etc. 71, *kuzulka* 80. Subcarpathian dialects include: *mist – pomist* 3, *bodenka* 26, *maślanka* 26, *peredne (dowhe) želizo* 39, *tenderyća* and its variants 54, *krompli* 55, *ripa* 55, *buli* 55, 3 sg *merynže* 62, *kyrtyna* etc. 71, *zolota muška* 80. Words repeated in San River basin dialects included: *kartofli* 55, *serść* 68, *jeleń* 70, *kret* 71, *gac* etc. 78. Several words refer to Dniestr River basin dialects (they usually embrace also other areas, particulary San River basin dialects), e.g. *špryχy* 49, *bulby* 55.

A part of the isolexic lines divide the Boikovian dialects cutting off (unequally, anyway) the south-western part from remaining Ukrainian dialects, as in the case of *čereslo* 39, *holowka – holowa* 47, *bahr(o) – zvin – zvono* 48, *pawuz* 51, *wepryk* 67.

Some maps indicate clearly that certain words embrace only mountain areas,

often on the two sides of the main Carpathian range: *χyža* 1, *ławky* 2, *spuza* 'ashes' 17, *woronka* 25, *koryto* 30, *sklanka* 31, probably also *pid* 5; they also include numerous Hungarian and Rumanian loan-words.

The commentary directs attention to parallels and links existing between the vocabulary of mountain parts of AGB and the northern border of the San River basin dialect from the Cieszanów and Lubaczów areas. We find here — i. e., on the one hand, in difficult to approach mountain areas and, on the other hand, in still more inaccessible wilderness and swamp areas — a vocabulary, which never appeared on permanent migration routes leading through the Przemyśl Gate, namely: *carok* 20, 3 sg *merynže* 62, *kurastra* 63, *łoša* 69, *kupyna* 72.

There is a clear distincion between the Lemki-Boiki borderlands between Osława and Solinka, seen not only in the transitional area or the area with abundant Polish or Slovak loanwords but in an area with its own expressions and forms, cf. *bylnyk* 40, *kluky* 53, perhaps also *pidymńa* 11, *katulka* 29; it is here in particular that we see the necessity to consider the eastern part of the AJDŁ to a wide extent and to collect supplementary materials.

Further materials and studies will, undoubtedly, specify the ranges and references referred to, change or supplement some of them, but the general picture will not be significantly changed.

*

Loan-words represent the most numerous group of words in this volume. Words of Polish origin reached these areas indirectly, through Lemkian or San River dialects, where Polish influence was still strong, or directly from smaller or bigger towns, and from Polish villages from the Sanok, Lesko and Sambor areas. Maps show clearly a densification of words borrowed from the Polish language in the north-western region of the AJB area, and "languages" with loan-words moving along ancient transport routes, namely along bigger rivers. Slovak words spread there principally through Lemki dialects (on both sides of the Carpathian mountains); we must also remember that Slovakian, Lemkian and Boikovian areas have for years belonged to the Austro-Hungarian Monarchy, and contacts between inabitants of the norther and southern sides of the mountain range were rather vigorous — at least along roadways (and railways beginning with the last years of the nineteenth century). Hungarian loan-words have been linked, above all, with influences exerted by the Austro-Hungarian Monarchy, including all relevant consequences caused by these contacts. Finally, there were Rumanian words spreading from the south-east, issuing mainly from Hutsulian dialects strongly subjected to influences of the Rumanian language (due to a direct neighbourhood and influences exerted by Ukrainians from Bukovina, Moldavia and Bessarabia, who intermingled with Rumanians); a part of these loan-words must be ascribed to earlier influences, connected with know shepherd migrations. This has been substantiated by the existence of compact areas characterized by variants of Rumanian loan-words of the *jafyny — jafyry* type, which emerged from the Rumanian language (there is a rhotacism in *jafyry*), or type 3 sg *rumegat — merynže*. Such alternations would not have appeared through influences spreading indirectly by "waves"; the decisive proof here is supplied by the compactness of the area — a fact confirmed by cartography.

Loan-words from Poland and Slovakia include: *pec* 12, *prypecok* 13, *zapec — zapecok* 14, *bocan — boćan* 77, perhaps *zaholowok* 8. Polonisms are *χalupa* 1, *posacka* 3, *tragar — dragar* 4, *hora* 5, *stryχ* 5, *barliχ* 6—7, *pjec — pec* 12, *prypjecok* 13, *zapjecok* 14, *kulko* 27, *tłučku* 27, *necky* 30, *šklanka* 31, *kelišok* 32, *porcija* 32, *bijak — byjak* 40, *deržak* 41, *klonyći* 44, *lušńi* 43, *skrent — skrut* 50, *śara — śira* 63, *jeleń* 70, *kret* 71, *ženžol* 73, *skowronek* 75, *bonk* etc. 79, perhaps also *pidkulok* 45, *boriwky* 59. Slovak

loan-words include: *bahro* 48, *bandurky* 55, *jarec* 56, *hača* 69. Loan-words from Hungarian: *waliw — wałoweć* 22, *karyga* 24, *tenderyća — gengeryća* 54, *marha* 61. Rumanian loan-words: *koćuba — kacyba* 16, *spuza* 17, *carok* 20, *walbija* 22, *jafyny — jafyry* 59, 3 sg *merynže* and *rumegat* 62, *kulastra — kurastra* 63; if loan-words have two variants they usually occupy seperate, compact areas. Sometimes Hungarian and Rumanian loan-words compete with each other (*walbija* and *waliw* 22).

Polish and Slovak loan-words are not infrequently former words of German origin. Carpathian loan-words have often been noticed among Hungarian and Rumanian loan-words (among other "Carpathian" expressions the word *watra* 10 merits attention).

*

Phonetical phenomena presented in this volume marginally (though rather extensively) on maps or in commentaries have been compiled on pp. 87—88. Stabilization of accents is illustrated, among others, by *połomiń* 15, *połownyk — połownyk* 19, *masnyčka* 26, *hołowa* 47, incidentally, going over to the paroxytone we find also here an initial accent.

As regards word-formation phenomena the alternation of suffixes should be mentioned: *sklepliňa — sklepysko* 11, *pidnebja — pidnebjeňa* 11, *(o)bojisko — bojišče* 18, *bodenka — bodenča* 26, *masnyća — masnyčka — masnyčyna — mašlanka* 26, *lamanka — lamačka — lamalnyća* 34, *hladylnyća — hlad'anka — wyhładka* 35, *peretyračka — peretyranka* 35, *wytyračka — wytyranka* 35, *kudyla — kudylka — kudylnica — kudylanyk* 36, *bijak — bylyń — bylnyk* 40, *cipywno — cipyło — cipylňanka* 41, *komana — komanka — komanyća* 57, *towar — towařeta* 61, *marha — maržyna — maržeta* 61, *ščetyna — ščetowyna* 68, *łoša — łošak — łošuk* etc. 69, *kyrtyća — kyrtyna* etc. 71, *kyrt-yna* (*-owyna/-yňa/-yća/-iwka/-owysko*) 72, *gac — gacok — gacko* 78. Single examples of suffix alternations are found in: *dynyk — diwnyća* 28.

We may speak of lexicalization of former diminutives when these expression are spread over an open area or when there are no corresponding derivative foundations (when they appear single a diminution may take place): *woronka* 25, *bodenka* etc. 26, *kužiwka* 36, *zwytok* 38, *hołowka* 47, *wepryk* 67.

Alternations of the phonetic-morphological type (of various origin) also merit attention: *połomiń — połowiń* 15, *masnyća — maslyća* 26, *terlyća — ternyća* 33, *přaslyci — přasnyci* 37, *konopli — kołopni* 56.

Differences in the gender of words include: *kojeć — kojce* 21, *pidkulok — pidkulka* 45, *bahor* (*bahr*) *— bahro — bahra* 48, *zwin — zwono* 48, *kukuruz — kukuruza* 54 and 60, *runo — runa* 64, *žajworonok — žaworonka* 76, furthermore: *zahołowok — zahołowka* (one record) 8.

The N sg *hołow* 47 type also represents a phonetic-morphological problem.

Translated by Jan Rudski

INDEKS WYRAZÓW

W indeksie umieszczono tylko wyrazy mapowane. Liczby oznaczają numery map.

afyny pl 59
arbuzy pl 55
aršin 52
aršiw 52

babka 92
babrum 80
babruma 80
babruna 80
babrunečka 80
babruša 80
babruška 80
bahor 48
bahr 48
bahro 48
balok 4
bandurka, pl *bandurky* 55
barlih 6, 7
barlij 6, 7
barlah 6, 7
barlih 6, 7
barloh 6, 7
berlih 6, 7
bijak 40
bobruna 80
bobrunka 80
bobruša 80
bobruška 80
bocan 77
bocok 77
boćan 77
boćko 77
bočan 77
bodenka 26
bodeńča 26
bohatijka 75
bojisko 18
bojišče 18
bombar 79
bombař 80
bomok, pl *bomky* 79
bonk (*bonok*), pl *bonky* 79
bonok 79
boriwky pl 59
borkini pl 59
boroχwyni pl 59
borufky pl 59
boško 77
bula, pl *buli* 55
bulba, pl *bulby* 55
bulbany pl 55
bulman 55
bulwa, pl *bulwy* 55
bumbariška 80
bunt 38
buńka 80
busok 77
buško 77
bušok 77
buzok 77
buźok 77
bydło 61
byjak 40
bylnyk 40
byleń 40
bylyń 40
byńka 80

cap 92
carok 20—21
cipylńanka 41
cipylno 41
cipyło 41
cipyna 41
cipywna 41
corkač 73

čačyna 68
čatyna 68
čereslo 39
černyci pl 59
čimχanka 35
čip 24
čmowχačka 35
čmowχalnica 35
čmuχačka 35
čorni jahody pl 59
čornyci pl 59
čukurdej 75
čypyrhač 78
čypyrhak 78
čytyna 68
čyrtyploχ 78
d'akyl' 73
d'atel 73
d'at'ol 73
d'atyl 73
dejatel 73
deržak 41
deržalno 41
deržano 41
deržiwno 41
dewnyća 28
diwnyća 28
dno 10
dobytok 61
dohan 94
donyća 28

dowbač 73
dowbak 73
dowhyj: *dowhe želizo* 39
dowhyj: *dowhoj(e) želizo* 39
dragań 4
dregań 4
dubowka 24
dyla pl 3
dynyća 28
dynyk 28
dywnyčka 28

zwin 48
zwono 48
zwony pl 48

žaworonka f 76
žeńžol 73
žetlyk 73
žińžor 73
žobak 73

žajworonok 76
žaworonka 76
žaworonok 76

eršuw 52

flaška 31

gac 78
gacko 78
gacok 78
gacuk 78
gacyk 78
geleta 23
geletka 23
geliťa 23
ǵengeryća 54
genguryza 54
gerenda 4
gileťa 23
giletka 23
gingeryća 54
gnur 66
gonda 66
gragań 4
gregań 4
grigań 4
guguruz 60
guguruza 54, 60
guguruzy pl 60
guguryza 54
gyrynda 4

hača 69
hafyny pl 59
hamyliχ 75
harbuzy pl 55
harbuzy pl 55
haršin 52
haršiw 52
hlad'anka 35
hladinky pl 35
hladnyća 35
hladylća 35
hladylnyća 35
hladynnyća 35
hnizdo 21
holiwka 47
hołow N sg 47
hołowa 47
hołowka 47
holu N sg 47
hora 5, *na horu* 5
horoška 80
hŕada, maštarna hŕada 4
hyčka 60

χalupa 1
χata 1
χruščˇ 80
χudoba 61
χyža 1
χyžka 1

imińa 61

jačmiń 56
jafer 59
jafora pl 59
jafory pl 59
jafyny pl 59
jafyry pl 59
jahńačka 65
jahody pl 59
jahody, čorni — pl 59
jareć 56
jarmo 53
jeleń 70

**krstica* 71, 72
**krstina* 71
**krst-iwka* 72
**krst-owyća* 72
**krst-owyna* 72
**krst-owyško* 72
**krst-yna* 72
**krst-yńa* 72
kaćuba 16
kačiwka 29
kaływorot 50
kapustrak 8
karpeli pl 55
kartofel, kartofla, pl *kartofli* 55
karyga 24
katułka 27, 29
kelišča 32
kelišok 32
kelušok 32
kenderyća 54
kengyryća 54
kernos 66
kert, Kert 71
kertyčyna 71
kerymesło 53
kijach 60
kilpaky pl 44
kiš 21
klob 38
kluč 50
klučky pl tant 53
kluderewo 73
kluky pl tant 53
kluwač 73
kluwan 73
kluzderewo 73
klanyci 44
klonyci pl 44
klubok 38
knur 66
knuŕ 66
kńuŕ 66
kobyća 38
koćuba 16
kocyba 16
kočerha 16
kočerka 16
kojce n 21
kojec 21
kojeć 21
kolajstra 63
kolce n 2
kolenčyna 57

kolic 21
kolušyna 57
kolastra 63
kolodka 47
kolok 24
kolopni pl 58
kolotiwća 27
kolotiwča 27
kolotiwka 27
kolotoč 27
kolotowća 27
kolotowča 27, 29
kolyworot 50
kolyworoť 50
komana 57
komanka 57
komanyća 57
komonyća 57
końačyna 57
konič 57
konda 66
konopli pl 58
konopni pl 58
końučyna 57
końuška 57
końušyna 57
konyč 57
korastra 63
korazdŕa 63
kornas 66
kornaz 66
koromesła pl tant 53
koromesło 53
koromysło 53
korymesło 53
koryť'a 30
korytća 30
korytce 30
korytko 22, 30
koryto 22, 30
koržiwka 36
koš 21
košar 21
košarik 21
košerha 16
košyk 21
kowal 73
kowbyća 38
kowčka 27
kowtačka 73
koza 60
kozulka 80
kret 71
krompla, pl *krompli* 55
kruχ 38
kružok 27, 38
kružylce 27
kudela 36
kudil 36
kudilka 36
kudyl 36
kudyla 36
kudylanyk 36
kudylka 36
kudylnyća 36
kuhajstra 63
kukuruz 54, 60
kukuruza 54, 60
kukuruznyk 60
kukuruza 54
kukuryza 54
kulastra 63
kulajstra 63
kuli pl tant 53
kulpak, pl *kulpaky* 44
kułastra 63
kułastŕa 63
kułko 27
kupka 72
kupyna 72
kurasta 63
kurastra 63
kurajstra 63
kurok 24
kuteć 14
kuzulka 80
kužil 36
kužiwka 36
kwastra 63
kyndyryća 54
kyrnos 66
kyrymesła pl tant 53

lituščа myš 78
lučni pl 43
lušna 43
lušńa, pl *lušńi* 43
lušna 43
lušńa, pl *lušńi* 43

ładička 21
łamačka 34
łamalnyća 34
łamanka 34
łapiška 52
łatka 21
ławka, pl *ławky* 2
ławyčky pl 2
lewča pl 42
lewči pl 42
łopata 52
łopatka 52
łoša 69
łošak 69
łošuk 69
łošyčka 69
łošyk 69
łučni pl 43
łyłyk 78
łyskaŕ 52
łyť'uča myš 78

makitŕa 28
makohin 29
makohiń 29
makohon 29
makortec 28
makortet 28
makorteť'a 28
makownyća 28
makutra 28
makušnyća 28
marha 61
markotet 28
markuteŕ' 28
maršyna 61
marunka 80
maryśa 80
maryśka 80
maržeta 61
maržyna 61
maslanka 26
maślanka 26
maslenka 26
masłyća 26
masłyčka 26
masnyća 26
masnyčka 26
masnyčyna 26
maštarna hŕada 4
maštternica 4
matačyna 47
matočyna 47
maznyća 26
melaj 54
meryď'at 3 sg 62

meryńʒat 3 sg 62
merynʒaty 62
merynʒaje 3 sg 62
merynʒaty 62
merynʒe 3 sg 62
mist 3, 18
mjadłyća 34
mołybih 75
mołyboh 75
muχa, zołota – 80
muška 80
muška, zołota – 80
mylaj 54
mylyboh 75
myš, litušča – 78
myšałoweć 78
myšołow 78
myš, lyťuča – 78

na horu 5
na pid 5
našajky pl 53
necky 30
nečki 30
ničwyd 78
niž 39
niž, perednij – 39
nošajky pl 53

obertel 50
obertyl 50
obertyń 50
obojisko 18
obyrtyń 50
oleń 70
osa 46
osikačka 35
oś 46
owad 79

paćuk 67
pačka 21
paka 21
palica 41
palica cipylna 41
paławiń 15
pałuwin 15
pańka 92
parna 8
parnyna 8
paśe, žywjačku – 3 sg 62
pawuz 51
pawz 51
pec 12, *za pecom* 14
pełeweń 19
pełewnyk 19
peływńa 18, 19
perednij niž 39
perednij: *peredne* i *perednoj(e) želizo* 39
perehač 78
peretyračka 35
peretyranka 35
perežuwat 3 sg 62
perhač 78
pič 12, *za pičom* 14
pid 5, *na pid* 5
pidborozna 75
pidboroźńa 75
pidkulik 45
pidkulka 45
pidkulky pl 45
pidkulok 45
pidłoha 3
pidnebeńa 11
pidnebeń(ń)a 11
pidnebja 11
pidnebjeńa 11
pidtoka 46
pidymja 11
pittička 71
piwruno 65
pjec 12, *za pjecom* 14
płaχta 9
podament 3
podušča 8
poduška 8
poduško 8
pokluwač 73
pokutač 73
poleťmuška 80
połomiń 15
połowiń 15
połownyk 19
połusutok 38
pomist 3
poperhač 78
porcija 32
posacka 3, 10
posaʒka 3
potač 21
potačka 21
potyš 21
powχ 71
pŕasnyća 37
prjasnyčka 37
propecok 13
propjecok (*-uk*) 13
pryławok 2
prypecok 13
prypicok (*-uk*) 13
prypicyk 13
prypič 13
prypičok (*-uk*) 13
prypjecok 13
pryśatka 37
prysidačka 37
prysinok 2
prysitka 37
prysłyća 37
prysnyčka 37
pryspa 2
pryśpa 2
pyrhač 78

raskal 52
remesło 53
ripa sg tant 55
robuk 27
roskal 52
rubel 51
ručka 41
ručyća, pl *ručyci* 44
rumeʒe 3 sg 62
rimega(t) 3 sg 62
rumegaje 3 sg 62
rumeha(t) 3 sg 62
rumenʒať 3 sg 62
runa 64, 65
runa wowny 64
ruńa 65
runča 65
runo 64, 65
runo wowny 64
runok 65
ruwna 64
ryl 52
ryla 52
ryskal 52

sarok 20, 21
serść 68
sidačok 37
sidało 21
sidajło 21
sinnyčok 8

sira 63
skawronka f 75
sklanka 31
sklenka 31
sklipjeńa 11
skopeć 28
sklepjeńa 11
skleplińa 11
sklypińa 11
sklypjeńa 11
sklyplińa 11
skotyna 61
skowronok 75
skrant 50
skrent 50
skrut 50
skryńka 21
skulajstra 63
sołomjanyk 8
spryχa, pl *spryχy* 49
spuza 17
spuha 17
spurza 17
spurza 17
spuza 17
spyća, pl *spyci* 49
stryχ 5
swołok 4
syška 60

šara 63
ślipak 79

šajda pl tant 53
šajdy pl tant 53
šajky pl 53
šalky pl 53
šara 63
šatyna 68
ščatowyna 68
ščatyna 68
ščetowyna 68
ščetyna 68
ščičyna 68
ščiť 68
ščitčyna 68
ščytyna 68
škawronky pl 75
šklanka 31
šotyna 68
špryχa, pl *špryχy* 49
špuza 17
špunt 24
špurza 17
špyća, pl *špyci* 49
štyχiwka 52
šyška 60

tačiwka 29
telka 22
tenderyća 54
tengeryća 54
terća 33
terlyća 33
ternyća 33
tik 18
tłučko 27
towar 61
towařeta 61
tragań 4
tričačka 35
trigań 4
trompaky pl 55
tryčačka 35
trygań 4
tylka 22
tyngyl 46
tyrńa 33

walbička 22
walbija 22
walbijka 22
walbika 22
waliw 22
wał 38
wałok 27, 29
wałoweć 22
watra 10
ważky pl 53
wbertyn 50
wepeŕ 67
wepryk 67
werćuχ 50
wereta 9
wereto 9
werkluχ 50
wertluχ 50
wholow 47
widčimχowačka 35
wdžuwat 3 sg 62
wiper 67
wisća 46
wiska 46
wiś 46
wiś, želizna — 46
wittyranka 35
wiwčań 75
wjepryk 67
woberteń 50
wobertyl 50
wobyrnyń 50
wobyrtyń 50
wokipanka 35
wołeń 70
woronka 24, 25
worotyło 38
worožka 80
worožyla 80
wortowka 52
wosikačka 35
wowad 79
wowna 64, 65
wowna: runo (*runa*)
wowny 64
wtyračka 35
wyhładka 35
wypeŕ 67
wysikačka 35
wyška 5
wytyračka 35

yršuw 52

zahata 2, 19
zahatčyna 19
zahatka 19
zahłowok 8
zahołowka 8
zahołowok 8
zapec 14
zapecok 14
za pecom 14
zapicok 14
zapič 14
zapičok 14
za pičom 14
zapičok (*-uk*) 14
zapjecok (*-uk*) 14
za pjecom 14
zapropjecok 14
zasyp 2
zazula 80
zazulka 80
zbuška 26
zbušok 26, 27
zlamačka 34

zlamanka 34
zołota muχa 80
zołota muška 80
zowna 74
zozulka 80
zwij 38
zwono 48
zwyj 38
zwyška 5
zwyt 38
zwytok 38

žajworon 76
žajworonok 76
žaworonka f 75, 76
žaworonok 75, 76
žawronka f 76
želizna wiś 46
želizo, dowhe (dowhoje) — 39
želizo, peredne (perednoje) — 39
žerebja 69
žerebla 69
žołobok 22
žowna 73, 74
žuwat 3 sg 62
žywjačku paše 3 sg 62

SPIS MAP

Siatka punktów w zapisach S. Hrabca, AJDŁ, R (w tekście, s. 9).
Obszar AGB na tle terenów sąsiednich.
Tereny AGB — mapa fizyczna.

1. Chałupa (wiejski dom mieszkalny) — ukr. хата
2. Przyzba (ława pod ścianą chałupy usypana z ziemi) — ukr. призьба
3. Podłoga w chałupie — ukr. підлога (поміст) у хаті
4. Tragarz (główna belka pod sufitem) — ukr. сволок
5. Strych (w chałupie) — ukr. горище
6. *Barlih* — znaczenie wyrazu
7. *Barlih* — fonetyka wyrazu
8. Poduszka — ukr. подушка
9. Nakrycie łóżka — ukr. покривало на ліжко
10. Dno pieca — ukr. дно печі
11. Sklepienie pieca — ukr. склепління печі
12. Piec — ukr. піч
13. Przypiecek (występ przed piecem) — ukr. припічок
14. Zapiecek (miejsce — ława do spania koło pieca) — ukr. запічок
15. Płomień — ukr. полум'я
16. *Koćuba* i *kočerha* (narzędzie do wygarniania popiołu i żaru z pieca) — ukr. кочерга
17. *Spuza* — znaczenie wyrazu
18. Klepisko (boisko) w stodole — ukr. тік (боїсько у стодолі)
19. Plewnik (pomieszczenie na plewy) — ukr. половник
20. *Carok* — znaczenie wyrazu
21. Kojec (kosz, w którym kwoka wysiaduje jaja) — ukr. сідало
22. Koryto dla świń — ukr. корито для свиней
23. *Geleta* (rodzaj drewnianego naczynia na ser, kapustę itp. — ukr. вид дерев'яної посудини на сир, капусту тощо)
24. Czop w beczce — ukr. чіп у бочці
25. *Woronka* (dziura — ukr. діра)
26. Masielnica (naczynie do robienia masła) — ukr. масничка
27. Drążek do ubijania masła — ukr. паличка в масничці
28. Naczynie do ucierania maku — ukr. макітра
29. Wałek do ucierania maku — ukr. макогін
30. Niecki pl tant — ukr. ночви
31. Flaszka (butelka) — ukr. пляшка
32. Kieliszek do wódki — ukr. чарка для горілки
33. Cierlica (narzędzie do międlenia lnu i konopi): *terlyća* — *ternyća* itp. (nazwa ogólna i nazwa narzędzia z jednym lub dwoma mieczami) — ukr. терлиця
34. Cierlica: inne nazwy narzędzi z jednym mieczem — ukr. м'ялка
35. Cierlica: inne nazwy narzędzi z dwoma mieczami — ukr. терлиця

36. *Kudela — kudil* itp. i *kužil — kuźiwka — korźiwka* (kądziel i krężel) — ukr. кужіль lub куделя
37. Przęślica (część kądzieli, na której się siada) — ukr. прясниця (частина куделі, на яку присідають)
38. Zwój płótna — ukr. звит полотна
39. Krój (nóż pługa) — ukr. ніж плуга
40. Bijak u cepa (krótsza część cepa) — ukr. бияк ціпа
41. Dzierżak u cepa (dłuższa część cepa) — ukr. держак ціпа
42. *Łewči* N pl (luśnie; podkulki — ukr. люшні, підпірки люшні)
43. *Lušni* N pl (luśnie — ukr. люшні)
44. *Ručyci* N pl, *kłonyci* N pl, *kulpaky* N pl (kłonice — ukr. ручиці)
45. *Pidkulok* m, *pidkulka* f oraz N pl (podkulek — ukr. підпірка люшні)
46. Oś — ukr. вісь
47. Piasta koła — ukr. маточина
48. Dzwono (część drewnianego obwodu koła) — ukr. косяк колесного обода
49. Szprychy N pl — ukr. спиці
50. Kierownik u wozu — ukr. коворот (керівник) воза
51. Pawąz (drążek do przyciskania snopów na wozie) — ukr. рубель
52. Rydel — ukr. заступ (лопата для копання)
53. Nosidła na wodę — ukr. коромисло (на воду)
54. Kukurydza *Zea mays* — ukr. кукурудза
55. Ziemniaki N pl *Solanum tuberosum* — ukr. картопля
56. Jęczmień *Hordeum* — ukr. ячмінь
57. Koniczyna *Trifolium* — ukr. конюшина
58. Konopie N pl *Cannabis* — ukr. коноплі
59. Czarne jagody (borówki) N pl *Vaccinium myrtillus* — ukr. чорниці
60. Szyszka świerka lub jodły — ukr. шишка
61. Bydło — ukr. худоба
62. Przeżuwa 3 sg (krowa, owca) — ukr. пережовує (корова, вівця)
63. Siara (pierwsze mleko krowy po ocieleniu) — ukr. молозиво
64. Wełna z dorosłej owcy — ukr. овеча шерсть
65. Wełna z jagnięcia — ukr. ягняча шерсть
66. Knur (nie kastrowany samiec świni) — ukr. кнур
67. Wieprz (kastrowany samiec świni) — ukr. кабан
68. Szczecina — ukr. щетина
69. Źrebię — ukr. лоша
70. Jeleń *Cervus elaphus* — ukr. олень
71. Kret *Talpa europaea* — ukr. кріт
72. Kretowisko — ukr. кротовина
73. Dzięcioł *Picus* — ukr. дятел
74. *Žowna* (dzięcioł — ukr. дятел) — fonetyka wyrazu
75. Skowronek *Alauda arvensis* — ukr. жайворонок
76. *Žajworonok* m i *žaworonka* f (skowronek — ukr. жайворонок) — fonetyka wyrazu
77. Bocian *Ciconia ciconia* — ukr. чорногуз
78. Nietoperz *Choroptera* — ukr. кажан
79. Giez (bąk) *Tabanus bovinus* — ukr. овід
80. Biedronka *Coccinella septempunctata* — ukr. сонечко

SERIA

PRACE SLAWISTYCZNE

Nr 1. I. Kwilecka, H. Popowska-Taborska, Bartłomiej z Bydgoszczy – leksykograf polski I poł. XVI w., 1977.
Nr 2. M. Korytkowska, Bułgarskie czasowniki modalne, 1977.
Nr 3. W. Sędzik, Prasłowiańska terminologia rolnicza, 1977.
Nr 4. E. Rzetelska-Feleszko, Rozwój i zmiany toponimicznego formantu *-ica* na obszarze zachodniosłowiańskim, 1978.
Nr 5. K. Herej-Szymańska, Derywacja czasowników denominalnych we współczesnym bułgarskim języku literackim, 1978.
Nr 6. Stosunki literackie polsko-czeskie i polsko-słowackie 1890–1939. Opracowali S. Bylina, B. Jaroszewicz-Kleindienst, E. Madany, J. Russocka, 1978.
Nr 7. E. Wolnicz-Pawłowska, Osiemnastowieczne imiennictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim, 1978.
Nr 8. I. Sawicka, Problematyka predykacji imiennej na przykładzie języka serbsko-chorwackiego, 1979.
Nr 9. K. Šalamun-Biedrzycka, Poezja Antona Podbevška i Antona Vodnika w latach dwudziestych XX wieku, 1980.
Nr 10. J. Duma, Wokalizacja jerów słabych w rdzennej sylabie nagłosowej w południowo-wschodniej Słowiańszczyźnie, 1979.
Nr 11. I. Grek-Pabisowa, I. Maryniakowa, Słownik gwary starowierców mieszkających w Polsce (w druku).
Nr 12. Konferencja pomorska (1978), 1979.
Nr 13. Atlas gwar bojkowskich, t. I, 1980.
Nr 14. Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostocczyzny, t. I, 1980.
Nr 15. I. Dulewiczowa, Czasowniki denominalne w języku rosyjskim i polskim (w druku).
Nr 16. Atlas gwar bojkowskich, t. II (w druku).
Nr 17. Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostocczyzny, t. II (w druku).

Cena cz. 1—2 zł 90 .—

PL ISSN 0208-4058
ISBN 83-04-00310-4 całość
ISBN 83-04-00454-2